

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Bc. Andrea Kovaříková

Čítanka vlastivědy Mikulovska

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Jan Hercik, Ph. D.

Olomouc 2016

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM

- Autor (osobní číslo):** Bc. Andrea Kovaříková (D130241)
- Studijní obor:** Učitelství geografie pro SŠ a učitelství základů společenských věd a občanské výchovy pro SŠ a 2. stupeň ZŠ
- Název práce:** Čítanka vlastivědy Mikulovska
- Title of thesis:** Cultural studies textbook of the region Mikulovsko
- Vedoucí práce:** Mgr. Jan Hercik, Ph. D.
- Rozsah práce:** 129 stran
- Abstrakt:** Cílem diplomové práce je vytvoření Čítanky vlastivědy Mikulovska, jakožto alternativního učebního textu k výuce místního regionu. V teoretické části je pojednáno o učebních textech. Další část práce tvoří vypracovaná Čítanka vlastivědy Mikulovska. V poslední části práce je vyhodnocení výzkumu využitelnosti čítanky.
- Klíčová slova:** Vlastivědná čítanka, čítanka, Mikulovsko, místní region, mikroregion, geografie, historie, kultura, obyvatelstvo.
- Abstract:** The goal of the thesis is to create cultural studies textbook of the region Mikulovsko, as an alternative study text to learn about the local region. There is written about study texts in the theory part. Another part of the work is made up by cultural studies textbook of the region Mikulovsko. There is an evaluation of research of usefulness of reading-book in the last part.
- Keywords:** Cultural studies textbook, reader, textbook, schoolbook, Mikulovsko, the local region, mikroregion, geography, history, culture, population.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci Čítanka vlastivědy Mikulovska vypracovala samostatně, s využitím pouze citovaných literárních pramenů, jež jsou uvedeny v seznamu literatury na konci práce.

V Olomouci,

.....

Podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce panu Mgr. Janu Hercikovi, Ph. D. za ochotné vedení mé diplomové práce, poskytnutí cenných rad a odborných připomínek. Dále bych chtěla poděkovat také všem učitelům, kteří se podíleli na evaluaci čítanky (Mgr. Stanislav Pichanič, Mgr. Kamila Dědáková, Mgr. Jitka Radkovičová, Mgr. Michaela Dobiášová, Mgr. Hana Vlková, Mgr. Soňa Zabloudilová, Mgr. Věra Palátová a Mgr. Vlastimil Cymorek). Děkuji i rodičům a příteli Markovi Janovskému, za podporu nejen při studiu a psaní diplomové práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Andrea KOVAŘÍKOVÁ**
Osobní číslo: **D130241**
Studijní program: **N7504 Učitelství pro střední školy**
Studijní obory: **Učitelství základů společenských věd a občanské výchovy pro
střední školy a 2. stupeň základních škol
Učitelství geografie pro střední školy**
Název tématu: **Čítanka vlastivědy Mikulovska**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je vytvoření čítanky vlastivědy Mikulovska s geografickou, historickou a kulturní charakteristikou dané oblasti. vytvořená čítanka bude primárně sloužit jako učební pomůcka pro žáky základních škol z regionu Mikulovsko.

Osnova:

- 1) Úvod
- 2) Cíle a metody práce
- 3) Kurikulární dokumenty a výuka vlastivědy
- 4) Učební texty jako edukační médium
- 5) Srovnání: učebnice a čítanka
- 6) Čítanka vlastivědy Mikulovska
- 7) Hodnocení čítanky učiteli v zájmovém území
- 8) Závěr

Rozsah grafických prací: Podle podle zadání

Rozsah pracovní zprávy: 20 000 - 24 000

Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

- Demek, J., Macka, M. (1970) Pavlovské vrchy a jejich okolí: Regionálně-geografická studie. Brno: Geografický ústav ČSAV.
- Knecht, P., Janík, T. (2008) Učebnice z pohledu pedagogického výzkumu. Brno: Paido.
- Kostka, J. (1962) Mikulov. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství.
- Průcha, J. (2005) Moderní pedagogika. Praha: Portál.

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jan Hercik, Ph.D.

Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: 31. ledna 2014

Termín odevzdání diplomové práce: 15. dubna 2015

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 19. března 2013

Obsah

ÚVOD.....	8
1. CÍLE A METODY PRÁCE.....	9
1.1. Cíle práce.....	9
1.2. Metodika zpracování.....	9
2. MÍSTNÍ REGION A KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY.....	11
3. UČEBNÍ TEXTY: EDUKAČNÍ MÉDIUM.....	14
3.1. Učebnice a vývoj učebních textů.....	15
3.2. Funkce a vlastnosti učebnice.....	16
3.3. Strukturní prvky učebnice.....	19
3.4. Výzkum a hodnocení učebnic.....	20
4. VLASTIVĚDNÁ ČÍTANKA.....	23
5. VYHODNOCENÍ EVALUACE ČÍTANKY.....	111
5.1. Hodnocení čítanky učiteli.....	112
ZÁVĚR.....	115
SUMMARY.....	116
SEZNAM ZDROJŮ A POUŽITÉ LITERATURY.....	117
Zdroje použité literatury a internetových zdrojů.....	117
Zdroje informací použitých v čítance.....	118
Internetové zdroje použité v čítance:.....	120
Zdroje použitých obrazových příloh v čítance.....	123

ÚVOD

Pro téma mé diplomové práce jsem si vybrala téma Čítanka vlastivědy Mikulovska, jakožto alternativní druh učebního textu. Na českém trhu existuje velká spousta učebnic všech předmětů. Učebnice jsou různé kvality, ovšem pořád jsou to učebnice a mají jisté rysy podobné. Každá učebnice je koncipována pro daný předmět, obsahuje učební text, vysvětlivky, doplňující údaje, otázky, úkoly a další věci.

Učebních textů, které by integrovaly více předmětů dohromady, není mnoho. Proto se mi zalíbil koncept vlastivědných čítanek. Vlastivědné čítanky nejsou učebnice jako takové, a zároveň mají značný interdisciplinární charakter.

Oblast Mikulovska jsem si vybrala z více důvodů. Hlavním z nich je blízkost mého bydliště a Mikulovska. Dalším důvodem je zajímavost regionu z hlediska přírodovědného, nachází se zde významná CHKO Pálava a mnoho dalších cenných lokalit.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část je věnována postavení výuky místního regionu v kurikulárních dokumentech, učebnicím a jejich vlastnostem a funkcím, a v neposlední řadě také vlastivědným čítankám. Praktickou část tvoří samostatná Čítanka vlastivědy Mikulovska. Práce obsahuje také vyhodnocení kvality čítanky.

1. CÍLE A METODY PRÁCE

1.1. Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je vytvořit vlastivědnou čítanku oblasti Mikulovska s geografickou, historickou a kulturní charakteristikou oblasti. Vytvořená čítanka by měla primárně sloužit žákům a učitelům a druhém stupni základních škol na Mikulovsku jako učební pomůcka s regionální tematikou, mající značný interdisciplinární charakter.

Dílčí cíle vedou k vytvoření ucelené čítanky Mikulovska. Prvním dílčím cílem je kompletace literatury a zdrojů o učebních textech, učebnicích, jejich vlastnostech, funkcích, a především také o mikroregionu Mikulovsko. Druhým dílčím cílem je zpracovaný teoretický úvod a Čítanka vlastivědy Mikulovska, která by měla být i vhodně graficky zpracovaná. Třetím dílčím cílem je vyhodnocení kvality čítanky na základě řízeného rozhovoru s učiteli základních škol.

Cílem mé diplomové práce je vytvoření hotové a do praxe využitelné vlastivědné čítanky, která by po odborné korekci mohla být platnou učební pomůckou v mikulovských školách.

1.2. Metodika zpracování

K naplnění výše uvedených cílů diplomové práce bylo za potřebí použití několika metod. Jako první bylo využití metod deskriptivních při nastudování odborné a regionální literatury. Následovala práce s internetovými zdroji pro doplnění chybějících informací. Došlo také k analýze rámcového vzdělávacího programu (RVP ZV) a některých školních vzdělávacích programů (ŠVP „Škola pro život“ ZŠ Hrušovany nad Jevišovkou, ŠVP „S poznáním do života“ ZŠ Mikulov a ŠVP Gymnázium Mikulov). Všechny zdroje jsou citovány na konci práce. Po studiu literatury byl etapovitě proveden terénní výzkum v zájmovém regionu, při kterém došlo také k fotodokumentaci zajímavých objektů a lokalit. V závěru práce byla uskutečněna metoda řízeného rozhovoru, při níž byla zhodnocena vytvořená Čítanka vlastivědy Mikulovska. Učitelé z Mikulovska obdrželi tuto čítanku k prostudování, poté byl

uskutečněn s těmito učiteli rozhovor, při němž odpovídali na předem připravené otázky.
Vyhodnocení kvality čítanky na základě rozhovorů je uvedeno na konci práce.

2. MÍSTNÍ REGION A KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY

Výuka místního regionu je nedílnou součástí základního vzdělávání. Ve vzdělávání se objevuje již na prvním stupni a postupně se ročník od ročníku rozšiřuje. Místní region je velmi úzce spjat s pojmem vlastivěda. Vlastivěda sdružuje poznatky geografické, přírodovědné, společenskovední a kulturní o vlasti či regionu. Vlastivěda se vyučuje jako předmět na základní škole a vlastivědné poznatky jsou veřejnosti dále předávány prostřednictvím vlastivědných muzeí.

Na prvním stupni základních škol je výuka místního regionu v RVP ZV součástí vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět*. Prvotní seznamování s touto tematikou probíhá při výuce *Prvouky*, která se vyučuje v 1., 2. a 3. ročníku. Ve 4. a 5. ročníku se rozděluje na předměty *Přírodověda* a *Vlastivěda*. Na tyto předměty navazuje od 6. ročníku několik předmětů, kterých se dotýká výuka místního regionu. Jsou to předměty jako *Zeměpis*, *Přírodopis*, *Dějepis* a *Výchova k občanství*. Tyto předměty jsou v RVP ZV začleněny do vzdělávací oblasti *Člověk a příroda* a *Člověk a společnost*.

Vzdělávací obsah vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět* je členěn do pěti tematických celků (*Místo, kde žijeme*; *Lidé kolem nás*; *Lidé a čas*; *Rozmanitost přírody*; *Člověk a jeho zdraví*). Vlastivědná témata místního regionu se dotýkají několika tematických celků. V *Prvouce* jsou to tematické celky *Místo, kde žijeme* a *Rozmanitost přírody*. Žáci se postupně seznamují s místem svého bydliště a s orientací v okolí a obci, s hlavními znaky obce, se školou a jejím prostředím, poznávají také vazby mezi společností a přírodou úměrně jejich věku. Ve *Vlastivědě* zařazujeme navíc tematický celek *Lidé a čas*. Žáci si ve 4. a 5. ročnících rozšiřují povědomí o místním regionu, které získali v hodinách *Prvouky*. Žáci se dokáží orientovat v obci a učí se orientovat v mapě obce a okolí, seznamují se s mýty, pověstmi a historickými událostmi a typickými regionálními zvláštnostmi.

Vzdělávací oblast *Člověk a společnost* zahrnuje předměty *Dějepis* a *Výchova k občanství*. Tato vzdělávací oblast seznamuje žáky s vývojem společnosti a s důležitými společenskými jevy a procesy. Předmět *Dějepis* přináší poznatky o činnosti člověka v minulosti a jeho skutcích, které měly vliv na další vývoj společnosti a její současný stav. Obecné historické problémy jsou konkretizovány

zařazováním dějin regionu a dějin místních k jednotlivým tématům. Zařazení regionálních dějin do výuky *Dějepis* se v RVP ZV nevěnuje velká pozornost a není ani podrobněji rozpracováno ve zkoumaných ŠVP. Předmět *Občanská výchova* (či *Výchova k občanství*) rozvíjí u žáků občanské a právní vědomí a mimo jiné seznamuje žáky s tématy jako: *naše vlast; naše obec, náš region; kulturní život; vztahy mezi lidmi* ad. Problematika místního regionu se zařazuje především do 6. ročníku, kdy se žáci seznamují s tradicemi a historií školy, obce a regionu. Žáci se učí o významných osobnostech a stavbách obce či regionu, učí se orientaci v obci podle plánu, a také o místní ochraně životního prostředí. V neposlední řadě pak porovnávají a odlišují svůj region od ostatních.

Do vzdělávací oblasti *Člověk a příroda* řadíme předmět *Přírodopis a Zeměpis*. Jak samotný název napovídá, vzdělávací oblast *Člověk a příroda* seznamuje žáky s krajinnou sférou, přírodními podmínkami a interakcemi přírody a člověka. *Přírodopis* přibližuje žákům především živou složku životního prostředí. Co se týče zařazení výuky místního regionu do toho předmětu, je to podobné jako u *Dějepis*. Propojení výuky přírodopisu a místního regionu se nevěnuje velká pozornost. Spojitost by se dala najít v tematickém celku *Základy ekologie a Praktické pozorování přírody*. Praktické pozorování přírody se uskutečňuje především v nižších ročnících (6. ročník), kdy žáci zkoumají rostliny ze svého okolí, určují je podle klíče a sestavují herbáře. Ve vyšších ročnících (8. a 9. ročník) se žáci seznamují s ochranou přírody a životního prostředí a s chráněnými oblastmi v jejich regionu. Těžiště výuky místního regionu leží v předmětu *Zeměpis*. Výuka místního regionu je součástí tematického celku *Česká republika*, kde je věnována velká část poznávání tohoto tématu. Toto téma bývá často řazeno až do 9. ročníku ZŠ. V některých ŠVP se tomuto tématu přiřazuje menší časová dotace, než by si dané téma zasloužilo. Žáci se učí geografické vymezení oblasti, vymezení místního regionu, vztahy k okolním regionům, základní přírodní a socioekonomické charakteristiky s důrazem na specifika regionu. Seznamování se místním regionem probíhá v rámci *Zeměpis* také nepřímo. A to při probírání jiných témat, kdy dochází k ukázkám obecných geografických jevů v místní krajině. Je to například orientace v mapě místní krajiny, cvičení a pozorování v terénu krajiny při seznamování žáků s fyzickou geografii (6. ročník), geografické exkurze atp.

Výše zmíněné informace byly zpracovány na základě prostudování Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, ŠVP Škola pro život (ZŠ Hrušovany nad Jevišovkou), ŠVP S poznáním do života (ZŠ Mikulov) a ŠVP Gymnázium Mikulov, které jsou citovány v seznamu literatury.

Z výše uvedeného je patrné, že témata místního regionu se dotýkají většího množství vyučovacích předmětů napříč ročníky. A možná právě díky tomu neexistují žádné učebnice místního regionu. Nějaké učebnice existují, ale jsou koncipovány velmi obecně, aby se daly využít univerzálně. Pokud chce tedy učitel svou výuku propojit s něčím, co je žákům blízké a vnést místní události či jevy do výuky, nemá k tomu žádné prostředky a musí si vše vyhledávat a vypracovávat sám. To často vede k tomu, že se témata místního regionu mnohdy úplně vypustí. Z toho důvodu vidím velký potenciál, který přináší čítanky vlastivědy. Ty jsou zpracovány pro určitý region a nejsou tolik hutné jako učebnice a tudíž jsou pro žáky přijatelnější.

3. UČEBNÍ TEXTY: EDUKAČNÍ MÉDIUM

Při vytváření učebnic i ostatních učebních textů je nezbytné, předem prostudovat literaturu zabývající se učebnicemi, jejich tvorbou a hodnocením. Autor nově vznikajícího učebního materiálu by si měl totiž ujasnit, jaký typ učebního textu chce dělat, jak by měl vypadat, co by měl obsahovat, jak by jej měl koncipovat a v neposlední řadě také pro koho jej chce dělat. Výsledné provedení je ovšem vždy výsledkem toho, jak autor svůj úkol pojme. Existuje několik publikací, pojednávajících právě o tvorbě a hodnocení učebnic. Nejvíce přínosnými mi v tomto ohledu byly publikace *Učebnice z pohledu pedagogického výzkumu* (KNECHT, 2008), *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média: příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky* (PRŮCHA, 1998), *Hodnocení učebnic* (MAŇÁK, 2007), *Učebnice pod lupou* (MAŇÁK, 2006) a další.

Podle didaktické funkce můžeme učební texty rozdělit na:

1. *vlastní učebnice* (obsahují výklad učiva, poučky, pravidla, náměty na samostatnou práci apod.),
2. *cvičebnice* (v nich se nachází soustavy úloh a cvičení doplňující výklad),
3. *čítanky* (v nižších ročnících mají funkci cvičebnice čtení, později plní funkci vlastní čítanky – umělecké texty, přílohy atd.),
4. *zvláštní druhy školních knih* (slovníky, atlasy, matematicko-fyzikální tabulky, sbírky příkladů atd.) (DRAHOŠOVÁ, 2014).

Při tvorbě učebních materiálů je důležité dodržet jisté didaktické zásady, které ovlivňují vyučování. Učební texty by tedy měly splňovat didaktickou funkci a určité požadavky.

- *odborné* (souhlas učiva s poznatky dané vědní disciplíny),
- *didaktické* (soulad s kurikulem, správný výběr poznatků),
- *metodické* (volba adekvátních prostředků výkladu učiva),
- *logické* (ucelená struktura poznatků a rozčlenění učiva),
- *psychologické* (přiměřenost učiva věkovému stupni žáků),
- *lingvistické* (jazyková správnost a stylistická úroveň),
- *estetické* (vhodné výtvarné a typografické ztvárnění učebnice),

- *hygienické* (přiměřený objem a hmotnost učebnice, kvalita papíru) (LEPIL, 2010).

3.1. Učebnice a vývoj učebních textů

Vývoj učebnic, či lépe řečeno, učebních textů, sahá hluboko do minulosti. Lidé si od pradávna snažili předávat své vědomosti. Avšak tradice ústního předávání již nepostačovala a lidé museli vymýšlet i jiné prostředky předání svých znalostí.

První doložené učební texty pocházejí ze staré Asýrie, Babylonu, Egypta a Číny. Jednalo se o texty na hliněných destičkách či pergamenových svitcích. Svým způsobem byly učebnice využívány při výuce i v antickém Řecku a Římě. Ovšem rozvoj učebnic znamenal až v 15. století Gutenbergův vynález knihtisku (PRŮCHA, 2009). Vynález knihtisku znamenal boom ve všech směrech. Texty už se nemusely zdlouhavě a složitě přepisovat a staly se dostupnější komoditou. S čímž souvisí také rozvoj vzdělání. V našem prostředí je významnou personou v pedagogice Jan Amos Komenský, kterého spojujeme s nástupem prvních učebnic. Patří k zakladatelům teorie a tvorby moderních školních učebnic. Požadavky kladené na vlastnosti textu učebnic formuloval ve svém díle *Didactica Magna* (PRŮCHA, 2005).

S podivem i v dnešní době, kdy dochází k masovému rozšíření elektronických médií, tištěné učebnice nevyzimely, ale jejich počet a rozmanitost vzrůstají. Učebnice jsou používány ve všech oborech a úrovních vzdělání (PRŮCHA, 2009). Učebnice vždy měla a bude mít své místo ve vyučovacím procesu. Neodmyslitelně patří ke školnímu vzdělávání. Provází nás na cestě naším vzděláním od začátku školní docházky.

Definic toho, co to vlastně učebnice je, existuje nespočetné množství. Uvedeme si zde tedy alespoň některé z nich:

Učebnice je druh knižní publikace uzpůsobené k didaktické komunikaci svým obsahem a strukturou. Má řady typů, z nichž nejrozšířenější je školní učebnice. Ta funguje: 1. jako prvek kurikula, tj. prezentuje výsledek plánovaného obsahu vzdělání; 2. jako didaktický prostředek, tj. je informačním zdrojem pro žáky a učitele, řídí a stimuluje učení žáků (PRŮCHA, 2009).

Učebnice je kniha, která se používá hlavně ve školách a obsahuje stručnou (zjednodušenou) prezentaci předmětu. Jejím cílem je usnadnit vzdělávací aktivity dosažené studentem ve škole (LALAU, 2014).

3.2. Funkce a vlastnosti učebnice

Klasifikací funkcí učebnic existuje celá řada. V knize *Učebnice: teorie a analýza edukačního média* Jan Průcha vysvětluje funkci učebnice jako roli, předpokládaný účel, který má didaktický prostředek plnit v reálném edukačním procesu. Dále rozlišuje funkce učebnice z pohledu subjektů, kteří učebnici využívají. To znamená, že učebnice plní jinou funkci z pohledu žáků a jinou z pohledu učitelů.

Pro žáky plní učebnice funkci pramene, z něhož se učí a čerpají vědomosti, osvojují si vědomosti, hodnoty a dovednosti. Žáci využívají učebnici nejčastěji k doplnění poznámek k učivu. Velkou hodnotu má učebnice také při domácí přípravě žáků. Žákům slouží k vypracování domácích úkolů, opakování učiva a je i prostředkem sebevzdělávání (PRŮCHA, 1998).

Učebnice mají několik funkcí, které podporují proces učení:

- funkce informativní a předávání znalostí,
- funkce rozvíjení schopností, dovedností a postojů,
- funkce upevňující a obohacující (cvičení a úkoly),
- funkce integrace vědomostí do života,
- funkce výchovné (učebnice může přispět k sociálnímu a kulturnímu vzdělávání žáků (LALAU, 2014).

Pro učitele plní učebnice odlišnější funkci. V první řadě slouží jako informační zdroj pro orientaci v obsahu učiva daného předmětu. Učebnice také bývají pro mnoho učitelů nepostradatelným základem jednak pro plánování, ale také pro realizaci výuky. Dále učitelé využívají učebnice pro samostudium žáků, zadávání úkolů žákům apod. (PRŮCHA, 1998).

Učebnice mají tři základní funkce:

1. *prezentace učiva* – učebnice různými formami prezentuje soubor informací svým uživatelům,
2. *řízení učení a vyučování* – učebnice je didaktickým prostředkem, který ovlivňuje vyučování učitele a zároveň řídí učení žáka,
3. *funkce organizační (orientační)* – učebnice svého uživatele informuje o způsobech jejího využívání (PRŮCHA, 2005).

Jak je již výše zmíněno, učebnice vždy měla a vždy mít bude své místo ve vyučovacím procesu, ovšem v dnešní době se musí stále vyvíjet a zdokonalovat. Aby mohla plnit své funkce, je třeba se moderní době přizpůsobit (KNECHT, 2008).

V dnešní době rozvolněnosti školských systémů a školních osnov plní učebnice většinou také funkci vymezení učiva. Tato funkce, která bude stále aktuálnější, by se mohla nazvat jako funkce *normativní či unifikující*, poněvadž by měla spolu se standardy vytyčovat a sjednocovat požadavky (normy) na příslušné obory a ročníky. Obsah (učivo) by ovšem nebylo určeno direktivně předem jako závazná norma. (KNECHT, 2008).

Výzkumy prokazují, že učitelé čím dál více řídí výuku podle učebnic. Je tedy velmi důležité promýšlet funkce učebnic a klást důraz na jejich kvalitu. V učebnicích by měla zesílit vizuální stránka, jako součást moderní komunikace. Moderní pomůcky by měly být esteticky vhodně zpracované, aby vzbudily u žáků zájem. Text by měl být přehledný a úměrný věku uživatelů. Učebnice by měla obsahovat také aktivizující prvky, jako jsou otázky, úkoly, obrázky, nadstavbový text apod. (KNECHT, 2008).

Za klíčovou lze v dnešní době považovat *funkci motivační*. Tato funkce poukazuje na nutnost vyvolání zvědavosti u žáků a jejich tužby po vzdělání. Žáci mají k dispozici mnoho informačních zdrojů, a v případě neatraktivnosti a nudnosti učebnice, nejsou ochotni se z nich učit. Ovšem atraktivní učebnice způsobují zvědavost a zájem. Velmi důležitou funkcí učebnice je *prezentace informací* (MAŇÁK, 2007).

Vlastnosti kvalitní učebnice mohou být popsány pomocí několika charakteristik.

- *Obsah* učebnic je vybírán s ohledem na cíle vzdělávání. Měl by být v souladu s kurikulárními dokumenty. Obsah učebnic by měl být propojen se životem v širší společnosti a měl by být srozumitelný pro žáky. V každém případě pak musí být věcný a správný.
- *Srozumitelnost* učebnic je velmi významnou vlastností učebnice. Příliš obtížné učebnice studenty přetěžují a mohou vést až k nezájmu žáků o knihy. Srozumitelné učebnice mohou učení příjemným a motivovat žáky k celoživotnímu učení.
- Kvalitní učebnice jsou také dobře *strukturované*. Učivo pro vyučovací jednotku je zpracováno v samostatném celku. Typografické prvky a grafy umožňují odlišit hlavní myšlenky i logickou strukturu diskuse.
- Významnou součástí je také soubor *úkolů a cvičení a ilustrace*. Ilustrace plní mnoho funkcí, ale především dělají učebnice zajímavější (MAŇÁK, 2007).

Tab. 1. Vlastnosti dobré učebnice

FUNKCE	CHARAKTERISTIKY
motivační	ilustrovaná
	zajímavá
	obsahující problémové úlohy
informační	snadno čitelná
	související s každodenním životem
	vědecky správná
systematizační	strukturovaná
koordinační	související s ostatními učebnicemi
diferenciační	stupňovaná obtížnost
řídící	návody k učení
rozvíjející učební strategie	podpora samostatného myšlení
sebehodnotící	otázky a testy
vzdělávání k hodnotám	personifikace

(Zdroj: MAŇÁK, 2007)

V posledních několika letech se kritizují staré učebnice, je jim vytýkáno především velké množství suchého textu, jejich neatraktivnost pro čtenáře apod.

Požadavky na moderní učebnici jsou, aby byla učebnice zajímavá a zábavná pro své čtenáře, aby je zaujala a přiměla k dalšímu čtení. Učebnice se čím dál víc plní obrázky, čímž samozřejmě dochází k obohacení. Ovšem díky tomu dochází ke snižování nároků na vzdělávací úroveň a úroveň vědomostí. Textová část učebnic již není tak obsáhlá a obsahuje menší množství informací. To vše ve vzdělávání znamená krok zpátky. Buď se vzdáme určitých nároků na vzdělanost, nebo uděláme učení zábavnější (SCHNEIDER, 2001). Je tedy velmi důležité nalézt tu správnou hranici, kdy je učebnice ještě učebnicí, ale zároveň obsahuje motivační prvky.

3.3. Strukturní prvky učebnice

Aby učebnice plnila své funkce, měla by obsahovat prvky, prostřednictvím nichž by tyto funkce naplnila. Učebnice je hierarchicky členěna, složena z jednotlivých částí, či komponent. Jednotlivé části jsou vzájemně propojeny. Tyto komponenty je možné v učebnici identifikovat a hodnotit (PRŮCHA, 1998).

Lze vymezit charakteristické složky učebnice, které do značné míry odpovídají funkcím učebnice. Jsou to:

1. Výkladové složky (prezentace učiva)

- *výkladový text* (základní a objasňující text, vzorové úlohy, aplikace učiva v praxi, přehledy poznatků, shrnutí),
- *doplňující text* (motivační text uvozující učivo, rozšiřující poznatky, historické poznámky, ilustrační příklady, doplňující přílohy atd.),
- *vysvětlující text* (vysvětlení původu cizích slov, poznámky pod čarou, texty pod obrázky).

2. Obrazový materiál

- *navazující na věcný obsah výkladových složek* (schematické kresby, náčrtky přístrojů a technických zařízení, grafické modely, grafy atd.),
- *doplňující ilustrace volně navazující na výkladové složky* (motivační fotografie a kresby, historická vyobrazení, portréty významných osob atd.),
- *grafické symboly usnadňující orientaci ve struktuře učebního textu* (piktogramy).

3. Nevýkladové složky (řídící vyučování a učení)

- *procesuální aparát* (otázky a úkoly, odkazy na předchozí text, návody k žákovským činnostem),
- *orientační aparát* (nadpisy, odkazy na předchozí text, vyobrazení nebo literaturu, marginálie – hesla na okraji textu, rejstřík, obsah) (LEPIL, 2010).

Každá strukturní složka má v učebnici svoji funkci, všechny složky jsou navzájem provázány a tvoří celek. Textové složky bývají odlišeny velikostí písma zpravidla tak, že doplňující text je tištěn menším písmem (petitem) a naopak nejvýznamnější poznámky jsou ohraničeny rámečkem, popř. zabarvením plochy textu. Pro snadnější odlišení výkladových složek se používají také barevné čáry podél textu, grafické symboly atd. (LEPIL, 2010).

Obrazový materiál má v učebnici sdělovací funkci. Pomocí grafických prostředků je usnadňováno pochopení poznatků, které jsou primárně vyjádřeny textem. V některých případech může ovšem plnit i funkci hlavního zdroje učební informace. Pro současné učebnice je charakteristický nárůst obrazového materiálu, který není přímým nosičem učební informace, ale má především motivační funkci a dělá tak učebnici atraktivnější pro žáka (LEPIL, 2010).

Nevýkladové složky jsou rovněž významnou součástí učebnic, nejsou sice nositeli učebních informací, ale pomáhají se zpracováním informací při samostatné práci žáka s učebnicí. Tím pozitivně zasahují do procesu učení (LEPIL, 2010).

3.4. Výzkum a hodnocení učebnic

Existuje velký výběr učebnic do všech předmětů. Ovšem problémem nadále zůstává, jak vybrat tu správnou učebnici? Většina moderních učebnic se snaží zaujmout svým vzhledem, ale pro využitelnost ve výuce je důležitější jejich didaktická vybavenost. Úkolem výzkumu učebnic je produkovat poznatky, na jejichž základě by bylo možné přispívat ke zkvalitňování učebnicové tvorby a k odstraňování deficitů současných učebnic (KNECHT, 2008).

Každá učebnice má určité vlastnosti. Cílem výzkumu je tyto vlastnosti přesně vymezit, identifikovat, změřit a vyhodnotit jaké efekty mohou mít tyto vlastnosti v reálné školní výuce (MAŇÁK, 2006).

Požadavky a kritéria týkající se kvality učebnic:

- *vědecké požadavky*: odpovídající kvalita informací, která musí být ve shodě s kurikulárními dokumenty,
- *psychologické požadavky*: jazyk učebnice by měl být úměrný věku žáků, text by měl stimulovat kreativní myšlení a motivovat žáky,
- *hygienické požadavky*: čitelnost textů a obrázků (velikost písma), kvalita tiskařských barev a papíru, formát učebnice,
- *estetické požadavky*: použití příloh, barev atp.,
- *ekonomické požadavky*: náklady na pořízení učebnice (LALAU, 2014).

Evaluační učebnic představuje posouzení míry shody mezi vlastnostmi posuzované učebnice a vlastnostmi učebnice ideální. V praxi se k hodnocení učebnice zpravidla používá kombinace dvou nebo více metod. Metody dělíme do tří skupin: *názory respondentů, analýzy učebnic a hodnocení s využitím experimentů* (MAŇÁK, 2007).

Názory respondentů se často využívají při hodnocení učebnic. Je to komplexní a nenáročný způsob evaluace učebnic. Jedná se o názory odborníků, kteří posuzují kvalitu učebnice. Hodnocení učebnic na základě experimentu se provádí na školách v reálné výuce. Dochází k porovnání se staršími učebnicemi a pozoruje se, zda učebnice přináší lepší výsledky učení. Tento způsob evaluace je nejvhodnější, ovšem také časově nejnáročnější. Analýza učebnic se provádí na základě výpočtů parametrů učebnice s jasně stanovenými pravidly. Výsledkem jsou objektivně získaná a srovnatelná data (MAŇÁK, 2007).

Jednotlivá hodnotící kritéria nemají stejnou váhu. Dle šetření důležitosti hodnotících kritérií pro učebnice základních a středních škol došlo k vymezení pěti kategorií. Kategorie jsou sestupně řazeny podle důležitosti (MAŇÁK, 2007):

1. kategorie – přehlednost, přiměřená obtížnost a rozsah, odborná správnost
2. kategorie – motivační charakteristiky, řízení učení, obrazový materiál

3. kategorie – shoda s kurikulárními dokumenty, cena (dostupnost učebnice), ergonomické a typografické vlastnosti
4. kategorie – doplňkové texty a materiály, hodnoty a postoje, diferenciacce učiva a úloh
5. kategorie – zpracování učiva

Každá kategorie obsahuje několik hodnotících kritérií, které mají nějakou bodovou hodnotu. Na základě počtu dosažených bodů, se hodnotí kvalita posuzované učebnice. Existuje tedy soubor kritérií, která jsou důležitá pro všechny. Při hodnocení jakékoli učebnice bychom měli brát v úvahu hlavně její *přehlednost* – žáci musí být schopni se v ní orientovat. Další důležitou vlastností je *přiměřená obtížnost a rozsah učiva* – text musí být zpracován tak, aby jej žáci pochopili. A třetím zásadním požadavkem je *odborná správnost* (MAŇÁK, 2007).

Při hodnocení učebnic by se také nemělo zapomínat na fakt, pro koho jsou učebnice primárně určeny, pro žáky. Žáci by se také měli podílet na evaluaci učebnic, jelikož jen sami žáci dokáží reálně posoudit, zda je učebnice vhodně koncipovaná a zajímavá. Stein (1977) provedl výzkum, při kterém se ptal žáků, jaké vlastnosti by měla mít ideální učebnice. Názory žáků zjišťoval pomocí dvou otázek: *Co je dle Tvého pohledu možné vytknout učebnicím?* a *Na co bys kladl(a) důraz, při tvorbě učebnice, kdybys byl(a) jejím autorem?* Z výsledků zjistil, že většina žáků si přeje zajímavé a rozmanité učebnice. Mimo jiné si žáci také přáli, aby byl text více srozumitelný. Co pak žáci kritizovali, bylo velké množství cizích slov, nedostatek obrázků, mnoho textu a nepřehledné členění (KNECHT, 2008).

4. VLASTIVĚDNÁ ČÍTANKA

Učebnice i čítanky jsou jedny z učebních textů, používajících se při vzdělávání. Oba tyto druhy učebních materiálů mají jisté odlišnosti, ale také mají něco společného. Učebnice i čítanky jsou edukační prostředky, které mají za úkol předat žákům vědomosti a formulovat jejich postoje.

Učebnice jsou formální, určené pro svůj předmět a ročník. Každá učebnice obsahuje učební text, doplňující obrazový materiál, otázky, úkoly, shrnutí, opakování atp. Mají jakýsi direktivní přístup k učení, kdy má žák pocit, že je vše naplánováno, určeno. Žákovi je předložena učebnice a on ví, že toto všechno bude muset umět, bude muset odpovědět na dané otázky a vyplnit úkoly. Cílem učebnice je poskytnout žákům i učitelům soubor zpracovaného učiva pro daný předmět a ročník.

Čítanky jsou specifické materiální didaktické prostředky. Jsou spolu s učebnicemi, cvičebnicemi, atp. učebními texty. S ostatními učebními texty mají některé vlastnosti společné, ale zároveň se v mnohém liší. Čítanky tedy nejsou klasickými učebnicemi. V dnešní době jsou čítanky spíše souborem vybraných literárních textů (úryvků významných literárních děl) nejednotného charakteru. S čítankami se primárně setkáváme ve vyučování českého jazyka a literatury, a jejich cílem je rozvoj čtenářské gramotnosti. Na prvním stupni základních škol plní čítanky funkci nácviku četby, na druhém stupni pak dále rozvíjí funkci porozumění textu, seznamují s literárními díly a všeobecně mají čítanky za cíl také rozšiřování slovní zásoby. Většinou plní funkci doplňkového učebního materiálu k daným učebnicím. Čítanky nemají charakter učebnice, jsou spíše nadstavbovým učebním materiálem, ve kterém se žáci dovědí něco navíc.

Čítanek může být více druhů. Kromě klasických češtinářských čítanek mohou existovat také čítanky s jinou tematikou. Jedná se například o čítanky ke studiu českého jazyka jako cizího jazyka, religionistické čítanky, latinské čítanky, čítanky umění, hudební čítanky a čítanky vlastivědy či vlastivědné čítanky.

Jak je již výše zmíněno čítanka není klasickou učebnicí, a to platí i v případě čítanky vlastivědy. Čítanka vlastivědy či vlastivědná čítanka není učebnicí, která by

měla jasně dané učivo pro daný předmět a ročník, není tedy primárně určena k výuce jednoho předmětu. Nemá ani doplňující texty jako jsou otázky, úkoly či shrnutí. A i vzhledem ke svému obsahu se jedná spíše o doplňující učební materiál, který mohou učitelé využít při výuce místního regionu, okolí, místní historie, přírody apod.

Čítanka vlastivědy, či vlastivědná čítanka seznamuje své čtenáře s určitým regionem. Obsahuje informace o regionu a jeho zvláštnostech. Jedná se o kompletní informace o dané oblasti. V čem se mohou čítanky lišit, je to, jak jsou jednotlivé charakteristiky popsány do hloubky. Čítanka vlastivědy nám tedy podá informace o geografické stránce regionu, přírodních a kulturních poměrech, o historických událostech a jednotlivých obcích.

Dalo by se tedy říci, že čítanka vlastivědy je takovou stručnou „encyklopedií“ místního regionu, v němž žáci žijí a měli by jej znát a orientovat se v něm. Je to sbírka textů, která vypráví o místní historii, přírodě, významných lokalitách a místech, které by měl člověk zde žijící navštívit a znát. Čítanka vlastivědy má tedy doplňující a především informující charakter o dané oblasti. Informace jsou podány formou textů a doplněny reálnými obrázky.

Vzhledem k charakteru a obsahu čítanky vlastivědy je patrné, že tento učební materiál je určen k využití ve více předmětech. V předmětech, v nichž se žáci setkávají s problematikou místního regionu. Na prvním stupni se to týká hlavně předmětu *Vlastivěda*, kde se žáci již více seznamují s místem svého bydliště a s jeho historií. Na druhém stupni základních škol je možné využití čítanky vlastivědy hned v několika předmětech, jedná se o předměty jako *Zeměpis*, *Dějepis*, *Přírodopis* a *Občanská výchova*. Čítanka vlastivědy je tedy typem učebního materiálu, který má značný interdisciplinární charakter a propojuje všechny tyto předměty v popisu daného regionu.

Integrace historie a geografie však není nikterak novou myšlenkou, přišel s ní v 18. století Immanuel Kant, který tvrdil, že veškeré naše myšlení a vědění se odehrává v nějakém čase (historie) a v daném prostoru (geografie). Historické i současné události se vztahují k určitým místům, proto je třeba si uvědomit silné vztahy mezi Dějepisem a Zeměpisem, větší provázanost těchto předmětů znamená poskytnutí úplnějšího obrazu a hlubšího porozumění. Ve výuce je potřeba historické události integrovat do několika

oblastí geografie: lokalita (místo), vztahy v daném místě (lidské/environmentální interakce), vztahy mezi daným místem a okolím (prostorové interakce nebo pohyb), regiony (jejich formování a změny). Když žáci získávají povědomí o nějakém místě, měli by znát jednak geografické parametry tohoto území, ale také historické události, protože ty se mnohdy vážou či jsou ovlivněny místními přírodními podmínkami. Aby tedy žáci vše dobře pochopili, mělo by se vyučování zeměpisu a dějepisu více provázet (ROCCA, 1994).

Značný interdisciplinární charakter čítanky vlastivědy se projevuje v propojení poznatků jednotlivých vyučujících předmětů v reálném místě, v místě daného regionu a jeho popisu. Tím dochází k ucelenější představě žáků nejen o daném místě, ale také o celkové provázanosti zainteresovaných předmětů v reálném světě. Žák pochopí souvislosti a provázanost předmětů v něčem, co je mu blízké, v místě kde žije. Nejsou to pro něj najednou jen pojmy a fakta, která se učí ve škole, ale vidí je kolem sebe.

Interdisciplinarita se v čítance vlastivědy projevuje ve dvou rovinách. Jak je již výše zmíněno, propojuje předměty na úrovni obsahu učiva. Dochází zde k integraci jednotlivých předmětů *Zeměpisu, Dějepisu, Přírodopisu a Občanské výchovy*. V druhé rovině propojuje předměty na úrovni získávání či osvojování si kompetencí. Tím dochází k velmi významnému propojení s *Českým jazykem*. Žák si při studiu vlastivědné čítanky upevňuje jednak čtenářskou gramotnost, ale také trénuje porozumění textu a vyhledávání informací.

Čítanky vlastivědy jsou tedy velmi vhodným doplňujícím učebním materiálem, protože žáci nejsou vzdělávání přízemně, ale multidimenzionálně. Při práci s čítankou si osvojují *kompetence k učení*, kdy v čítance dochází k propojování jednotlivých předmětů na určitém místě, to vede k širšímu pochopení fungování světa. Dále si žáci osvojují *kompetence komunikativní*, upevňují si čtenářskou gramotnost a porozumění textu, zde dochází k integraci s předmětem *Český jazyk*. Dochází také k osvojení *občanských kompetencí*, žáci se seznámí s místem, ve kterém žijí, s tradicemi a kulturním a historickým děním, uvědomí si sounáležitost národa a zároveň pochopí základní ekologické souvislosti.

Vlastivědné čítanky jsou určeny pro výuku místního regionu. To se týká předmětů *Zeměpis*, *Dějepis*, *Přírodopis* a *Občanská výchova*. Čítanka obsahuje kompletní charakteristiku a popis regionu. Je tedy na každém učiteli, aby určil, která část čítanky se mu hodí do výuky jeho předmětu. Kterou část využije ve své výuce, a zda zabrousí i do témat týkajících se spíše jiných předmětů. V konečném důsledku záleží právě na vyučujícím, kdy a jak čítanku využije.

Čítanka vlastivědy Mikulovska byla vytvořena především pro žáky druhého stupně základních škol na Mikulovsku. Texty jsou formulovány tak, aby jim žáci porozuměli. V případě nějakých nejasností, je zde právě role vyučujícího, který by měl tyto nejasnosti objasnit. Čítanka není příliš obsáhlá a detailní, ale ani ne příliš stručná. Zachycuje všechny podstatné oblastní charakteristiky regionu. Najdeme zde charakteristiku geografických, přírodních, hospodářských a kulturních poměrů, historické události a stručné informace o jednotlivých obcích. Čítanka disponuje také doplňujícím obrazovým materiálem a vložkami zajímavostí, ať už jde o zajímavá místa, památníky či pověsti. Čítanka je vypracována na základě poznatků, zjištěných při prostudování jiných vlastivědných čítanek, ať už jde o vlastivědné čítanky moderního pojetí, či ty, které byly vypracovány v první polovině 20. století.

Ačkoliv by se mohlo zdát, že čítanky vlastivědy jsou moderním pojmem, tak jejich historie sahá poměrně daleko. Poměrně velké množství vlastivědných čítanek vznikalo v první polovině 20. století. Například *Vlastivědná čítanka – Šternbersko* (1931), *Vlastivědná čítanka pro školní okres benešovský* (1934). V minulosti byl tento typ učebních materiálů více využíván. Žáci se více učili o svém kraji. Tyto starší čítanky jsou obsáhlejší, co se týče předávaných informací. Mezi mladší vlastivědné čítanky patří *Bystřice pod Hostýnem: Vlastivědná čítanka k dějinám města* (1993) a *Regionální vlastivědná čítanka pro základní školy: Rudice* (1997). Moderní vlastivědné čítanky jsou *Vlastivědná čítanka: Lázně Bělohrad* (2006), *Čítanka vlastivědy Boskovicka* (2012) a *Čítanka vlastivědy Poličska* (2012). V porovnání se staršími vlastivědnými čítankami se jedná o méně obsáhlé učební pomůcky k výuce místního regionu. Obsahují základní informace, které jsou doplněny obrazovým materiálem. V poslední době dochází k rozmachu doplňkových a alternativních druhů učebních textů a čítanky vlastivědy jsou jedním z nich. V České republice v současné době neexistují učebnice pro výuku

místního regionu, což je velká chyba. Naštěstí dochází k obnovení tvorby vlastivědných čítanek, které přispívají k poznávání regionů.

Výhledově do budoucna je možné, že trend tvorby tohoto typu učebních textů bude jen stoupat a pomůže žákům s poznáním svého regionu a tím i k posílení jejich národní identity. Příspěvkem k tomuto regionálnímu poznávání je také zde vytvořená *Čítanka vlastivědy Mikulovska*, která by mohla být cenným příspěvkem do souboru regionálních učebních materiálů.

ČÍTANKA VLASTIVĚDY

MIKULOVSKA

Předmluva

Buďte vítáni na stránkách této publikace o Mikulovském regionu, regionu prosluněné Jižní Moravy, Pavlovských vrchů, vinogradů a bohaté historie. Prostřednictvím této čítanky se seznámíte s naším krajem, jeho zajímavostmi, geografii, přírodou a nahlédnete do jeho obcí a měst. Sebekrásnější kniha či učebnice však nedovede zachytit všechny krásy, proto doufám, že tyto stránky budou inspirací pro osobní prohlídku místní krajiny.

Pověst o založení Mikulova

Už je tomu velmi dávno, co kníže Mikuláš přišel v jednom urputném klání s nepřítelem o zrak. Svůj těžký stav nesl sice statečně, ale přece jen zatrpkl. Sedával v zámecké zahradě v křesle ve věčné osamělosti a tmě a jen tu a tam za ním přišel služebník. Lékaři přijížděli ze všech koutů světa, přiváběni bohatou odměnou, kterou postižený kníže sliboval. Každý radil něco jiného, ale žádný knížeti pomoci nedokázal.

Míjel tak den po dni, ubíhal rok za rokem. Mikuláš stárnul a stával se čím dál mrzutějším a zatrpklejším.

Jedinou potěchou mu byl zpěv ptáků. Ten kníže poslouchal velmi rád. Když na podzim ptáci odlétali na jih, cítil se kníže nejhůř. To se pak i služebnictvo vyhýbalo jeho komnatám, protože knížecí sluch nestrpěl žádný šelest.

Jednoho roku na podzim, když ptáci odlétali k jihu, našel jeden sloužící na knížecí zahradě zraněnou vlaštovku. Smutně švitořila a vláčela za sebou nemohoucí křídlo. Přinesl ji tedy knížeti. Ten přikázal, aby vlaštovce zlomené křídlo ošetřili a zhotovili pro ni pěknou klec.

Celou zimu vlaštovka švitořila a kníže se spokojeně usmíval. Brzy si na její společnost zvykl natolik, že se od ní nechtěl ani na chvíli odloučit. Klec vyřezávanou ze dřeva tak muselo služebnictvo nosit všude za ním.

Plynul čas, roztály ledy a přišlo jaro. Ptáci se vraceli zpátky a všechno se v knížecí zahradě rozezpívalo.

Jednou, když vlaštovce otevřeli dvířka, aby jí dali nové krmení, vlaštovka z klícky uletěla. Mikuláš byl velice nešťastný a slíbil bohatou odměnu tomu, kdo ji najde a přinese.

Lidé ji brzy objevili. Létala nad zahradou, ale trvalo dlouho, než se jí podařilo chytit. Bylo to nedaleko Mikulášova hradu na krásném místě mezi dvěma kopci.

Plný radost a vděku dal kníže na nejvyšším místě v okolí postavit kostel. A ve chvíli, kdy z kostelní věže poprvé zazněl hlas zvonu, začala se černá tma z Mikulášových očí ztrácet a brzy na to viděl úplně.

Kraj kolem kostelíku se mu zalíbil. Na protějším kopci si postavil hrad a zůstal na něm až do smrti. Za několik let v údolíčku pod ním vnikla osada, která se rozrostla na městečko. To na památku nešťastného knížete dostalo název Mikulov.

OBSAH:

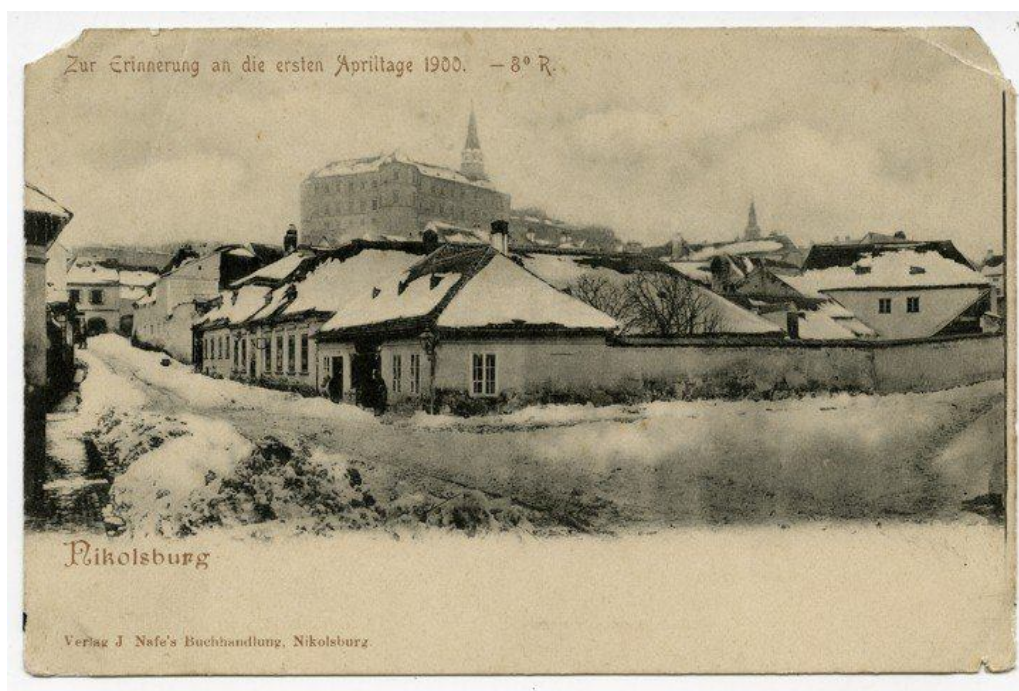
ÚVOD	32
POLOHA A POPIS REGIONU	34
PŘÍRODNÍ POMĚRY	36
Geologie	36
Paleontologie	40
Těžba nerostných surovin	41
Geomorfologické členění	42
Půdy	44
Vodstvo	46
Podnebí	49
Životní prostředí regionu	51
HOSPODÁŘSKÉ A KULTURNÍ POMĚRY	61
Obyvatelstvo	61
Hospodářství	64
Vinařství	65
Doprava	71
Kultura	72
Školství	74
DĚJINY MIKROREGIONU	75
PŘEHLED A CHARAKTERISTIKA OBCÍ	88

ÚVOD

Mikulovsko a celý kraj pod Pálavou bylo odedávna pohraničním územím východní části jižní Moravy. Na Mikulovsku můžeme sledovat souvislý vývoj osídlení už od nejstarších dob. Na úbočí Pavlovských vrchů a Dolních Věstonic a Pavlova jsou světoznámá naleziště z dob lovců mamutů, archeologové zde objevili i kultury doby kamenné a bronzové. Mikulovsko bylo obýváno lidem lužických popelnicových polí, střetaly se zde zájmy Keltů, římského impéria i Germánů, až konečně bylo v 5. století definitivně ovládnuto západními Slovy.

Pro nedostatek domácího obyvatelstva došlo ve 13. a 14. století k německé kolonizaci. Německé etnikum sem přicházelo zejména ze sousedního Rakouska. Život v této oblasti nebyl nikdy klidný. Krajem prošli Turci, Švédové, Prusové i Francouzi. V 13. století získali Mikulov Lichtenštejnové, kteří Mikulov drželi až do poloviny 16. století. Po krátký čas vlastnili Mikulov Kerečinové. Ditrichštejnové vlastnili Mikulov až do roku 1945.

Ve 14. století byl Mikulov povýšen na město. V pobělohorské době se stal centrem protireformace na jižní Moravě. V 17. a 18. století byl Mikulov jedním z posledních moravských míst. Byl středem obchodu mezi Moravou a Vídní a současně předním kulturním střediskem Moravy. Teprve postavením železnice přes Břeclav začal úpadek města, který se stupňoval po roce 1918 ztrátou rakouského území. Z kulturních památek Mikulova stojí za zmínku piaristické gymnázium (získalo svůj věhlas slavnými žáky – J. E. Purkyně, i profesory – Gelasius Dobner, Adaukt Voigt, Dominik Kinský atd.).

Obr. 1 Mikulov v roce 1900 (zdroj: ces.mkr.cz)

Po roce 1918 a vzniku Československa stále převažovalo německé obyvatelstvo. Po roce 1933 získávali němečtí nacionalisté stále větší počet místních Němců pro fašistickou Sudetoněmeckou stranu. Mnichovskou dohodou byl Mikulov i s okolím pro ČSR ztracen. Češi byli z Mikulova vypuzeni, početní Židé a pokrokoví občané – antifašisté umučeni v koncentračních táborech.

Obrat v etnickém složení obyvatelstva nastává po roce 1945, kdy došlo k odsunu převážné části německého obyvatelstva a k přesídlení Charvátů. Přestěhovali se sem usedlíci z Hodonínska, Břeclavska, Hustopečska, Slovenska apod. Došlo k růstu průmyslu a socializaci zemědělství.

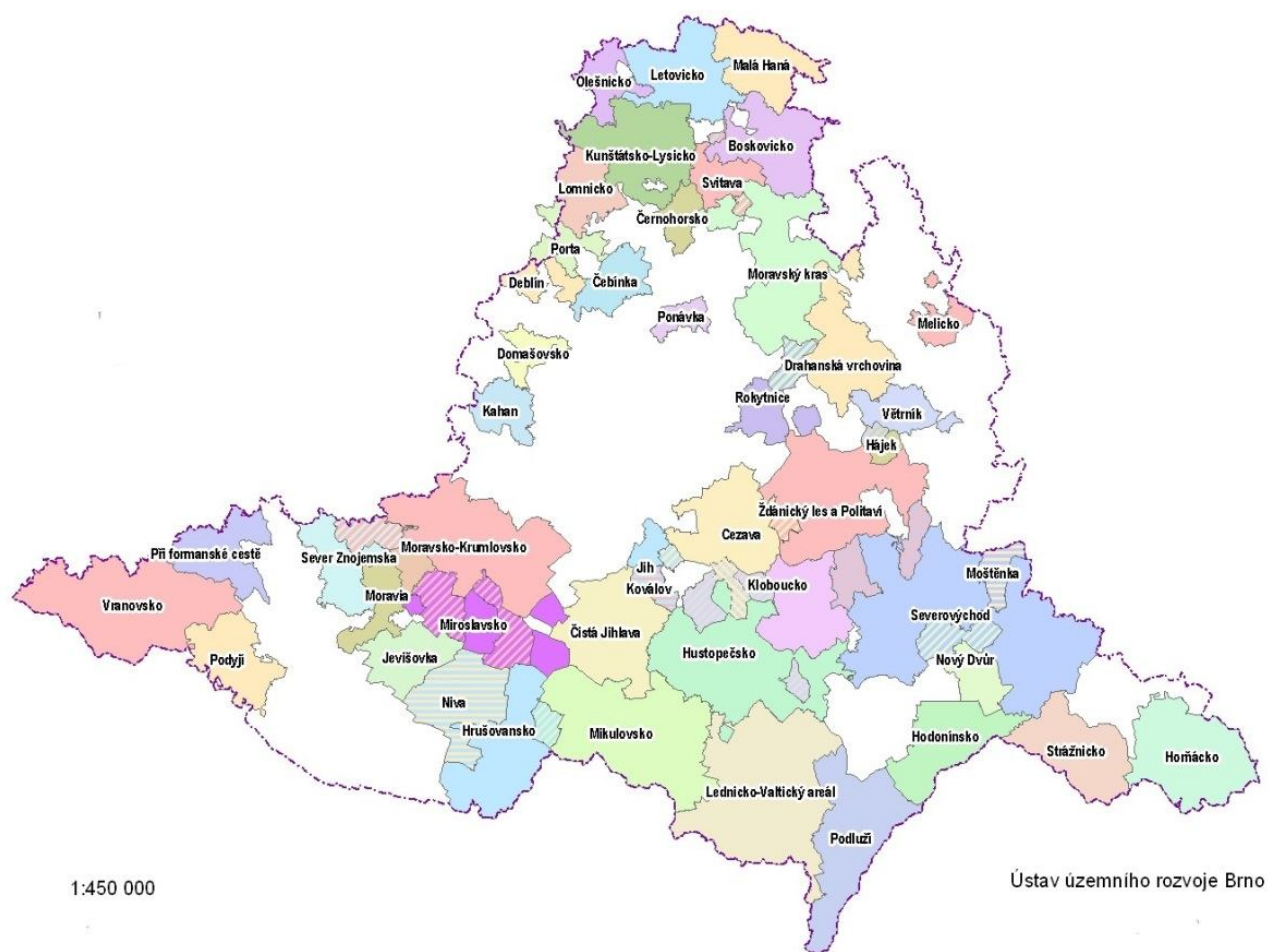
Pavlovské vrchy (Pálava) jsou pojmenované podle obce Pavlova. Jsou největším moravským bradlem, avšak nejmenším moravským pohořím a tvoří dominantu jižní Moravy v oblasti mezi Dolnomoravským a Dyjsko-svrateckým úvalem. Pálavu rozlišujeme na dva samostatné celky, na jádro vlastních Pavlovských vrchů a skupinu tzv. Mikulovských vrchů. Pavlovské vrchy poskytují ze svých útesů a hradních zřícenin (Děvičky, Sirotčí hrádek, Nový hrádek) jedinečný rozhled po jihomoravské nížině až do Rakouska. Jsou významnou botanickou a zoologickou rezervací.

Obr. 2 Mikulovsko (zdroj: i-love-jizni-morava.webnode.cz)

POLOHA A POPIS REGIONU

Mikroregion Mikulovsko leží na jihu Moravy v Jihomoravském kraji a je jihozápadní součástí okresu Břeclav. Tato příhraniční oblast je tvořena 18 obcemi: Bavory, Brod nad Dyjí, Březí, Dobré Pole, Dolní Dunajovice, Dolní Věstonice, Drnholec, Horní Věstonice, Jevišovka, Klentnice, Mikulov, Milovice, Novosedly na Moravě, Nový Přerov, Pasohlávky, Pavlov, Perná a Sedlec.

Obr. 3 Mikroregiony Jihomoravského kraje (zdroj: www.uur.cz)

Rozloha území Mikulovska je 271, 49 km². Jižní hranice regionu je tvořena státní hranicí s Rakouskem, západní hranice je zároveň také hranicí mezi Břeclavským a Znojemským okresem. Severní a východní hranici tvoří víceméně tok jedné významné moravské řeky, tok řeky Dyje, který odděluje Mikulovsko od ostatních mikroregionů.

Co se týče geomorfologického členění České republiky, zařazujeme území na pomezí Dyjsko-svrateckého úvalu a Mikulovské vrchoviny.

Území mikroregionu je typické venkovským charakterem, teplým podnebím a dostatkem vody. Je tedy ideálním regionem pro rozvoj zemědělství. Zdejší půdní poměry patří mezi nejlepší v České republice, nachází se zde ty nejurodnější půdy. Mikulovsko má se svými přírodními, kulturními, historickými a geografickými podmínkami velice dobré předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu. Průmyslová výroba se ve zdejší oblasti zaměřuje především na zpracování potravin a strojírenství, dále zde dominuje stavební činnost, obchod a také služby související s cestovním ruchem.

Obr. 4 Mikulovská krajina (Foto Andrea Kovařiková)

PŘÍRODNÍ POMĚRY

GEOLOGIE

Území České republiky patří z regionálního hlediska dvěma velkým odlišným celkům s odlišnou geologickou minulostí. Čechy a část Moravy a Slezska jsou součástí Českého masivu, východní část Moravy a Slezska pak náleží k okrajové části Západních Karpat.

Z geologického pohledu náleží Mikulovsko ke karpatské soustavě. Karpatská soustava je mnohem mladší než Český masiv. Oblast byla zformována alpiským vrásněním na přelomu třetihor a čtvrtohor. Určujícím faktorem zde byly pohyby litosférických desek, především kolize jižnější africké desky se severnější deskou Evropy.

Na naše území zasahuje pouze pásmo flyšové¹, jehož sedimenty vznikly z největší části jako usazeniny třetihorního moře. Tvoří mocné vrstvy střídajících se písků, jílu, slínů, břidlic a slepenců. A právě při alpiském vrásnění vznikly také Pavlovské vrchy (vytvořeny v druhohorním tropickém moři činností mikroorganismů, zejména korálů).

Území mikroregionu má velmi složitou geologickou stavbu. Pavlovské vrchy jsou tvořeny krami druhohorních hornin (tektonicky odloučené od svého podkladu) tvořící bradla². Bradla Pavlovských vrchů mají svoji vlastní vnitřní stavbu, která je odlišná od okolní stavby příkrovu³. Ten je tvořen v sousedství bradel převážně měkkými jílovci. Nejstarší horniny jsou zde druhohorního stáří. Starší vrstvy jsou zastoupeny vápnitými a písčitymi jílovci a vápenci, mladší vápence jsou tvořeny organogenními⁴ vápenci a vápencovou brekcií⁵. Třetihorní sedimenty vystupují na území Dyjsko-svrateckého úvalu a v úpatní části západních svahů Pavlovských vrchů. Tvoří je vápnité a jemně písčité jíly a vápnité jíly a písky.

¹ Flyš – soubor sedimentárních vrstev jílovců a pískovců.

² Bradla - geomorfologický vypreparovaný útvar.

³ Příkrov - horninové těleso přesunutě na jinou horninovou jednotku.

⁴ Organogenní vápence - vápence vzniklé nahromaděním skořápek ulit a měkkýšů.

⁵ Brekie – sedimentární hornina s hrubou zrnitostí, je tvořena ostrohrannými úlomky hornin.

Tab. 1 Geologický čas

OBDOBÍ	TRVÁNÍ	DĚLENÍ
Prahory	období před více než 2,5 - 4 miliardami let	
Starohory	období před 570 miliony - 2,5 miliardami let	
Prvohory	období před 245 - 570 miliony let	<i>kambrium, ordovik, silur, devon, karbon, perm</i>
Druhohory	období před 66 - 245 miliony let	<i>trias, jura křída</i>
Třetihory	období před 1,5 - 66 miliony let	<i>paleogén, neogén</i>
Čtvrtohory	období před 10 000 - 1,5 miliony let	<i>pleistocén, holocén</i>

Zdroj: geology.cz

VÝZNAMNÉ GEOLOGICKÉ LOKALITY

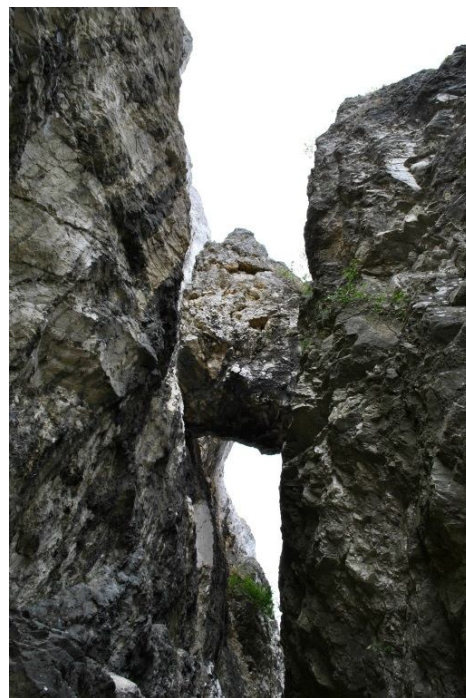
Na území mikroregionu se vyskytuje množství významných geologických lokalit. Tyto geologické lokality dokumentují různé geologické jevy a zajímavosti.

Děvín – kotel – soutěska

Oblast na severu Pavlovských vrchů, která je tvořena výraznými vápencovými masivy. Z geologických jevů zde můžeme pozorovat skalní hřbet, skalní strž (rokle), soutěsku, skálu atd. Horniny nacházející se v této lokalitě jsou především vápence, slíny a jílovce.

Obr. 5 Vápencový masiv - Pavlovské vrchy (Foto Andrea Kovaříková)

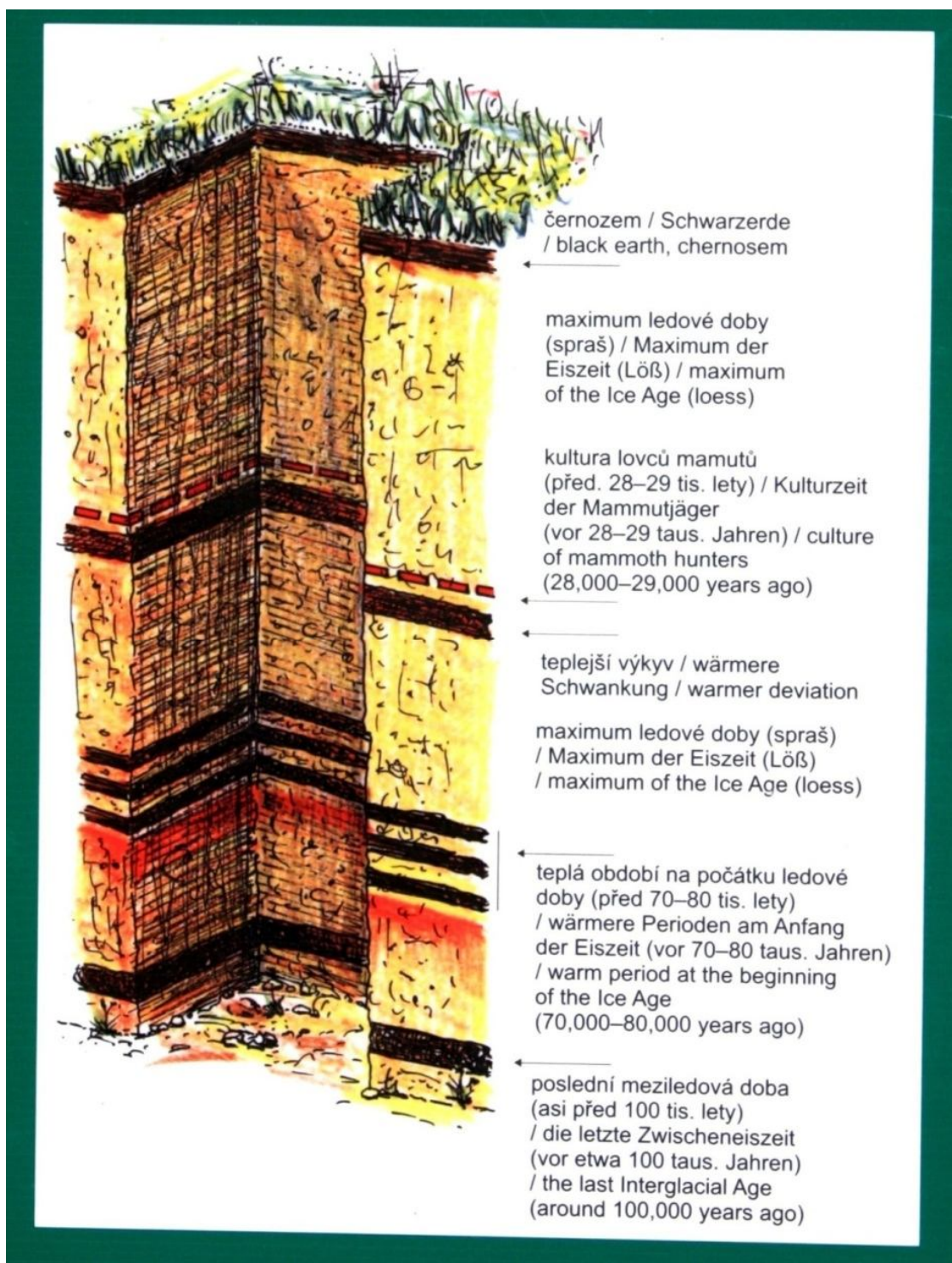
Obr. 6 Soutěska (Foto Andrea Kovaříková)

Kotel

Skupina kopců v Pavlovských vrších, výrazné bradlo jurských vápenců se dvěma vrcholy – Oborou (483 m n. m.) a Pálavou (462 m n. m.), které jsou odděleny kaňonovitou Soutěskou od pásma Děvína. Svahy lemují skalní věže a stěny, z nichž nejmohutnější je Martinka. Toto místo je také oblíbenou lokalitou horolezců. Na jižním svahu se nachází opuštěný lom.

Kalendář věků

Je zhruba patnáct metrů vysoká vertikální zářezovitá šachta, která byla vyhloubena do sprašové stěny zrušené cihelny na východním okraji obce Dolní Věstonice. Odhaluje pohřbené půdní horizonty z teplejších a chladnějších období za posledních 100 000 let. Jedná se tedy o významný studijní profil mající geovědně-historický význam.

Obr. 7 Kalendář věků (zdroj: foto.turistika.cz)

Mušlov

Nachází se přibližně 3,5 km od Mikulova. Lokalita staré pískovny, v níž se vyskytují zkameněliny. Vyskytují se zde řasové vápence, ale také místa s převažující organickou složkou (mlži, plži).

Obr. 8 Vápenec se schránkami měkkýšů a řas (zdroj: www.geology.cz)

Tuold

Místo opuštěného kamenolomu v Mikulově se známými jeskyněmi Na Tuoldu. V areálu se nachází naučná stezka s geoparkem. Geopark nabízí názorné ukázky hornin a také popis jejich vzniku a lokalizaci výskytu. V jeskyních je pozorovatelná řada geologických jevů, jako například torza krápníkové výzdoby, speciální tuoldská výzdoba (rozleptané stěny do množství členitých prostor a dutinek).

Obr. 9 Interiér jeskyní (zdroj: www.mikulov.cz)

PALEONTOLOGIE

Region Mikulovska je také velmi významnou lokalitou v oblasti paleontologie. V usazených horninách se vyskytují paleontologické nálezy svědčící o značném rozvoji organického života v různých etapách geologického vývoje. Nachází se zde několik světově velice významných paleontologických lokalit. Jedná se o lokality měkkýšů (Mušlov a Kienberg). Typickými představiteli ve vápenci Pavlovských vrchů jsou dlaždicové zuby skelnošupinné ryby lepidoda (místní název knoflíky). Dále zde můžeme nalézt dobře zachovalé, velké kuželovité, rýhované ostny ježovek, zbytky lilijic, ramenonožců a hub.

Oblast Tuoldu, tvořená mocnými krasovými rozsedlinami, skýtá množství nálezů z dob meziledových. Jihovýchodně od Dolních Věstonic byly odkryty sedimenty z různých fází čtvrtohor s fosilními rendzinami a ččkami pěnovců.

Obr. 10 Zkameněliny v jeskyních Na Tuoldu (zdroj: www.jeskynecr.cz)

Kalendář věků nacházející se v prostorách staré cihelny východně od Dolních Věstonic, je ukazatelem sto tisíce let. Vystupují zde spráše dvou nejmladších glaciálů⁶ a to včetně půd posledního a předposledního interglaciálu⁷ a několika slabších teplých výkyvů.

⁶ Glaciál – doba ledová.

⁷ Interglaciál – doba meziledová.

TĚŽBA NEROSTNÝCH SUROVIN

Mikulovsko je z hlediska nerostných surovin a jejich těžby úzce spjato se svou geologickou stavbou. Nevyskytují se zde žádné rudné nerostné suroviny. Povrchová těžba je zaměřena především na těžbu vysokoprocentního vápence. Ložiska jsou mocná od 100 do 200 metrů a nacházejí se v oblasti Pavlovských vrchů. Těžba do nedávna probíhala v lokalitě Janičův vrch v lomu u Mariánského mlýna.

Obr. 11 Lom u Mariánského mlýna na Janičově vrchu (Foto Andrea Kovaříková)

Lámání kamene má v regionu starou tradici. Svědčí o tom celá řada opuštěných lomů, které se vyskytují na úbočích většiny vápencových bradel. Nenávratně byla poškozena oblast Turoldu, odkud byla odlámána více než polovina vápence, podobně byl poškozen také Svatý kopeček.

V okolí Novosedel se těží cihlářské suroviny, které jsou následně využívány při výrobě cihel v místní cihelně. V neposlední řadě se zde nachází také ložiska ropy a zemního plynu. Ložiska zemního plynu a ropy se vyskytují v okolí obcí Dolní Dunajovice, Dolní Věstonice, Perná a Pavlov.

Lom na Janičově vrchu

Zatopená část vápencového lomu u Mariánského mlýna je vyhledávaným turistickým místem. Toto místo představuje nejhezčí přírodní koupaliště na Pálavě. Díky vápencům je zdejší voda průzračně čistá. Místo připomíná vzhledem i klimatem skalnaté chorvatské pláže. Dají se zde nalézt také zkameněliny.

Obr. 12 Zatopená část lomu u Mariánského mlýna (Foto Andrea Kovaříková)

GEOMORFOLOGICKÉ ČLENĚNÍ

Celé území Mikulovska má převážně nížinný a pahorkatinný reliéf. Větší plochy pahorkatin se vyskytují v Dunajovických vrších a v Mikulovské vrchovině. Zbytek území jsou nížiny podél řeky Dyje. Charakteristické jsou zde meandry řek zařízené 2 – 4 metry hluboko do sedimentů.

Z geomorfologického hlediska náleží území mikroregionu k provincii Západní Karpaty a Západopanonská pánev a zasahuje do tří soustav. Geomorfologické členění viz tabulka.

Tab. 2 Geomorfologické členění

	soustava	podsoustava	celek	podcelek
Západní Karpaty	Vněkarpatské sníženiny	Západní vněkarpatské sníženiny	Dyjsko-svratecký úval	Drnholecká pahorkatina
				Dyjskosvratecká niva
				Dunajovické vrchy
	Vnější Západní Karpaty	Jihomoravské Karpaty	Mikulovská vrchovina	Pavlovské vrchy
				Milovická pahorkatina
Západopanonská pánev	Vídeňská pánev	Jihomoravská pánev	Dolnomoravský úval	Dyjsko-moravská niva
				Valtická pahorkatina

Zdroj: BALATKA, 2006

Dominantou kraje jsou vápencová bradla Pavlovských vrchů v Mikulovské vrchovině, ve kterých se nachází nejvyšší bod regionu – Děvín (550 m n. m.). Nejnižším bodem (159 m n. m.) je hladina řeky Dyje pod obcí Bulhary. Absolutní výškový rozdíl je 391 m.

Děvín - nejvyšší vrchol (550 m n. m.) Pavlovských vrchů. Nachází se zde telekomunikační věž a vojenský objekt. Toto místo naskýtá daleké výhledy do tří světových stran, za dobré viditelnosti až na Malé Karpaty a Hainburské vrchy.

Obr. 13 Hrad Děvičky (Foto Andrea Kovaříková)

hrad Děvičky

Nejstarší písemná zpráva o hradu pochází z roku **1222**, kdy zde byl správcem Štěpán z Medlova, předek pánů z Pernštejna. Jméno Děvičky je odvozováno od staré pověsti, podle níž byly do hradeb zazdívány panny, aby byl hrad nedobytný. Hrad sloužil k zajištění správy zeměpanského majetku a k ochraně zemské cesty vedoucí od Mikulova k Dolním Věstonicím, a dále směrem k Olomouci.

Od roku **1334** udělil král Jan Lucemburský Děvičky Hartneidovi z Lichtenštejna. Od té doby byly Děvičky součástí mikulovského panství.

V roce **1560** byl Kryštof z Lichtenštejna nucen prodat hrad Děvičky kvůli svým dluhům. Pánem Děviček se stal uherský šlechtic Ladislav Kerečín, známý velitel vojsk v tureckých válkách.

1572 připadl značně zchátralý hrad Ditrichštejnům. Hrad byl opraven a přebudován.

Zkázu hradu pak způsobili Švédové, kteří jej obsadili v roce 1645 a spolu se sousedním Pavlovem zapálili.

V roce **1683** už na pustém hradě stávaly pouze hlídky, aby hlásily příchod Turků.

Ještě v roce **1784** měl na hradě obydlí hlídač a zvonem na hradní věži upozorňoval osady pod kopcem na požár nebo blížící se bouři. Po jeho smrti zůstal hrad opuštěn. Zvon z Děviček přežil v Klentnickém kostele a dodnes můžete zaslechnout z Klentnice jeho vyzvánění.

Pod hradem na severním úbočí stojí tři skalní útesy, viditelné z cesty od Dolních Věstonic. O jejich vzniku hovoří několik pověstí.

Nejznámější pověst je ta o tatarské princezně. Princezna se na svém putování křesťanským světem dostala ke hradu na skalním útesu nad řekou Dyjí. Byla zde vlídně přijata. Bohatství princezny však nedalo spát hradnímu pánovi. Za noci vnikl se svými pacholky do princezniny ložnice, zavraždil dívku, obě komorné i princeznina psíčka, který se jal hrdě bránit svou paní. Mrtvá těla nechal tento bídník svrhnout ze skály. Nebylo mu však dopřáno dlouho se radovati ze svého nekale nabytého majetku. Za ranního šera uzřel na skalní útesu zkamenělá těla výhrůžně hledící ku hradu a hrůzu zešlel. Pomstou za vraždu potom poplenili Tataři Moravu.

PŮDY

Půda je přirozenou součástí každého státu a představuje jedno z největších bohatství, které je člověku dáno přírodou. Poskytuje nám obživu, prostor pro stavbu obydlí, silnic a je také nezbytná pro život mnoha dalších živočichů.

Vznik půd

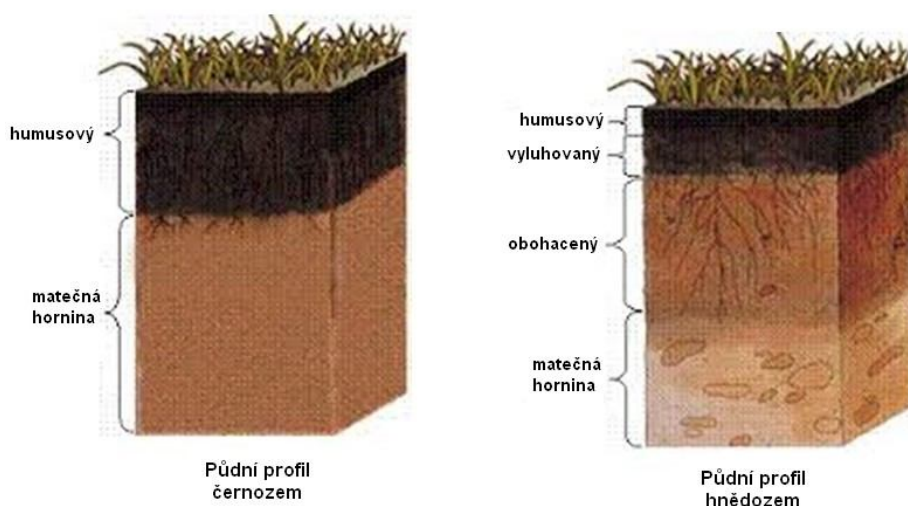
Půda vzniká v průběhu času přeměnou organických a minerálních látek. Materiál, ze kterého půda vzniká, se označuje jako matečná hornina. Působením zvětrávání matečné horniny vznikají zvětralin. A při spolupůsobení vody, vzduchu a organismů se zvětralin mění na půdu. Zvětrávání je velmi pomalý proces. Rychlost tvorby půdy závisí na mnoha faktorech, především pak na podnebí a složení matečné horniny.

Půdní pokryv je ovlivňován velkým množstvím faktorů. Jedná se o faktory od půdotvorného substrátu a reliéfu, přes ovzduší, oběh vody, sluneční záření, vegetační kryt až k živočichům a hlavně k člověku. Pro člověka je půda velmi významným výrobním prostředkem, přírodním zdrojem, který využívá především pro pěstování kulturních plodin a k zakládání staveb.

Jižní Morava je oblastí s největším podílem úrodných půd v naší republice, a také jednou z nejúrodnějších oblastí. Jižně a jihovýchodně od Brna se v průběhu let vyvinuly naše nejúrodnější půdy, černozemě. Dále hnědozemě, rendziny, gleje, fluvizemě a kambizemě. Území Mikulovska je osídlováno již od pravěku. Krajina zde je rovinná, úrodná a hojně využívaná k zemědělství. Velká část území je využívána jako pole, sady či vinice. Podíl zemědělské půdy na celkové výměře území překračuje 60%.

Nejvýznamnější půdou oblasti je **černoze**m, která vznikla v místech mocných sprašových překryvů. Vyznačuje se vysokým obsahem humusu, který hraničí přímo s matečnou horninou – spraší. Z černozemě vzniká na dnech mělkých sníženin **černice**. V menší míře můžeme na Mikulovsku najít také **hnědoze**m, která se vyskytuje na vápnité hlinité spraši, je mocná až 200 cm a bývá také využívána jako orná půda. Na svazích Pavlovských vrchů je rozšířena především **rendzina**. Je to mělká, silně propustná a vysychavá půda o mocnosti od několika cm až do 0,8 m. Tvoří ji půdní horizont s vysokým obsahem humusu a vápencového skeletu přímo na matečné hornině. Tato půda trpí nedostatkem vláhy, je ohrožena erozí a nehodí se k zemědělskému využití. Dalším půdním typem Mikulovska je **luvize**m, neboli

illimerizovaná půda. Je podobná hnědozemím, ale pod humusovým horizontem bývá vybělená vrstva s typickou deskovitou strukturou. Pod ní se nachází horizont obohacený o jílu. Na Mikulovsku se nachází např. v okolí Sedlece. Vysoký obsah živin mají nívné půdy u řeky Dyje. Vznikly dlouhodobou sedimentací částic v období pravidelných předjarních záplav. Jsou to většinou hlinité **fluvizemě**. Vyznačují se typickým vodním režimem – vysokým obsahem gravitační vody v půdním profilu v době bezprostředně po povodni a následným vyschnutím. **Glej** vzniká pod vlivem podzemní vody, která sahá až k půdnímu povrchu s malým kolísáním hladiny během roku. Matečným substrátem jsou nevápnité a méně vápnité uloženiny. Tyto půdy vyplňují říční údolí.

Obr. 14 Půdní profily černoze a hnědozemě (zdroj: encrypted-tbn3.gstatic.com)

Eroze půdy:

Eroze půdy je stále aktuálnější tématem. Na Mikulovsku se nachází oblasti ohrožené erozí půdy. Ohroženy jsou především svahy zdejších kopců, a také zemědělsky obdělávané plochy, kterých je v tomto regionu velké množství.

Oblasti s přírodními podmínkami méně příznivými pro erozi převládají především v území Dyjsko-svrateckého úvalu a Věstonické brány. Jedná se o poměrně plochý reliéf říčních akumulárních tvarů budovaných pro vodu dobře propustnými písčitymi a štěrkovými sedimenty, na nichž jsou vyvinuty poměrně erozi odolné hlinito-písčité až písčito-hlinité půdy. Oblasti náchylnější k erozi se vyskytují na svazích říčních teras a svazích údolí. Jedná se o území Dunajovických kopců a svahy Pavlovských vrchů.

Dělíme je podle zastoupení a uspořádání půdních horizontů a matečné horniny. Půdní typy jsou skupiny půd, které se vyvíjely působením podobných půdotvorných činitelů. Např: ve stepích se vyskytuje půdní typ černoze.

VODSTVO

Vodu v Mikulovském regionu tvoří řeky, rybníky a umělé vodní nádrže. Mikulovsko je poměrně málo vodnou oblastí. Nalezneme zde soutok tří významných řek Dyje, Svratky a Jihlavy. Na soutoku těchto tří řek byl v 70. letech 20. století vybudován systém vodních přehrad, souhrnně nazývaný Vodní dílo Nové mlýny.

Celé území spadá do povodí Dyje. Řeka Dyje tvoří významnou páteř oblasti, protéká při západním a severním okraji Mikulovska. Vodní síť povrchových vod má malou hustotu. Západní svahy Pavlovských vrchů odvodňuje Dunajovický potok, východní a severní část Klentnický potok. Z jihu odebírá vodu Včelínek. V západní části regionu se u obce Jevišovka vlévá řeka Jevišovka do Dyje.

Rybníků na Mikulovsku není mnoho a jsou spíše menší rozlohy. Nalezneme zde rybníky Šibeník, Nový rybník, Sedlecký rybník, Horní mušlovský, Dolní mušlovský a nejvýznamnější rybník Nesyt. Zdejší rybníky mají především rybochovnou funkci.

Povodí Dyje

Řeka Dyje je svojí délkou srovnatelná s řekou Moravou. Až k pramenům (včetně části na Rakouském území) je dlouhá 311 kilometrů.

Obr. 15 Řeka Dyje (zdroj: files.pancelcino.webnode.cz)

Řeka Dyje

V pramenné oblasti má větev rakouskou (*Deutsche Thaya*) a moravskou. Rakouská Dyje má delší tok, větší povodí i vodnost. Pramení u obce Schweiggersu v Dolním Rakousku. U nás je však uznávána za hlavní větev Moravská Dyje. Vyvěrá u Pannenského Rozsívka v 657 m n. m. S Rakouskou Dyjí se spojují na rakouském území u obce Raabs a do České republiky se vrací u obce Podhradí.

V nížinné oblasti Dyjskosvrateckého úvalu se nachází soutok Dyje s jejími největšími přítoky řekami Svratkou a Jihlavou. Soutok těchto tří řek se uskutečňuje ve střední nádrži vodního díla Nové Mlýny. Dyje se poté vlévá do řeky Moravy pod Lanžhotem.

Obr. 16 Soustava Novomlýnských nádrží (zdroj: www.birdwatcher.cz)

Vodní dílo Nové mlýny

Někdy též označované jako Pálavská jezera. Soustavu tvoří tři na sebe navazující přehradní nádrže (Horní Mušovská, Střední Věstonická, Dolní Novomlýnská) na řece Dyji při severním úpatí Dunajovických kopců a Pavlovských vrchů. Do 70. let minulého století se jednalo o nejrozsáhlejší lužní krajinu ve střední Evropě, která byla radikálně pozměněna vodohospodářskými úpravami (výstavba nádrží, narovnání vodních toků), jež usilovaly o zamezení každoročně se opakujících záplav. Vodní dílo bylo vybudováno v letech 1957 – 1988. Jedná se o největší vodní plochu na Moravě s celkovou rozlohou 3227 ha.

Horní nádrž – Mušovská. Je rozlohou nejmenší ze tří novomlýnských nádrží. Střední nádrž – Věstonická, leží na soutoku řek Dyje, Svratky a Jihlavy. Dolní nádrž – Novomlýnská – leží na řece Dyji jako poslední.

Obr. 17 Novomlýnské nádrže (zdroj: www.freeport.cz)

Novomlýnské nádrže slouží k mnoha účelům. Jako hlavní funkce je uváděno zajištění závlahy pro zemědělství a průmysl, trvalé zajištění minimálního průtoku v toku pod nádrží, dále snížení povodňových průtoků, chov ryb, zlepšení hygieny, čistoty vody a likvidace komářích kalamit v oblasti nádrže. Vedle toho má nádrž ještě několik funkcí jako umělé zaplavování lužních lesů, k rekreaci, k výrobě elektrické energie a v neposlední řadě má také velký význam pro zlepšení kvality vody v toku Dyje.

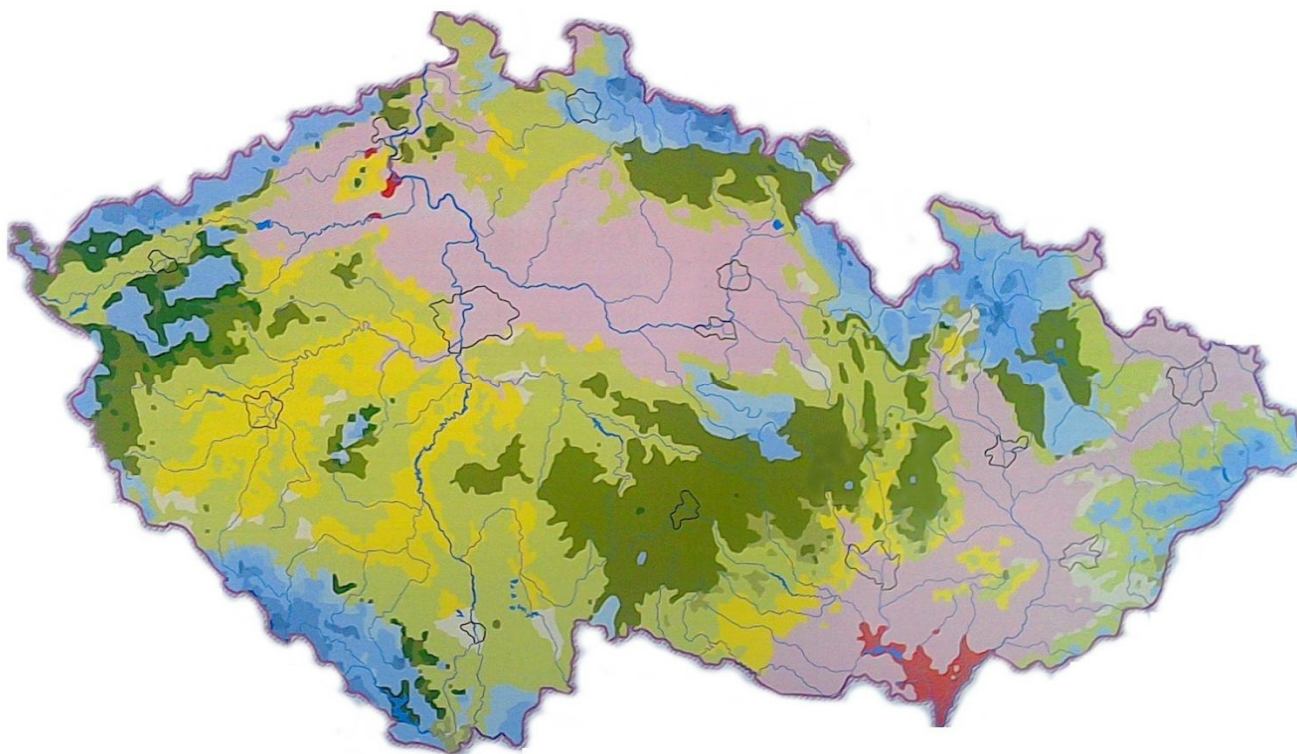
Obr. 18 Novomlýnské nádrže (Foto Emil Kalous)

PODNEBÍ

Česká republika je vnitrozemský stát, který leží v mírných zeměpisných šířkách na severní polokouli. Klima je zde mírné a v průběhu roku poměrně rozmanité, což se projevuje ve střídání čtyř ročních období. Nad územím republiky převládá západní proudění. Regionální charakter je nejvíce ovlivňován výškovou členitostí a nadmořskou výškou.

Na území Mikulovska můžeme sledovat jedny z nejpříznivějších klimatických podmínek v České republice. Sledováním a hodnocením klimatu se věnuje řada odborníků a proto také byly vymezeny na základě různých charakteristik klimatické oblasti, které byly zpracovány i do mapové formy.

Na území České republiky je vymezeno několik klimatických oblastí: oblast teplá (T), oblast mírně teplá (MT) a oblast chladná (CH). Každá tato oblast se dále dělí na několik podoblastí.

Obr. 19 Mapa klimatických oblastí E. Quitta - aktualizované vydání 2011 (Květoň, Voženílek) (zdroj: Vlastivědná čítanka Boskovicka)

Klimatické podoblasti Mikulovska

Území Mikulovska můžeme zařadit do teplé oblasti. V podrobnějším členění, zařazujeme většinu území do podoblasti T2 a menší část do podoblasti T4.

T2

V podoblasti T2 leží většina území. Vyznačuje se dlouhým, teplým a suchým létem, přechodná období jsou krátká s teplým až mírně teplým jarem a teplým až mírně teplým podzimem, zima je krátká, suchá až velmi suchá, s velmi krátkým trváním sněhové pokrývky.

T4

Menší území, převážně sever v okolí Novomlýnských nádrží a východní okraj mikroregionu, leží v oblasti T4. Léto je zde velmi dlouhé, velmi teplé a velmi suché, přechodné období velmi krátké s teplým jarem a teplým podzimem, zima je krátká, suchá až velmi suchá, s velmi krátkým trváním sněhové pokrývky.

Zdroj: KVĚTOŇ, 2011

Oblast CHKO Pálavy je charakterizována průměrnou teplotou v červenci 19 až 20 °C a v lednu – 2 až – 3 °C. Průměrný počet letních dní je kolem 60 a průměrný počet mrazových dní je cca 110. Průměrný roční úhrn atmosférických srážek se pohybuje v rozmezí 500 až 650 mm.

Vrcholové partie Pavlovských vrchů mají výrazně delší dobu slunečního svitu než okolí úvaly. V úvalech jsou velmi časté mlhy v ranních nebo večerních hodinách a to především na podzim v zimě. Průměrná teplota vzduchu je až 9,5 °C. Průměrné teploty vzduchu na vrcholech Pavlovských vrchů se odhadují na 6,4 °C.

Tab. 3 Průměrné měsíční a roční teploty vzduchu (°C) v Mikulově za období 1947 - 1978

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	rok
Prům.	-1,5	0,2	4,4	10,1	14,7	18,6	19,6	18,3	16,9	9,9	4,6	0,3	9,6
Max.	2,9	6,1	8,3	13,2	18,0	20,2	21,7	21,7	19,1	14,1	8,1	3,5	10,8
Min.	-6,7	-9,2	-0,7	6,7	12,2	15,6	17,3	16,5	12,7	6,3	1,5	-4,7	8,2

Zdroj: ochranaprirody.cz

Tab. 4 Průměrné měsíční a roční srážky v mm na stanici Perná za období 1947-1978

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	rok
Prům.	25	26	28	37	56	75	70	64	35	34	37	29	516
Max.	77	73	59	74	102	143	185	174	88	118	109	107	712
Min.	3	2	1	5	9	15	11	6	4	1	7	2	333

Zdroj: ochranaprirody.cz

BIOGEOGRAFICKÉ ČLENĚNÍ

Z biogeografického hlediska se území České republiky dělí na 2 provincie. Provincie střeoevropských listnatých lesů a provincie panonská. Provincie dále rozdělujeme na čtyři podprovincie: hercynskou, polonskou, západokarpatskou a severopanonskou, ty se dále člení na 91 bioregionů.

Území mikroregionu řadíme do **severopanonské podprovincie**. Západní hranice mikroregionu spadá do Lechovického bioregionu. Jedná se především o katastrální území obce Jevišovka, Drnholec a Pasohlávky. Východní hranice mikroregionu náleží k Dyjsko-moravskému bioregionu a většina území k bioregionu Mikulovskému.

ROSTLINSTVO

Biota celé panonské provincie je teplomilná a velmi pestrá. Na našem území můžeme identifikovat tři vegetační stupně:

Dubový vegetační stupeň – typickým představitelem je dub pýřitý

Bukovo-dubový vegetační stupeň – typickým představitelem je habr obecný

Dubovo-bukový vegetační stupeň - vyskytuje se na severních svazích Pálavy

V současné krajině je rostlinstvo výrazně ovlivněno zásahem člověka. Velké plochy regionu byly přeměněny na pole a vinice. V lesích se díky těžbě změnila skladba původních dřevin. V současné době zde převládá, vyjma chráněných území, zemědělská krajina. V oblasti Dunajovických kopců a Pavlovských vrchů dominují vinice. Jinak na zemědělské půdě převažují pole.

V nivě řeky Dyje a jejích přítoků můžeme nalézt pozůstatky lužních lesů a aluviálních luk a mokřadů. V lesích pak můžeme nalézt tvrdý luh s dubem letním a jasanem úzkolistým, v podrostu s např. kopřivou dvoudomou, sněženka podsněžník, sasanka pryskyřníkovitá. V minulosti zde rostly i teplomilné doubravy.

Pro odlesněná místa jsou typickými představiteli violka nízká, kostřava waleská, kavyl písčiny, kosatec pestrý atp. Pahorkatiny v minulosti pokrývaly teplomilné, zejména šípákové doubravy a dubohabřiny s řadou teplomilných a světlomilných bylin v podrostu. Na vápencových bradlech Pavlovských vrchů se objevují i prosvětlené doubravy. Odlesněná místa pahorkatin jsou pokrytá stepí. Jedná se například o drnovou step s kostřavou waleskou a s kavylky.

ŽIVOČIŠTVO

Fauna je typicky teplomilná. Žije zde 2 – 3 % druhů, kteří se v ostatních podprovinciích ČR nevyskytují. Teplomilná fauna savců je reprezentována polními a stepními druhy, například tchořem stepním, syslem obecným a myšicí maloukou. Z plazů je charakteristická třeba ještěrka zelená a z ptáků je typickým představitelem dudek chocholatý. Bohatě je zastoupení hmyzu, například kobylka sága, střevlík uherský a zlatohlávek.

Mezi obyvatele niv patří skokan štíhlý a užovka obojková. Typickými ptáky jsou cvrčila říční, volavka popelavá, luňák hnědý a husa velká. K typickým druhům ryb patří například cejn perleťový a vranka pruhoploutvá.

Obr. 20 Sysel obecný
(zdroj: snaturou2000.sk)

Obr. 21 Volavka popelavá (zdroj: www.hbw.com)

Obr. 22 Ještěrka zelená (zdroj: hrustmo.deviantart.com)

OCHRANA PŘÍRODY A KRAJINY

Na území mikroregionu Mikulovsko se nachází velké množství chráněných území.

PŘÍRODNÍ REZERVACE

Milovická stráň	PR se nachází na území obce Milovice na západním svahu a plošině vrcholu Špičák v Milovické pahorkatině. Předmětem ochrany jsou přirozená druhově bohatá společenstva teplomilných doubrav a dubohabřin a suché trávníky s výskytem vzácných a chráněných druhů rostlin (např. záraza ožanková).
Rok vyhlášení: 1994	
Rozloha: 88, 35 ha	
Nadmořská výška: 197 - 293 m n. m.	
Slanisko Dobré Pole	PR se nachází na území obce Dobré Pole. Jedná se o terénní sníženinu v nivě Polního potoka. Předmětem ochrany je vegetace na zasolených půdách s výskytem kriticky ohrožených druhů rostlin (např. sivěnka přímořská) a pozoruhodných zástupců hmyzí fauny. Je to jedno z nejzachovalejších slanisk v ČR.
Rok vyhlášení: 1993	
Rozloha: 3, 97 ha	
Nadmořská výška: 180 m n. m.	
Liščí vrch	PR se nachází na území obce Sedlec u Mikulova na vrcholové části a svazích Liščího vrchu v Milovické pahorkatině. Předmětem ochrany jsou stepní trávníky, úhory a křoviny s výskytem zvláště chráněných teplomilných a suchomilných druhů (např. česnek hranatý, koniklec velkokvětý a zvonek sibiřský).
Rok vyhlášení: 1986	
Rozloha: 10, 82 ha	
Nadmořská výška: 215 - 258 m n. m.	
Slanisko Novosedly	PR se nachází na území obce Novosedly. Jedná se o zamokřenou terénní depresi na pravém údolním svahu Dyje v Dyjsko-svratecké nivě. Je to jedna z posledních zachovalých ukázek slanomilní vegetace na jižní Moravě s výskytem několika kriticky ohrožených druhů rostlin a vzácných zástupců hmyzu.
Rok vyhlášení: 1993	
Rozloha: 2, 00 ha	
Nadmořská výška: 173 m n. m.	
Svatý kopeček	PR se nachází na území města Mikulov. Zasahuje do oblasti bradla Svätý Kopeček v Pavlovských vrších při východním okraji města Mikulov. Jedná se o ochranu skalních, stepních, křovinných a lesních společenstev s výskytem teplomilných a suchomilných druhů typických pro bradlové pásmo Pavlovských vrchů.
Rok vyhlášení: 1946	
Rozloha: 36, 08 ha	
Nadmořská výška: 246 - 368 m n. m.	

Šibeničnick	PR se nachází na katastrálním území města Mikulov.
Rok vyhlášení: 1946	Bradlo Šibeniční vrch leží mezi železniční tratí a hranicí s Rakouskem. Předmětem ochrany jsou zde suché
Rozloha: 3, 71 ha	trávníky a skalky s výskytem chráněných druhů rostlin
Nadmořská výška: 200 - 238 m n. m.	(divizna brunátná, oman oko Kristovo, večernice smutná atd.) na vystupujícím útesu jurského vápence.
Turoid	PR se nachází na katastrálním území města Mikulov. Vrch
Rok vyhlášení: 1946	Turoid v Pavlovských vrších na severním okraji Mikulova.
Rozloha: 16, 84 ha	Předmětem ochrany jsou skalní společenstva a suché
Nadmořská výška: 280 - 385 m n. m.	trávníky na vápenci. Dále je oblast významným zimovištěm netopýrů a také významných geologickým, paleontologickým a archeologickým nalezištěm.
Věstonická nádrž	PR se nachází na území obcí Dolní Věstonice, Horní Věstonice, Ivaň, Pasohlávky, Pouzdřany a Strachotín.
Rok vyhlášení: 1994	Jedná se o střední nádrž novomlýnských nádrží na řece
Rozloha: 1016, 9 ha	Dyji v Dyjsko-svratecké nivě. Jedná o velmi zajímavou ornitologickou lokalitu, která vznikla díky výstavbě střední
Nadmořská výška: 170 - 172 m n. m.	nádrže vodního díly Nové Mlýny na místě zatopených lužních lesů, mokřadů a luk v roce 1980.

Obr. 23 Slanisko Dobré Pole (zdroj: botany.cz)

PŘÍRODNÍ PAMÁTKY

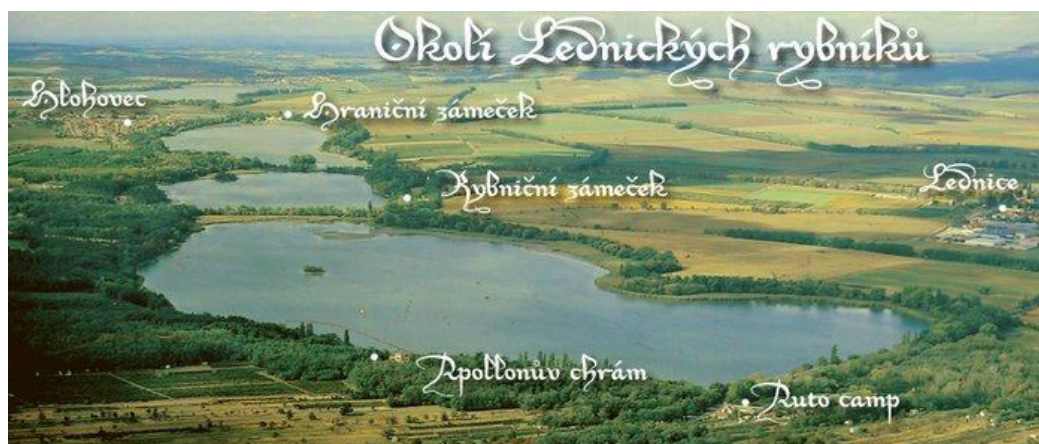
Anenský vrch	PP se nachází na území obce Bavory na vrcholové plošině a severních svazích Anenského vrchu. Předmětem ochrany je stepní lada s lemovými společenstvy a s roztroušenými teplomilnými křovinami a především pak několik chráněných a ohrožených druhů rostlin (hvězdice chlumní, kosatec nízký a třemdava bílá) a živočichů (např. terikolní plži).
Rok vyhlášení: 1986	
Rozloha: 0, 82 ha	
Nadmořská výška: 242 - 268 m n. m.	
Kočíčí skála	PP se nachází na katastrálním území města Mikulov na výchozu vápencových skal a jeho okolí při východním okraji silnice Mikulov - Klentnice. Předmětem ochrany jsou skalní a stepní ekosystémy s výskytem zvláště chráněných druhů rostlin (např. koulenka prodloužená).
Rok vyhlášení: 2002	
Rozloha: 0, 66 ha	
Nadmořská výška: 343 - 362 m n. m.	
Růžový kopec	PP se nachází na katastrálním území města Mikulov na vrcholu a svazích Růžového vrchu na východě od silnice Mikulov - Brno. Předmětem ochrany je stepní lada a lemová společenstva s výskytem zvláště chráněných druhů rostlin (např. len tenkolistý, třemdava bílá, anebo kozinec vičencovitý).
Rok vyhlášení: 1986	
Rozloha: 4, 04 ha	
Nadmořská výška: 275 - 298 m n. m.	
Kienberg	PP se nachází na území Mikulova v jižní části protáhlého hřbetu Kienberg v Milovické pahorkatině. Předmětem ochrany je paleontologické naleziště třetihorní (miocénní) fauny. Temeno a svahy kryje stepní lada s roztroušenými křovinami. Vyskytují se zde zvláště chráněné druhy rostlin (kavyl Ivanův, zlatovlásek obecný) a živočichů (šestiočka uherská).
Rok vyhlášení: 1995	
Rozloha: 6, 39 ha	
Nadmořská výška: 210 - 244 m n. m.	
Lange Wart	PP se nachází na území obce Nový Přerov na vrcholu pahorku Velký kopec (Lange Wart) a jeho severovýchodním svahu při státní hranici s Rakouskem. Předmětem ochrany jsou rostlinná společenstva suchých trávníků s výskytem zvláště chráněných druhů rostlin (např. koniklec velkokvětý, sinokvět měkký, kavyl sličný a kavyl Ivanův).
Rok vyhlášení: 1946	
Rozloha: 1, 71 ha	
Nadmořská výška: 222 - 255,6 m n. m.	

Obr. 24 Kočíčí skála (zdroj: itras.cz)

NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE

Děvín-Kotel-Soutěska	NPR se nachází na území obcí Horní Věstonice, Pavlov, Perná a Klentnice. Předmětem ochrany jsou skalní, stepní, křovinné a lesní ekosystémy na vápencovém podkladu s mimořádně bohatou flórou a faunou.
Rok vyhlášení: 1946	
Rozloha: 380, 76 ha	
Nadmořská výška: 257 - 554 m n. m.	
Křivé jezero	NPR se nachází na území obcí Milovice a Nové Mlýny na pravém břehu nivy Dyje, jižně od Nových Mlýnů. Předmětem ochrany je zachovalá část nivy s přirozeným charakterem říčního koryta, porosty tvrdého a měkkého luhu, lužními loukami, periodickými tůněmi a odříznutým meandrem řeky Dyje. Oblast je také významným hnízdištěm ptactva a je součástí mezinárodně významného mokřadu podle Ramsarské úmluvy Mokřady dolního Podýjí.
Rok vyhlášení: 1973	
Rozloha: 123, 97 ha	
Nadmořská výška: 163 m n. m.	
Lednické rybníky	NPR se nachází na území obce Hlohovec, Charvátská Nová Ves, Lednice na Moravě a Sedlec u Mikulova. Jedná se o systém rybníků v Nesytské sníženině mezi Sedlecem a Lednicí. Je to jedna z nejvýznamnějších ornitologických lokalit na území ČR, hnízdiště a tahová zastávka řady druhů ptáků.
Rok vyhlášení: 1953	
Rozloha: 552, 5 ha	
Nadmořská výška: 167 m n. m.	
Tabulová, Růžový vrch a kočičí kámen	NPR se nachází na území obcí Bavory, Perná a Klentnice na bradle Stolové hory v Pavlovských vrších západně od Klentnice. Předmětem ochrany jsou lesní, stepní a skalní společenstva a suché trávníky na vápencovém podkladě s bohatou teplomilnou flórou a faunou.
Rok vyhlášení: 1951	
Rozloha: 119, 06 ha	
Nadmořská výška: 293 - 459 m n. m.	
Slanisko u Nesytu	NPR se nachází na území obce Sedlec u Mikulova. Jedná se o louky a mokřiny na západním břehu rybníku Nesytu. Územní ochrana chrání zbytky slanomilné květeny a zvířeny včetně několika zvláště chráněných druhů. Mezi chráněné druhy rostlin patří např. bařička přímořská, hadí mord maloúborný a jitrocel přímořský.
Rok vyhlášení: 1961	
Rozloha: 6, 76 ha	
Nadmořská výška: 176 m n. m.	

Obr. 25 Lednické rybníky (zdroj: marijakes.rajce.idnes.cz)

NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ PAMÁTKY

Kalendář věků	NPP se nachází na katastrálním území obce Dolní Věstonice v bývalé cihelně na severním úpatí Pavlovských vrchů. Hlavním předmětem ochrany je 15 metrů mocné souvrství spraší, svahových sedimentů a fluviálních písků.
Rok vyhlášení: 2005	
Rozloha: 0, 45 ha	
Nadmořská výška: 180 – 205 m n. m.	NPP se nachází na území obcí Brod nad Dyjí, Březí u Mikulova, Dobré Pole a Dolní Dunajovice. Zahrnuje západní svahy v Dunajovických vrších. Předmětem ochrany jsou zde chráněné druhy rostlin a živočichů, mimo jiné s nejrozsáhlejší středoevropskou populací katránu tatarského.
Dunajovické kopce	
Rok vyhlášení: 1990	
Rozloha: 107, 16 ha	
Nadmořská výška: 230 – 285 m n. m.	

Obr. 26 Kalendář věků (zdroj: www.cittadella.cz)

Obr. 27 Dunajovické kopce (zdroj: itras.cz)

CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI - CHKO PÁLAVA

Chráněná krajinná oblast Pálava byla vyhlášena dne 19. března 1976 v okrese Břeclav na území o rozloze 83 km². Zahrnuje území obcí Bavory, Bulhary, Dolní Věstonice, Horní Věstonice, Klentnice, Mikulov, Milovice, Nové Mlýny, Pavlov, Perná a Sedlec. Dekretem UNESCO ze dne 16. 6. 1986 byla vyhlášena v hranicích CHKO biosférická rezervace Pálava. V roce 2003 bylo přičleněno širší území nivy Dyje, území Lednicko-valtického areálu, Boří les a lužní lesy na soutoku Moravy a Dyje a na Tvrdonicku a vznikla tak nová rozsáhlá biosférická rezervace s názvem Dolní Morava. Nejvyšším bodem je vrchol Děvín (554 m n. m.), nejnižším bodem je hladina řeky Dyje u východního okraje obce Bulhary (152 m n. m.).

Předmětem ochrany je v CHKO Pálava ochrana všech hodnot krajiny, jejího vzhledu, jejich typických znaků i přírodních zdrojů a vytváření vyváženého životního prostředí. Dominantu území tvoří vápencová bradla s přírodními a polopřírodními skalními, stepními a lesními biotopy, a také s pozoruhodnými geomorfologickými a geologickými útvary. Území je floristicky i faunisticky druhově velmi bohaté.

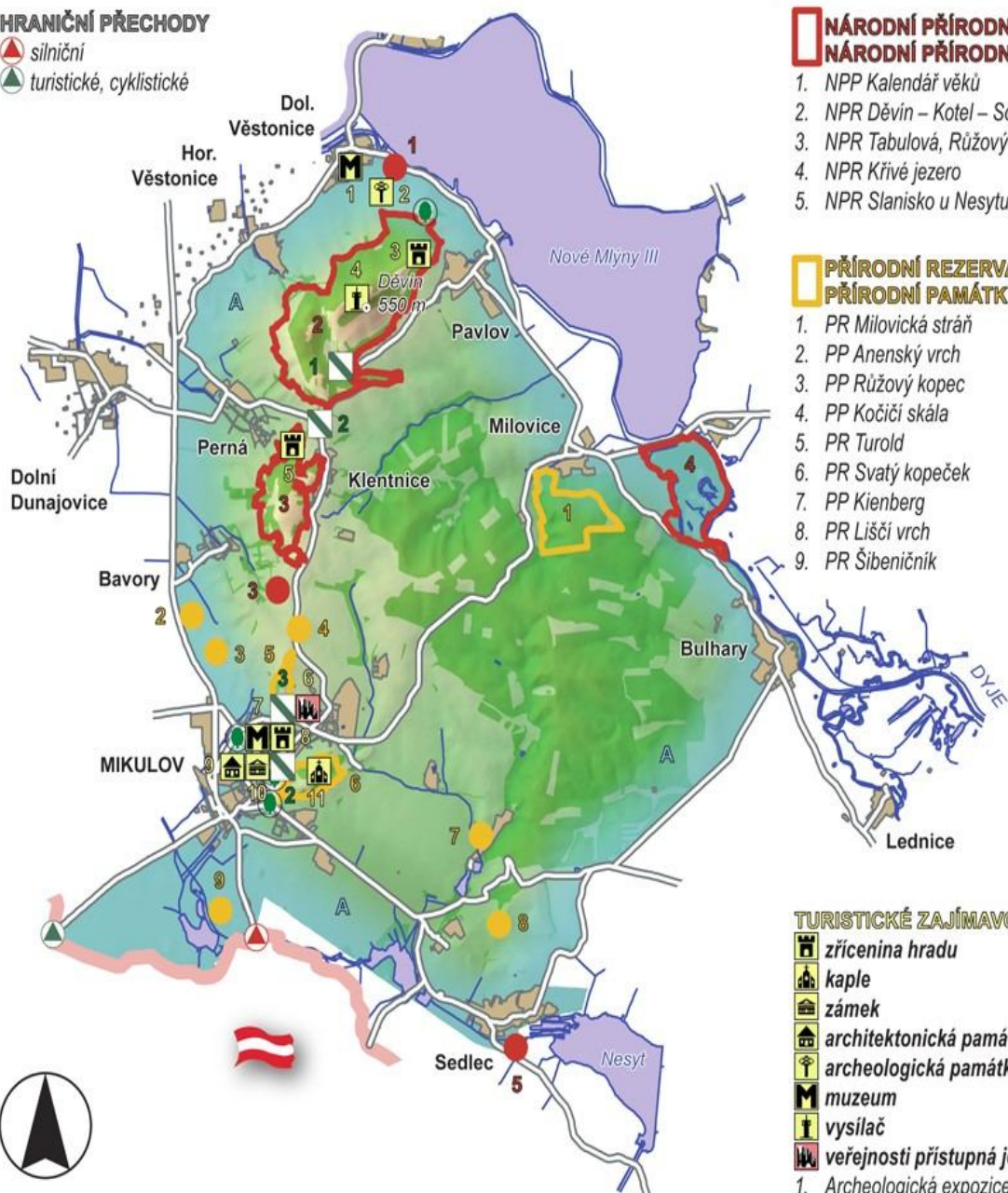
Obr. 28 CHKO Pálava (Foto Andrea Kovaříková)

K reliktvům patří např. pěchava vápnomilná, lomikámen latnatý a dvojštítek měnlivý. Zástupci skupiny reliktvů jsou ovsíř stepní, violka obojaká a smldník alsaský.

Faunisticky patří k nejvýznamnějším územím z celé České republiky. Vyskytuje se zde velké množství druhů živočichů. Významnými zástupci jsou např. kudlanka nábožná, kobylka sága, cvrček polní, ještěrka zelená, užovka hladká, orel mořský, luňák hnědý, strnad luční a 17 druhů netopýrů atd.

HRANIČNÍ PŘECHODY

- silniční
- turistické, cyklistické

NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE (NPR) NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ PAMÁTKY (NPP)

1. NPP Kalendář věků
2. NPR Děvín – Kotel – Soutěska
3. NPR Tabulová, Růžový vrch a Kočičí kámen
4. NPR Křivé jezero
5. NPR Slanisko u Nesytu

PŘÍRODNÍ REZERVACE (PR) PŘÍRODNÍ PAMÁTKY (PP)

1. PR Milovická stráň
2. PP Anenský vrch
3. PP Růžový kopec
4. PP Kočičí skála
5. PR Turolď
6. PR Svatý kopeček
7. PP Kienberg
8. PR Liščí vrch
9. PR Šibeničník

TURISTICKÉ ZAJÍMAVOSTI

- zřícenina hradu
- kaple
- zámek
- architektonická památka
- archeologická památka
- muzeum
- vysílač
- veřejnosti přístupná jeskyně

1. Archeologická expozice v Dolních Věstonicích
2. Archeologické naleziště Dolní Věstonice
3. zřícenina hradu Děvičky
4. vysílač Děvín
5. zřícenina Siroťčího hrádku
6. Jeskyně Na Turolďu
7. Regionální muzeum Mikulov
8. Kozí hrádek
9. Městská památková rezervace Mikulov
10. Zámek Mikulov
11. Svatý kopeček, křížová cesta

NAUČNÉ STEZKY

1. Děvín
2. Vinařská naučná stezka
3. Turolď

PAMÁTNÉ STROMY

PTAČÍ OBLASTI

- A. Pálava

0 5 km

Chráněná krajinná oblast

PÁLAVA

Obr. 29 Mapa CHKO Pálava (zdroj: www.cittadella.cz)

SOUSTAVA NATURA 2000

Natura 2000 je soustava chráněných území, v nichž se vyskytují ohrožené druhy rostlin a živočichů a cenné biotopy. Cílem této soustavy je zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejvzácnější, nejvíce ohrožené, vzácné nebo omezené svým výskytem jen na určitou oblast (tzn. endemické).

Soustava Natura 2000 je tvořena evropsky významnými lokalitami (EVL) a ptačími oblastmi (PO). Cílem vytváření soustavy Natura 2000 je zachování biologické rozmanitosti, ochrana ohrožených druhů rostlin a živočichů a zajištění trvalé péče o nejhodnotnější přírodní lokality celé EU.

Lokality zařazené do soustavy Natura 2000

Ptačí oblasti	Pálava, Lednické rybníky, Střední nádrž vodního díla Nové mlýny
Evropsky významné lokality	Baštinský potok, Děvín, Drnholecký luh, Dunajovické kopce, Jevišovka, Klentnice – kostel sv. Jiří, Milovický les, Skalky u Sedlece, Slanisko Dobré Pole, Slanisko Dobré Pole, Slanisko u Nesytu, Stolová hora, Studánkový vrch, Svatý kopeček, Turoid

Zdroj: FILIPOVÁ, 2000

Obr. 30 Orel mořský - chráněný v PO Pálava (zdroj: www.photolumir.com)

HOSPODÁŘSKÉ A KULTURNÍ POMĚRY

OBYVATELSTVO

Obyvatelstvo na území Mikulovska žije především v menších sídlech, která tvoří převážnou většinu sídel v regionu. Nachází se zde pouze jedno město, a to město Mikulov se 7443 obyvateli (1. 1. 2015) a jeden městys Drnholec. V rámci okresu Břeclav má Mikulovsko podprůměrnou hustotu zalidnění, což je způsobeno poměrně řídkým osídlením a nepříznivými socio - ekonomickými faktory. Hustota zalidnění je 80, 8 obyvatel na km². Počet obyvatel v regionu se pohybuje těsně pod hranicí 20 000, obyvatelstvo Mikulova pak představuje cca 38 % obyvatel mikroregionu.

Za posledních více než deset let počet obyvatel na Mikulovsku stagnuje a pohybuje se těsně pod hranicí 20 000 obyvatel. Největší počet obyvatel na Mikulovsku byl v roce 2001, kdy zde bydlelo 19 907 lidí. Naopak nejméně obyvatel bylo zaznamenáno v roce 2007, kdy zde žilo 19 606 lidí, od té doby počet obyvatel každoročně stoupá. Stoupající tendenci má také počet přistěhovalých do tohoto regionu. Ze 195 přistěhovalých v roce 2003 na 314 přistěhovalých jak v roce 2012, tak i v roce 2013. Stagnující tendenci má počet vystěhovalých, který se dlouhodobě pohybuje okolo 250 vystěhovalých ročně. Výjimkou byl rok 2002, kdy se odstěhovalo z tohoto regionu až 310 obyvatel. V letech 2002 až 2007 převládal na Mikulovsku celkově úbytek obyvatel a od roku 2008 jsou zaznamenány přírůstkové hodnoty, kdy byl v roce 2011 největší celkový přírůstek 73 obyvatel. Dalším důležitým demografickým ukazatelem je míra nezaměstnanosti. Celkově je míra nezaměstnanosti v regionu velmi vysoká, pohybuje se těsně pod 10% nezaměstnaných na Mikulovsku. Nezaměstnanost má ovšem klesající tendenci, největší nezaměstnanost byla zaznamenána v roce 2002, kdy zde žilo necelých 17 % obyvatel bez práce. Za poslední desetiletí byla na Mikulovsku zaznamenána také tendence stárnutí populace (viz tabulka 5). To souvisí s mnoha faktory, mezi ty nejdůležitější patří například vyšší věk populace a také snižující se počet narozených dětí.

Tab. 5 Obyvatelstvo Mikulovska podle věku – srovnání 2003 a 2013

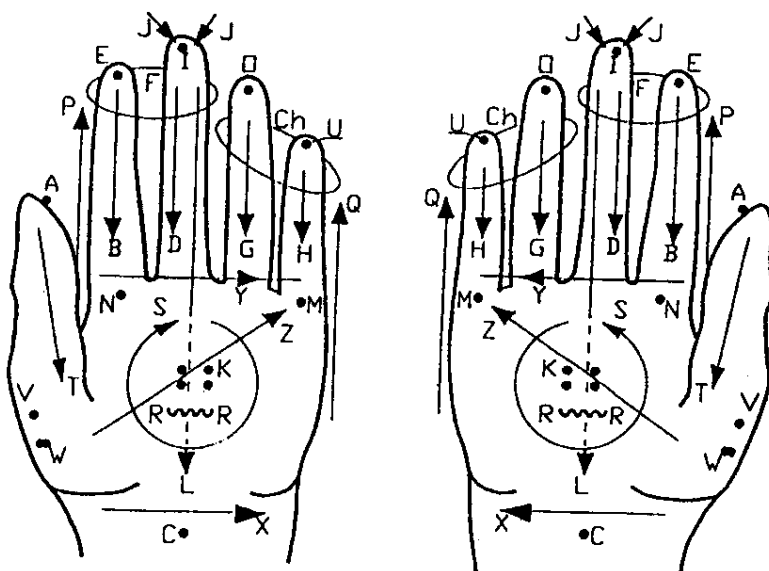
Rok	Počet obyvatel	0 - 14 let	%	15 - 64 let	%	65 a více	%
2013	19760	2906	14,7	13 674	69,2	3181	16,1
2003	19740	3074	15,6	14 441	73,2	2225	11,3

Zdroj: www.czso.cz

K Mikulovsku se váže celá řada významných osobností, které z tohoto kraje pochází, anebo byly za svého života nějak spjaty s tímto regionem. Mezi významné osobnosti, které se v tomto kraji narodily, patří bezesporu Hieronymus Lorm, Leopold Oser (významný lékař konce 19. století, který vynalezl první ohebnou žaludeční sondu) či Adolf Schärf (rakouský prezident v polovině 20. století). Mezi významné osobnosti působící na Mikulovsku řadíme například Jana Evangelistu Purkyně (studoval a učil na zdejším piaristickém gymnáziu), Alfonse Muchu (významný český secesní malíř, který část života pobýval v Mikulově, kde maloval portréty místních obyvatel) a Rudolfa Gajdoše (český malíř, který maloval výjevy Mikulovska). S oblastí Mikulovska je také spjat spisovatel Eduard Štorch. Jeho román Lovci mamutů, je zařazen do doby kamenné a odehrává se v oblasti současných Dolních Věstonic.

Hieronimus Lorm

Vlastním jménem Heinrich Landesmann, byl rakouský hluchoslepý básník, filosof a novinář pocházející z židovské rodiny z Mikulova. Hieronymus se stal tvůrcem jednoho ze systémů ruční dotekové abecedy hluchoslepých, dnes známou jako Lormova abeceda, která se používá v řadě zemí.

Obr. 31 Nákres Lormovy abecedy (www.lorm.cz)

Obr. 32 Mikulov Rudolfa Gajdoše (www.rmm.cz)

Krásná a specifická mikulovská krajina uchvátila nejednoho umělce, a tak je zdejší krajina a lid námětem nejen mnoha obrazů, ale také básní a lidových písní. Jedna taková typická píseň s ústředním motivem Pálavských vrchů je zde:

Pálavské vršky

♩ = 124

Pá - lav - ské vrš - ky,

už sa bě - la - jú,

už mně ko - nič - ka, gro - šo - va - né - ho,

už mně sed - la - jú.

The musical score is written in 2/4 time with a tempo of 124. It consists of four systems of music. Each system includes a vocal line with lyrics and a piano accompaniment with chords. The chords are: F, C7, F, C, B, F, C7, F, C7, B, F, C7, B, F, C7, F.

2. [:Nalej frajárko, nalej vínečka,:]
[:ať mňa netrefí, ať sa mně vyhne, divá kulička.:]
3. [:Divá kulička, zlatá šavlička,:]
[:kdo by pucoval, kdo by krmíval, mého konička.:]
4. [:Přešlo roků pár, kůň sa vrátil sám,:]
[:en jeho milý, koniček sivý, smutně zařehtal.:]

Region Mikulovsko je převážně zemědělským krajem s dlouholetou tradicí. Díky své poloze má území Mikulovska s jeho klimatickými a pedologickými podmínkami velmi příznivé předpoklady pro efektivní zemědělskou výrobu. Podíl zemědělské půdy na území Mikulovska překračuje 60 %. Zdejší zemědělská půda patří mezi nejkvalitnější a nejúrodnější půdy v ČR a je tvořena kvalitní černozemí. Pěstují se zde speciální plodiny vázané na teplejší klima. Mezi takové plodiny řadíme např. vinnou révu, zeleninu a ovoce. V regionu převažuje v zemědělství tzv. polařina – tedy velkoplošné pěstování potravinářských a krmných plodin. I ekonomická základna tohoto území má výrazně převyšující zemědělský charakter, pro Mikulov a jeho přilehlé části to platí především se značnou specializací na víno.

Průmysl je v regionu provázán se zemědělstvím a soustředí se převážně v Mikulově. Průmyslová výroba je zaměřena hlavně na zpracování plodin (hlavně vinné révy), kromě toho je zde poměrně rozvinuto strojírenství, a dále také stavební činnost, obchod a služby související zejména s cestovním ruchem. Průmysl na Mikulovsku byl značně poznamenán útlumem z 90. let, nyní dochází za pomoci zahraničních investic k budování nových průmyslových podniků. V současnosti je významná a úspěšná cihlářská výroba v Novosedlích (firma Wienerberger), v oblasti strojírenství stojí za zmínku výroba autodílů firmy AVIA, nebo výroba chladicích systémů firmy HTS. Dominantním oborem, který se intenzivně rozvíjí, je vinohradnictví a vinařství.

V posledních letech se rozmáhá pěstování olejnin na velkých plochách. Pěstuje se slunečnice, řepka a mák. Z obilnin se pěstuje pšenice, ječmen a kukuřice. Hojně je také pěstování teplomilné zeleniny (okurky, rajčata a papriky). Specifikem zdejšího zemědělství je zvláště kvůli příznivému klimatu pěstování teplomilného ovoce – především vinné révy, ale třeba také meruněk.

V regionu se nachází několik zemědělských podniků, které můžeme roztrdit podle jejich výrobní orientace. Zemědělské podniky zaměřující se na rostlinnou výrobu reprezentují např. MIKROS-VÍN Mikulov, VINOFRUKT, ZD Sedlec, AGROPOL Mikulov ad. Na živočišnou výrobu se zaměřují podniky ZD Sedlec, ZMIKO, Velkovýkrmna Jevišovka ad.

O původu révy

Kdysi za starých časů prý stával na vrcholku Pálavy pevný hrad sroubený ze samých dubových trámů. Zde měl sídlo loupeživý rytíř Chotěš. Byl to takový nelida, že pouhé vyslovení jeho jména vyvolávalo v okolí hrůzu. Mnohého, kdo se rytíři nelíbil, kázal přivázat k hradním kůlům a jeho chalupu nechal spálit. Není divu, že ve vesničkách skrčených pod hradem jako kuřátka se často ozýval nářek a pláč.

První pocítla následky bezesných lupičových nocí ta nejbližší dědina. Chotěš kázal pochytat všechny dospělé i děti, přivázat je ke kůlům a dědinu zapálit. Zář ohně a hustý dým byly vidět do dalekého okolí. Polomrtví chudáci se dusili, volali o vodu a bezmocně se modlili. Nakonec všichni museli jít žebrotou.

Říká se, že kdo seje vítr, sklízí bouři. A tak oddíl cizího vojska hrad oblehl a zapálil. Posádku hradu pobil a jen Chotěš zůstal na živu. Ale ani on nešel svému trestu. Velitel oddílu dal Chotěše přivázat ke sloupu a jen jednu ruku mu nechal volnou, aby prý mohl odhánět dravé ptáky, kteří mu chtěli vyklovat oči.

Chotěš vyl hladem a žízní. Daleko po jihomoravské nížině se za noci nesl jeho nářek. Hned jako by pták umíral, hned jako by vyl šakal.

Marně naříkal Chotěš, pozdě prosil o milosrdenství. Nikdo mu nepomohl. Až těsně před smrtí se u něho zastavil starý žebřák, jeden z těch, kterým kdysi všechno vzal.

„Nikdo tě už nemůže zachránit,“ řekl mu. „Ale až svůj trest vytrpíš a mezi lidmi bude tolik lásky, aby dovedli odpouštět, pak snad i tebe láska lidí vysvobodí.“

Léta ubíhala, Chotěš zkameněl. Jeho kamenná ruka vztažená k nebi obrostla mechem. Ani pták na ni neusedl, lístek květu do ní nespádl. A na Chotěše lidé vzpomínali už jen v pohádkách se zlým hrdinou, kterého nakonec musí stihnout odplata. Až jednou . . .

Přes kopec Pálavy spěchal za svou milou mladý šohaj sirotek. Byl sice chudý, ale prozpěvoval si, že se i lesní stráně rozezpívají s ním. Není divu, spěchal tudy za svým děvčetem. U podivného kamenného sloupu se zastavil, aby si odpočinul a šťastně se rozhlížel kolem. A jak se tak díval, viděl vztaženou jakoby prosící ruku.

„Co bys chtěla? Jsem chudý, nic nemám. Počkej, však přece něco. Až tudy půjdu podruhé, vrátíš mi to.“

S těmito slovy položil do vztažené dlaně malý zlatý peníz. Byla to památka po rodičích. Pak zamával širůchem a zmizel v lese.

Kamenný sloup zazářil v poledním slunci, ruka se zdvihla výš a na celou paži posedali motýli. Do dlaně vlétla vlaštovka a švitořila na celý kraj.

Po několika letech, to už si sebou vedl dcerušku, mládence cesta zavedla do těchto míst. Již z daleka viděl ruku vztaženou k nebi. A hle! Co drží ta ruka? Z dlaně vyrůstal keř se širokými listy a pod nimi celé hrozny zlatých penízků. Když se podíval blíž, viděl, že to jsou zlaté kuličky. Utrhl jednu, pak druhou, utrl celý hrozen a nemohl se nasytit té lahody, sladkosti a vůně. Ze zlata vyrostlo zlato.

Lidé z podpálavských vesniček nařezali z keře sazenice a množili je na stráních. A protože to byla rostlina, která smířila vinu, nazývali ji vínem. Stráním osázeným sazenicemi začali říkat vinohrady. Když šťávu ze zlatých hroznů vytlačili a vykvasili, poznali, že se napili radosti. U vína se nepřátelé smířovali, dědci svorně podělovali, smutní rozveselovali, všichni se snažili mluvit jenom pravdu.

Od dob Velké Moravy až po dnešní časy se na pálavských stráních a v širokém okolí Mikulova rodí víno. Neuznat, že právě ono je ve vinném sklípku nejlepší v širém okolí, přímo volá po odplatě. V záři slunce svítí pod listy velkými jako Chotěšova dlaň hrozny plné zlatých penízků. Dodnes se rozveselí každý, kdo se pálavského vína napije. A mnozí, když vycházejí z vinného sklípku ke svému domovu, prý slyší i andělíčky zpívat.

Mikulovsko je kolébkou vinařství na Moravě. Vinná réva se ve zdejších kraji pěstuje v každé obci, především pak na svazích Pálavy a Dunajovických kopců. Tradice pěstování vinné révy na Břeclavsku začíná pravděpodobně již počátkem našeho letopočtu, kdy se na naše území dostaly odrůdy ze Středozeemí v souvislosti s rozmachem Římské říše. Vinohradnictví ve zdejší oblasti dosáhlo svého vrcholu v 16. a na počátku 17. století. Proslulé byly valtické, mikulovské a drnholecké zámecké vinné sklepy. Největší plochy vinic jsou doloženy z období před třicetiletou válkou, v níž byly z velké části zničeny, a rozloha vinic již nikdy nedosáhla tehdejší velikosti. V regionálním muzeu v Mikulově je historii i současnosti vinařství věnována nejucelenější tematická expozice v České republice. Nachází se zde i jedinečná vinařská kuriozita. Tou je obrovský dřevěný sud na víno o obsahu 1786 věder, tj. 1010 hl. Tvůrcem sudu je brněnský bednář K. Špecht, který jej vyrobil v roce 1643. Sud je do dnešní doby uložen v zámeckém sklepě. Po 50 letech existence sudu nastalo období neúrody a sud nebyl naplněn, rozeschl, a od té doby již nemohl být nikdy naplněn vínem. Traduje legenda, že údajně do sudu instalovali celou kapelu, která pak hrála uvnitř sudu a bavila hosty.

Obr. 33 Obří sud v Mikulově (Foto Andrea Kovaříková)

Obr. 34 Původně celodřevěný vřetenový lis z r. 1818 z Březi (Foto Andrea Kovaříková)

Celé území spadá do Mikulovské vinařské oblasti. Velký význam má úpatí Pálavy s velmi teplým klimatem a vápnitou půdou. Pěstují se zde především bílé odrůdy: Ryzlink vlašský, Veltlínské zelené, Rulandské bílé, Chardonnay a další. Charakteristickou odrůdou, která byla ve zdejší oblasti vypěstována, je Pálava.

Obr. 35 Vinařské podoblasti - oblast Morava (zdroj: www.moraviavitis.cz)

Obr. 36 Staré sklepy v obci Jevišovka (Foto Andrea Kovaříková)

Víno a vinařství je součástí tohoto regionu a provází zdejší obyvatele již po mnoho generací. Proto není divu, že zasahuje také do lidové kultury a slovesnosti. Na vinařské téma bylo vytvořeno několik pověstí, písní či pranostik.

Březen suchý – sudy vínem naplní.

Duben hojný vodou – říjen vínem.

Duben mokrý, studený – sklepy sudy naplní.

Svatá Žofie víno vypíjí.

Urban krásný, vyjasněný, hojným vínem nás odmění

V máji vlhko, chladno – bude vína na dno.

Červen-li více suchý než mokrý panuje, dobrým vínem naše sudy
naplňuje.

Je-li v srpnu chladno, bývá ve sklepě hladno.

Na sv. Vavřince slunečnost – vína hojnost.

Slunce v den sv. Zuzany kyselost z hroznů vyhání.

Co září nedovaří, toho říjen nedopeče.

Na Jiljího první víno.

Sv. Václav víno chrání, za ním přijde vinobraní.

Dyž mráz na Martina uhodí, na rok dobré víno se urodí.

VÍNEČKO BÍLÉ

Volně

Vi - neč - ko bi - lé, si od méj mi - léj.
 Bu - du ťa pít, co bu - du žít, ví - neč - ko bi - lé.

The musical notation is in G major, 4/4 time. The first line has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The second line has a treble clef and a key signature of one sharp. The lyrics are written below the notes.

2. Vínečko rudé si od téj druhěj.
[: Budu ťa pít, co budu žít, vínečko rudé. :]
3. Vínečka obě, frajárky moje.
[: Budu vás pít, co budu žít, vínečka obě. :]

EŠTĚ SI JÁ POHÁR VÍNA ZAPLATÍM

Rázně

Eš - tě si já, eš - tě si já po - hár vi - na za - pla - tím, po - tom sa já, po - tom
 sa já k mo - jěj mi - léj na - vrá - tím. Od ve - če - ra do rá - na mu - zi - ka nám
 vy - hrá - vá, pij - me, chlap - ci, pij - me, chlap - ci bí - lé ví - no z po - há - ra

The musical notation is in G major, 4/4 time. The first line has a treble clef and a key signature of one sharp. The second line has a treble clef and a key signature of one sharp. The lyrics are written below the notes.

2. Eště si já, eště si já pohár vína zaplatím,
potom sa já, potom sa já k mojej milěj navrátím.
[: Potom půjdem na pána, co s nama zle nakládá,
pijme, chlapci, pijme, chlapci, dobré víno z pohára. :]

Obr. 37 Košt vína (Foto Andrea Kovaříková)

Víno a vinařství zasahuje do života lidí i dnes. Na Mikulovsku jsou vinice a vinařské sklepy spojeny řadou cyklistických a naučných stezek, které podporují cestovní ruch a poznávání místní kultury. Ve spojitosti s vínem se také v regionu koná řada akcí, mezi něž neodmyslitelně patří vinařské košty, které se konají téměř v každé obci regionu. Jedná o zdejší tradiční a velmi oblíbené akce, kdy místní vinaři ochutnávají a porovnávají svá vína.

Další významnou nadregionální akcí je Pálavské vinobraní. Na slavnosti láká městečko Mikulov. Jedná se o oslavu vína a moravských tradic, které probíhá každoročně v polovině září. Spojuje se zde řízená degustace vína a prodej burčáku, které k vinobraní neodmyslitelně patří. Součástí programu je také historická část v čele s králem Václavem IV. a jeho průvodem městem. Po celou dobu slavností vystupují různé kapely a také se koná přehlídka dechových hudeb. V zámeckém parku jsou pak přichystány různé hry a soutěže pro nejmenší účastníky vinobraní.

Obr. 38 Mikulovské vinobraní (zdroj: www.wineofczechrepublic.cz)

DOPRAVA

Doprava v mikroregionu Mikulovsko byla ovlivněna jak historicky, tak především geograficky.

Pro silniční síť bylo nejdůležitější období 19. století, kdy byly budovány tzv. císařské cesty a byla vybudována nejvýznamnější silnice spojující Brno a Vídeň. Silniční síť je poměrně hustá a je tvořena silnicemi I. - III. třídy. Pátevní komunikací mikroregionu je silnice první třídy I/52 (E461), která spojuje Brno, Mikulov a Vídeň. Tato významná nadregionální komunikace prochází regionem přibližně ve středu a protíná jej od severu k jihu. Tato komunikace je dopravně velmi vytížená a v úseku Brno – Pohořelice je již přebudována na rychlostní silnici R52, úsek Pohořelice – Mikulov stále na přebudování čeká.

Železniční síť je v regionu oproti silniční síti poměrně méně zastoupená, za což může organizační neschopnost Ditrichštejnů, protože v roce 1840 nedokázali obhájit budování železnice z Vídně přes Mikulov do Brna. To v době začínající průmyslové revoluce znamenalo pro Mikulovsko významné zpomalení rozvoje. V druhé polovině 19. století byl Mikulov napojen na hlavní železniční tahy z Břeclavi do Znojma. Jižní částí mikroregionu tedy prochází jednokolejná železniční trať č. 246 spojující Břeclav a Znojmo. Tato trať má 3 železniční stanice (Mikulov, Březí, Novosedly) a 3 železniční zastávky (Dobré Pole, Jevišovka a Sedlec). Kromě osobních vlakových souprav slouží železnice také nákladním vlakům. Tato železniční trať vede ze západu na východ regionu a je jedinou železnicí v oblasti.

Obr. 39 Parní lokomotiva - Pálavský okruh (zdroj: tipynacestu.cd.cz)

Významným kulturním centrem regionu je město Mikulov, které je atraktivním kulturním centrem nejenom mikroregionu Mikulovsko, ale celého jihu Moravy. Region žije po celý rok bohatým kulturním životem. Existuje zde řada obecních knihoven, většina obcí pořádá kulturní akce a zachovává místní tradice. V obcích jsou aktivní různé spolky, ve zdejších kraji především vinařské spolky, které svými činnostmi podporují kulturní život v regionu a udržují místní tradice. Ze široké nabídky akcí si přijde každý na své.

Typickými kulturními akcemi jsou nejrůznější lidové kulturní slavnosti, mikulovská Dílna, Mezinárodní kytarový festival, Pálavské vinobraní, krojované hody, výstavy vín, vánoční trhy, cimbálová muzika, myslivecké a jiné plesy a spousta dalších.

Hody a jiné tradiční slavnosti mají v každé obci jiný charakter, stále ještě ovlivněný místem odkud část osídlenců do dané obce přišla. Obecně lze říci, že hody se konají vždy v neděli následující po svátku patrona, kterému je zasvěcen místní kostel nebo kaplička. Tradičně se hody konaly tři dny – neděle, pondělí, úterý. Ovšem v dnešní době se musel termín hodů upravit a hody se tak konají sobota, neděle, pondělí, nebo pátek, sobota, neděle. Významnou roli mají při hodech stárci, tak se říká představitelům mládeže. Stárci jsou voleni chasou vždy na jeden rok. Stárci jsou povinni organizovat taneční zábavy, zajišťovat muzikanty atp. Stárky také poznáme podle práva, což je trs pestrobarevných stužek upevněných na krátkém dřívku. Součástí hodů je také stavění máje. Jedná se o vysokou borovici, jejíž kmen je oloupán a vrcholek se různě zdobí. Máje se zpravidla staví již několik dní dopředu. Na hody se chasa vyšňoří do svátečních krojů a spolu se stárky a muzikou začnou hody pod „máju“. Odtud začnou putování po celé vsi, kde chodí i s muzikou, baví ostatní lidi a zvou je na večerní hodovou zábavu.

Neodmyslitelnou součástí každých hodů je tradiční lidový kroj. Pro běžnou denní potřebu se tradiční lidový oděv nosil do první světové války. V 20. letech se kroj nosil již jen výjimečně na slavnostní události, jako například svatby. Funkci užitnou postupně nahradila funkce estetická. Kroje se tak staly jen sváteční záležitostí a ponechávaly se jen na slavnostní

události, v současnosti jsou využívány především při hodech a jiných kulturních akcích. Existuje však velké množství krojů, typických pro různá území. V některých oblastech jsou kroje více tradiční, ovšem na Mikulovsku se vzhledem k historickým událostem kroje mísí a neexistuje jednotné hledisko pro místní typický kroj. Po druhé světové válce, kdy bylo z Mikulovska odsunuto velké množství obyvatel německé a chorvatské národnosti a oblast byla dosídlována lidmi z různých koutů Moravy. Došlo zde k mísení různých kultur a tradic, což mělo vliv i na vzhled dnešních krojů. Vzhled dnes používaných krojů na Mikulovsku je také do jisté míry ovlivněn folklorním odkazem moravských Chorvatů. Chorvati v minulosti žili v Jevišovce, Dobrém Poli a Novém Přerově. Většinou jsou zde v současnosti používány různé upravené kombinace krojů, nejtradičnější je používání chlapeckého kroje z Podluží a dívčího kroje z Kyjovska. Obec od obce se v používání a úpravě krojů liší.

Dívčí kroj má několik částí. Košilka má černobílou stužku kolem krku, na hrudi a kolem rukávů, obléká se na tělo jako první spolu s černými punčochy. Přes ni se vážou spodničky 1 – 2 ks, a obléká se na ni modročervená kordulka. Spodnička se obléká 1 – 2 ks, na ni se obléká červená sukně z praporového plátna. Na sukni se přikládá modrá zástěra olemovaná bílou krajkou.

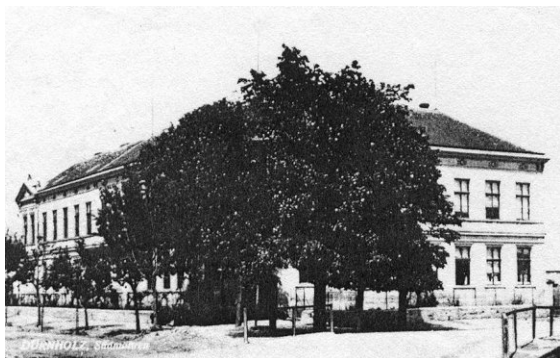
Chlapecký sváteční kroj tvoří černé soukenné nohavice s pestrou výšivkou a černá soukenná vesta sahající do pasu (kordulka), červeně lemovaná, na přednici se zelnými pásky, vzadu barevně vyšívaná. Na levé straně se nosí po vzoru Podluží dlouhé malované mašle. Košile mají dlouhé široké rukávy stažené do manžety. Na hlavě nosí chlapci černý klobouk. Kroj je doplněn koženými boty s tvrdou holínkou.

Obr. 40 Tradiční hody v Jevišovce (zdroj: www.jevisovka.cz)

ŠKOLSTVÍ

Školství je na Mikulovsku bohatě zastoupené všemi typy regionálního školství. Zastoupeny jsou zde téměř všechny úrovně školství, od mateřských škol, přes základní školy až po školy střední. Zatímco mateřské a základní školy se nacházejí téměř ve všech obcích regionu, školy střední se nachází v jediném městě v Mikulově a Hotelová škola Mikulov v Sedleci.

Obr. 41 Historická fotografie ZŠ Drnholec (zdroj: drbnik.cz)

Na Mikulovsku se nachází 11 mateřských škol a 8 základních škol. Síť školních zařízení je poměrně vyhovující a pokrývá požadavky místního obyvatelstva na umístění dětí do škol. Mateřské školy nalezneme v obcích: Brod nad Dyjí, Březí, Dolní Dunajovice, Drnholec, Klentnice, Mikulov, Novosedly, Pavlov, Perná a Sedlec. Děti z obcí, kde základní škola není, dojíždějí většinou do větších škol v sousedních obcích. Úplné základní školy jsou v Březí, Dolních Dunajovicích, Dolních Věstonicích, Drnholci a v Mikulově. Neúplné základní školy (tzn. školy pouze s 1. stupněm) jsou v obcích Novosedly, Perná a Sedlec.

Středoškolské vzdělávání se v mikroregionu uplatňuje ve městě Mikulově. Vzdělávací instituce s historickou tradicí je zdejší Gymnázium, které je v současnosti spojeno s místní střední školou (Gymnázium a střední odborná škola Mikulov). Kromě gymnaziálního vzdělání škola připravuje žáky ve tříletém oboru s výučním listem v oborech cukrář, dámská krejčová, kuchař-číšník, prodavač, zámečnický, nebo ve čtyřletém oboru s maturitou v oboru obchodník. Poslední středoškolskou institucí je Odborné učiliště a praktická škola

Obr. 42 GSS Mikulov (zdroj: www.gssmikulov.cz)

v Mikulově, kde mohou žáci studovat zámečnické práce, opravářské práce, kuchařské práce, provozní práce, pečovatelské práce, vinohradnické práce a ovocnářské práce. Kromě Mikulova mohou žáci studovat také v Sedleci a to Hotelovou školu Mikulov.

DĚJINY MIKROREGIONU

Pravěk a starověk

Oblast Pálavy přitahovala lidi od nepaměti. Proto také patří k místům s nejdelší historií osídlení na našem území. Nejstarší stopy lidského osídlení pocházejí z doby tzv. mladého paleolitu. V té době došlo k soustředění sídlišť a loveckých tábořišť na úpatí Pavlovských kopců. Mezi dnešními Dolními Věstonicemi a Pavlovem existovala pravěká tábořiště lovců mamutů před asi 26 – 28 tisíci lety. Po nich zde zbyly skládky mamutích kostí a pozůstatky ohnišť, ale i světoznámá soška Věstonické Venuše. Tato kultura představovala dokonalý systém adaptace člověka na panující klimatické podmínky. Odsud pocházejí nejstarší doklady znalosti výroby textilií na světě, ale také technologie pálení hlíny či broušení kamene.

Obr. 43 Věstonická Venuše
(zdroj: www.ceskatelevize.cz)

Archeologická expozice Věk lovců a mamutů (Dolní Věstonice)

Archeologická expozice o životě lovců mamutů a jejich kultuře se nalézá v Dolních Věstonicích v budově bývalé radnice. K vidění jsou unikátní ukázky zdejších nálezů nejstarší keramiky a textilií, model pravěkého sídliště, trojhrob, četné pazourkové nástroje a mnoho dalšího.

Další doklady osídlení se dochovaly z období neolitu (5600 – 4500 př. n. l.). Toto období bylo obdobím nového způsobu obživy – zemědělství. Došlo tedy k pěstování kulturních plodin a chovu dobytka. Tento nový způsob života šel ruku v ruce i se zcela novým způsobem využívání krajiny a jejích zdrojů. Objevily se nové druhy rostlin, a to jak kulturních (pšenice, jednozrnka, dvouzrnka, mák setý apod.), tak i plevelů. Rozšiřovala se také technologie broušení kamene a výroba keramiky.

Dalším obdobím, je období eneolitu (4500 – 2100 př. n. l.). Během této epochy došlo pravděpodobně k důležité inovaci v zemědělství s dalekosáhlými důsledky – využití tažné síly dobytka při orbě pomocí zápřahu. V této době došlo také ke změnám ve společnosti. V mužských hrobech se nově objevily i zbraně. V průběhu tohoto období dochází také k objevům prvních předmětů z kovu, a to z mědi a zlata.

Dobrá bronzová (2100/2000 – 800 př. n. l.) se projevuje nárůstem sídlišť v Mikulovském regionu. Kromě kovových předmětů se stále hojně využívalo nástrojů kamenných. V mladší a pozdní době bronzové docházelo k osídlování i výšinných poloh, na nichž byla budována opevněná hradiska. Velmi rozvinutá byla metalurgie bronzu. Intenzivní byly také kontakty se Středomořím. Pavlovské vrchy byly v té době křižovatkou cest, kudy cestovali obchodníci. Nejdůležitější a nejužívanější byla cesta spojující jih se severem, protože k dálnému Baltu se jezdívало pro drahocenný jantar. Proto byla pojmenována cestou jantarovou. Ke konci doby bronzové došlo nejspíše ke zhoršení klimatu, došlo k poklesu hustoty sídlišť. V této době se začal objevovat nový kov – železo.

Novou epochou je tedy doba železná (800 př. n. l. – 0 n. l.). Z tohoto období je znám pohřební žárový rituál a bohatá výbava hrobu. Mladší doba železná je spjata s přítomností Keltů, o čemž svědčí rozsáhlé sídliště. Pro tuto dobu je typická vysoká úroveň keramiky, vyráběné i na kruhu.

Keltskou kulturu vystřídala kultura Germánská. Pro vývoj germánské společnosti a její kultury bylo velmi důležité sousedství římské říše. Římské předměty byly součástí germánských sídlišť. Nejzásadnější konflikt mezi Germány a Římskou říší vyústil v tzv. markománské války (166 – 180 n. l.). V tomto období vzniklo opevněné centrum římské moci na návrší u Mušova. Konflikt skončil roku 180, kdy se Římané stáhli zpět za své hranice.

Archeologická výstava Římané na Mušově (Pasohlávky)

Archeologická výstava je umístěna v Pasohlávkách. Věnuje se nálezům, které zde zanechala ve 2. století římská legie. Stanoviště římské legie na Hradisku u bývalého Mušova je jednou z velmi cenných lokalit na našem území. Je to jediné místo, kde byly zjištěny stavební památky antické architektury.

Na přelomu 4. a 5. století většina germánských kmenů z našeho území odešla pod tlakem postupujících východogermánských kmenů a kočovných Hunů. Doba stěhování národů (380 – 580 n. l.) vyvrcholila příchodem Slovanů. Podél řeky Dyje je evidována hustá síť slovanských sídlišť z 6. – 8. století.

Mikulovsko v 11. – 14. století

První historickou zprávou, kdy vstupuje Mikulov do dějin, známe z roku 1173. Mikulov, či Mikulovsko patřilo v 11. století staroboleslavské kapitule. Kníže Vladislav daroval Vilému Pulovi ve 12. století rozsáhlou výsluhu na jižní Moravě. Z Pulova panství se měla vyvinout dvě moravská dominia Pulínsko (Mikulovsko) a Drnholecko.

Na počátku 13. století vznikly na našem území první kamenné hrady. Do této doby spadá i vznik kamenné obytné věže, předchůdce pozdějšího hradu v Mikulově. Na počátku 13. století přešly mikulovské statky z majetku šlechty do rukou zeměpanských. Byly spravovány z Děviček, kde seděl jako purkrabí Štěpán z Medlova. Ten tehdy přiváděl a usazoval na Mikulovsku kolonisty. V zeměpanském držení Mikulov dlouho nezůstal. Roku 1249 daroval moravský markrabě Přemysl Mikulov i s přilehlým panstvím Lichtenštejnům. Založení kamenného hradu se připisuje Jindřichu Lichtenštejnovi, ve stavbě hradu pak pokračovali jeho synové. Rok 1276 znamenal válku mezi Přemyslem Otakarem II. a Rudolfem Habsburským. Lichtenštejnové se ve válce přiklonili na stranu Habsburků. Česká vojska dobyla Mikulov, avšak rok poté jej Přemysl Otakar II. majitelům vrátil. Doufal, že je získá na svou stranu. Jindřich Lichtenštejn se však před osudnou bitvou na Moravském poli opět postavil na rakouskou stranu. Rudolf odměnil věrnost Lichtenštejnů právem týdenního trhu, čímž se Mikulov stal tržní osadou. Tím byly dány předpoklady, aby se z Mikulova stalo město. I v následujících letech zachovávali Lichtenštejnové věrnost rakouské straně a své území rozšiřovali.

Počátkem roku 1314 se stal mikulovským pánem Hartneid II. Lichtenštejn. Za války roku 1331 se postavil na stranu českého krále Jana Lucemburského, král věrnost štědře odměnil. Roku 1332 osvobodil Mikulovsko od královské berně a přidal mu i nové léno – Děvičky. Panství následně získal Hartneid III., za jehož vlády Mikulov povýšil na město. V druhé polovině 14. století si Mikulov zřídil také městské hradby. Mikulov nebyl nijak bohatým ani rozsáhlým městem. Roku 1366 dostal Mikulov od moravského markraběte Jana výsadu ročního trhu. Došlo k přisunu nového obyvatelstva a město se rozšířilo dále za hradby.

S rozšiřováním hradu začal Hanuš Lichtenštejn. Roku 1384 zakládá na hradě také kapli. Došlo také k vybudování věže, rozšíření celého hradu i hradebních zdí. Lichtenštejnové výstavbou hradu dovršili svou politickou moc. V roce 1394 král Václav IV., Jan Zhořelecký a bavorský vévoda Štěpán uzavřeli s Matyášem Lichtenštejnem spolek.

Mikulovsko v 15. století a Husitské hnutí

Na počátku 15. století čítalo mikulovské panství kromě vlastního sídelního hradu a města v podhradí dalších 20 lokalit, hrady Děvičky, Sirotčí hrádek a Nový hrad na Pavlovských kopcích. V Čechách a na Moravě panovala v této době složitá situace zaviněná znepřátelenými Lucemburky (potomky Karla IV.) a potomky Jana Jindřicha. Zároveň docházelo i ke snahám vyšší šlechty získat větší podíl na řízení země. Situace v Čechách se přiosťovala. Široké vrstvy poddaného lidu se sjednocovaly v odporu proti panujícímu řádu, nadchází období husitského revolučního hnutí. V Čechách Žižka zajistil svými lidovými vojsky vítězství nad feudály a král Zikmund dobyl Moravu. Aby si Zikmund zajistil oporu proti husitům, obnovuje obranný spolek s Albrechtem Rakouským a schází se na hradě v Mikulově. Po Žižkově smrti se do čela husitských vojsk dostává Prokop Holý. Husité podnikají „spanilé jízdy“ do sousedních zemí. Roku 1426 při tažení do Rakous přitáhla vojska i k Mikulovu a město s okolím vypálila. Město se z útoku dlouho nemohlo vzpamatovat. Ke zlepšení začíná docházet až v druhé polovině 15. Století. Husitské války postupně začaly přecházet ve války s Rakouskem a uherským královstvím. Mikulovsko trpělo přechody vojsk, které zde loupilo a páchalo násilnosti a Lichtenštejnové vyhlásili českému králi nepřátelství. Jindřich z Lipé oblehl Lichtenštejnův Drnholec, ale byl odtud vyhnán. Velký počet vojáků padl do zajetí a k Mikulovu se čeští vojáci již nevrátili.

Kostel sv. Václava a kostnice pod kostelem (Mikulov)

Pozdně gotický kostel umístěný ve svahu zámeckého vrchu se pyšní síňovým trojlodím. Stojí na místě původního nejstaršího románského kostela, jehož existence je předpokládána již na konci 12. století. Dnešní stavba pochází z 15. století (stavba byla pozastavena z důvodu Husitských válek). Po požáru v 16. století dostala věž renesanční patro s arkádovým ochozem.

Mikulov za posledních Lichtenštejnů (do roku 1560)

Roku 1504 došlo k setkání Lichtenštejnského rodu a rozdělení majetku na tři linie. První z nich, mikulovská, reprezentována Kryštofem III., si ponechala majetek na Moravě, zejména Mikulov, Děvičky a Břeclav, z rakouských majetků Hohenau a Ulrichskirchen. Druhá větev steyreggská reprezentována Jiřím VI. získala panství Steyregg, Ruttenstein, Reichenstein a Wilfensdorf v Rakousích, na Moravě Drnholec a Podivín. Třetí větev, tzv. valtická, reprezentována Hartmanem I. získala zbylá rakouská panství, tj. Rabensburg, Hagenburg, Mistelbach a Valtice. Po smrti Kryštofa III. si v roce 1514 majetek rozdělili jeho synové Volf I.

a Linhart I. Volf I. si ponechal Děvičky a Ulrichskirchen, Linhart I. získal Břeclav a Hohenau. Mikulov zůstal společný, na hradě sídlili oba. 1538 se do majetkových potyček pustili také jejich synové. Došlo k dělení panství, které ovšem netrvalo dlouho. Kryštof IV. se stal majitelem většiny panství a krátce na to se stal mikulovský zámek opět panstvím jediného velmože – Kryštofa IV. Jeho vedení nebylo příliš úspěšné, nebyl dobrý hospodář a došlo k zadlužení a následnému prodeji matku. V roce 1555 rozprodal Kryštof IV. všechny své majetky v Rakousku, o rok později odprodal z mikulovského panství Pouzdřany. 1558 chtěl prodat také Drnholec, ale z prodeje sešlo. Kryštof IV. se nakonec rozhodl prodat Mikulov, tedy svou většinou část. Kupcem se stal uherský magnát Ladislav Kerečín. Prodej se týkal zámku Mikulova, tři čtvrtin města a celého panství. Prodej se ovšem neobešel bez problému. Vše se nakonec řešilo na královském dvoře, kde si stěžoval Kerečín, ale hlavně Jiří Hartman I. z Lichtenštejna, neboť Kryštof IV. obešel jeho předkupní právo. Jiří Hartman I. musel Kerečínovi podstoupit svou část Mikulova. Kryštof IV. se musel vzdát všech svých majetků ve prospěch Jiřího Hartmana a odešel bojovat do Uher proti Turkům. Tímto aktem byla po více než třech stoletích ukončena vláda Lichtenštejnů nad Mikulovem.

Kerečínové a první Ditrichštejnové (1560 – 1611)

Po té, co se dostal Mikulov přes všechny problémy do většinového vlastnictví Kerečínů, se vedl spor právě mezi nimi o vlastnictví tohoto panství. Ladislav Kerečín v roce 1566 padl do tureckého zajetí a byl drastickým způsobem popraven v Bělehradě. Jediným nezpochybnitelným vlastníkem sceleného panství se tak stal až Ladislavův syn Kryštof Kerečín. Kryštof Kerečín zemřel bez dědiců v roce 1572 a zůstaly po něm zástupy věřitelů.

Kerečínové Mikulov dlouho nadrželi, roku 1572 zemřeli po meči. Na zadlužené panství si v té době činili nárok věřitelé. Rozhodčí soud v Brně prohlásil Mikulov za léno, takže připadl zpět císaři. Maxmilián II. jej udělil Ditrichštejnům. Přicházejí roku 1575 a své mocenské postavení si podrželi až do konce druhé světové války. Zakladatelem mikulovské linie rodu se stává Adam Ditrichštejn. Byl to vychovanec a oblíbenec katolického dvora. Vstupem na Moravu se dostal do nábožensky cizího prostředí a zároveň přinesl nové názory na otázky hospodářské a politické. Poté co se ujal

Obr. 44 Adam Ditrichštejn (zdroj: calanda1610.blogspot.cz)

vlády, povolává na své panství jezuitu Michala Kardanea s úkolem, aby obrátil poddané jeho panství na katolickou víru. Za jeho vlády také začíná renesanční výstavba města. Dochází k celkovému rozmachu města i za hradbami v mnohem větší míře, než doposud. Ve městě do této doby chyběly větší a umělecky náročné měšťanské domy, kterých začalo postupně přibývat. Maxmilián Ditrichštejn dal svému poddanskému městu řadu výhod. Pronajal mu mýto a výčepní právo. Roku 1606 prodal městu také pivovar. I židovské obci dal výsadu, udělil jí totiž právo svobodné volby do svého představenstva.

Mikulov za Ditrichštejnů

Roku 1611 přešlo mikulovské panství na kardinála Františka Ditrichštejna. Patřil k hlavním představitelům feudální katolické církve a za jeho vlády byla Morava přiváděna k poslušenství katolické církvi. Velké úsilí soustředil na vybudování svého sídla a církevních budov v Mikulově. Přestavěl Mikulovský hrad a vtiskl mu zámecký charakter. Přestavby na zámku se vlekly až do roku 1633, neboť měl kardinál rozsáhlý stavební program ve městě, který zpomaloval práce v jeho sídle. Kardinál František Ditrichštejn učinil z Mikulovského zámku svou rezidenci. Díky jeho postavení a zájmu o výstavbu zámku i celého města se v té době stal Mikulov prakticky hlavním městem

Moravy. Za správy kardinála Františka se v Mikulově usídlil řád kapucínů, došlo také k výstavbě loretánské kaple a založení kolegiální kapituly. Z té doby se dodnes dochovaly renesanční

přestavby, např. průčelí domu č. 31 na Fučíkově náměstí s hranolovým renesančním risaltem pokrývajícím sgrafita. Vedle tohoto sgrafitového domu vyrostla v Mikulově řada městských renesančních domů s podloubími, s mázhausy, i s arkádami. Na kopci naproti zámku založil kapli s volně stojící zvonící, která byla později přebudována, a kopec byl přejmenován na Svatý kopeček.

Obr. 46 Sgrafitová výzdoba - dům U Rytířů
(Foto Andrea Kovaříková)

Obr. 45 Kardinál František Ditrichštejn
(zdroj: www.rmm.cz)

Po smrti kardinála Františka Ditrichštejna zdědil v roce 1636 mikulovské panství spolu s titulem

říšského knížete jeho synovec Maxmilián Ditrichštejn. Maxmilián na sebe převzal dobudování toho, co ještě nebylo dokončeno. Dokončil loretánskou kapli, stavební práce na zámku, předdvorí atd. Po Maxmiliánovi se stal majitelem Mikulova Ferdinand Josef Ditrichštejn v roce 1655. Ani třicetiletá válka se Mikulovu nevyhla. V závěru války vtrhli do Mikulova Švédové, město pobořili a zapálili. Tehdy vychvalované město zahrad, zeleně a vinogradů se dlouho nemohlo vzpamatovat. Došlo k nenahraditelné ztrátě zámecké knihovny. Následovaly zhoubné požáry města, avšak lid se nezalekl a vzniklo město v nové kráse. Proběhla dostavba klášterní budovy a gymnázia. Doba byla neklidná, protože hrozily nájezdy Turků a probíhaly morové epidemie. V předměstí byl vybudovaný nový špitál⁸. V roce 1677 byla vybudována rodinná hrobka Ditrichštejnů adaptací sakristie loretánského kostela na kapli, ke které byla připojena nová stavba, kam měly být ukládány rakve se zemřelými členy rodu. Nový způsob života si vyžádal také úpravy zámku a jeho okolí.

Dietrichsteinská hrobka (Mikulov)

Dietrichsteinská hrobka stojí při dolním okraji náměstí. Jedná se o původně loretánskou kapli z roku 1623. V letech 1638 – 1656 byla obestavěna kostelem sv. Anny, jehož průčelí bylo začátkem 17. století přestavěno podle návrhu Bernarda Fischera z Erlachu. Po požáru v r. 1784 zůstalo z chrámu zachováno pouze průčelí a presbytář, obklopené obvodními zdi. Toto torzo bylo v letech 1845 – 1852 opraveno Heinrichem Kochem na pohřební kapli Dietrichsteinů.

Obr. 47 Zámek na rytině F. B. Wernera kolem roku 1740 (zdroj: www.castles.cz)

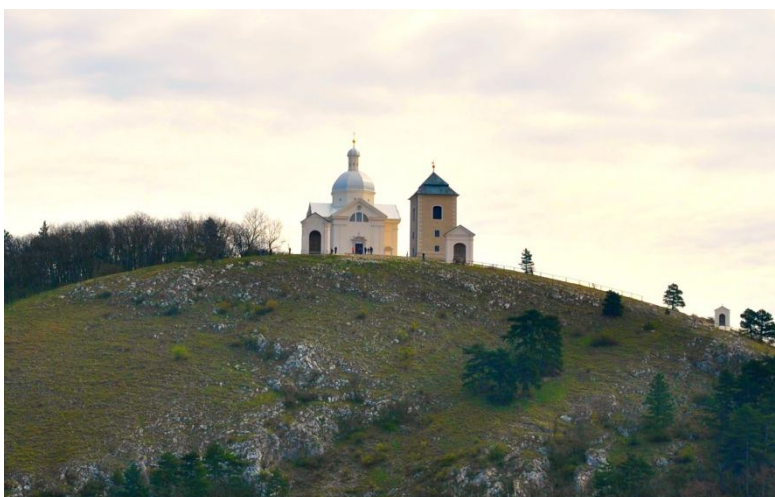
Kníže Ferdinand Ditrichštejn rozšířil svěřený rodinný majetek a vybudoval skvělou dvorskou kariéru. Jeho nástupcem byl syn Leopold Ignác Ditrichštejn, který započal správu

⁸ Špitál – označení pro středověké útulky pro nemocné, přestárlé a chudé.

svých panství dva roky před začátkem 18. století. Za Leopoldovy vlády se provedly opravy městských hradeb a zámeckého opevnění, postavily se kasárny pro knížecí gardu a jejich hlídky působily u městských bran. Uskutečnilo se také několik dalších stavebních projektů jako třeba přestavba loretánského kostela. Po Leopoldově smrti nastoupil na jeho místo jeho bratr Walter Xaver Ditrichštejn. V roce 1719 postihl město Mikulov ničivý požár, který znamenal další opravy zámku i města. Kníže Walter byl oproti jeho předchůdcům poměrně šetrný a tak se opravy zámku obešly bez honosných parád.

Walterovým nástupcem se stal jeho syn Karel Maxmilián Ditrichštejn. Karel Maxmilián se může chlubit profesním spěchem na císařském dvoře ve Vídni, avšak v roce 1754 se vzdal svého života u dvora a usadil se v Mikulově. Čekala jej spousta práce se správou panství. Kníže

provedl reformy hospodaření na svých panstvích. Opět došlo k přestavbě zámku, na Svatém kopečku bylo vybudováno sedm kapliček pašijovského cyklu, které přibýly k původním sedmi, a roku 1776 byla celá nová křížová cesta znovu vysvěcena.

Obr. 48 Svatý kopeček v Mikulově (Foto Andrea Kovaříková)

Svatý kopeček, Mikulov

Svatý kopeček je výrazný vápencový vrchol na východním okraji Mikulova. Významná dominanta se zajímavým souborem sakrálních staveb. Stojí tu barokní poutní kaple sv. Šebestiána z let 1672 – 1679. Poblíž je zděná hranolová zvonice z roku 1631, obnovená po zásahu bleskem v roce 1767 a asi 300 metrů severně se nachází kaple Božího hrobu. Areál doplňuje 14 kaplí křížové cesty z let 1626 – 1723 při stoupající cestě z Mikulova.

Velmi dobré pověsti dosáhlo také místní piaristické gymnázium. Rok 1774 je důležitým mezníkem v historii školství. V tom roce Marie Terezie vydala Všeobecný školní řád pro Rakousko. Chlapecká škola byla umístěna u piaristů. Výuka probíhala u většiny předmětů v latině. Základní výuka probíhala v triviálních školách a byla povinná pro hochy i dívky. V roce 1787 byla zřízena dívčí škola.

Kostel sv. Jana Křtitele (Mikulov)

Barokní kostel sv. Jana Křtitele se nachází u areálu piaristického gymnázia. Dostavěn byl v roce 1672. Významnost kostela je spjata se jménem největšího vídeňského malíře 18. Století Františka Antonína Maulbersche, autora monumentální nástropní fresky. Právě kvůli jeho zdejšímu dílu je kostel považován za jeden z evropských skvostů pozdního baroka.

Po smrti Karla Maxmiliána Ditrichštejna převzal rodinný majetek jeho syn Jan Karel Ditrichštejn, který patřil k lidem nové osvícenské generace. Jan Karel zůstal věrný panovníkovi a ani po otcově smrti neodešel ode dvora a zůstal v blízkosti Josefa II. Roku 1784 propukl v centru města požár, který zničil téměř celou severní část. Shořela také radnice, pošta, bankální úřad, kapucínský klášter s kostelem, loretánský kostel se sousední budovou sakristie a pokladnice lorety. Pro kapucíny to znamenalo konec jejich mikulovské historie. Kníže se o své panství na Mikulovsku moc nezajímal a tak roku 1785 byly mnohé pozemky po požáru prodány. Ostatky Ditrichštejnů byly provizorně uloženy do krypty kostela sv. Václava.

Významným mezníkem v historii Mikulova bylo také období bitvy u Slavkova. Mikulovem procházela vojska Ruská, Rakouská i Francouzská a napáchala zde značné škody, nejen na městě, ale i civilním obyvatelstvu.

Roku 1808 zemřel v Mikulovském zámku kníže Jan Karel Ditrichštejn a jeho tělo bylo uloženo do hrobky v kostele sv. Václava. Novým vládnoucím knížetem se stal František Josef Ditrichštejn. Roku 1809 došlo k Rakousko-francouzské válce, která se opět dotkla všech obyvatel Mikulova, protože v jejím závěru se obě vojska dostala na Moravu. Mikulov opět zaplnili francouzští vojáci. Tentokrát však nedošlo k projevům násilného chování a francouzská přítomnost byla méně tíživá než minule.

Posledním Ditrichštejnem byl kníže Josef, po jehož smrti zdědil celý majetek manžel jeho druhé dcery Alexandr Mensdorf-Pouilly.

V první polovině 19. století prošel Mikulov stejně jako ostatní obce obrovskými změnami. Nově byla přestavěna radnice, vznikaly první průmyslové podniky a továrny, rozvíjel se obchod, doprava a měšťanský společenský život. Stavební ruch v této době sílil a zástavba se ve městě zahušťovala. Stavěly se i tzv. císařské cesty, pro Mikulov byla ze všech nejdůležitější silnice Vídeň – Brno. Organizační neschopnost Ditrichštejnů byla pro Mikulov v té době zásadní. Roku 1840 nedovedli obhájit budování železnice z Vídně přes Mikulov do Brna.

Železnice byla zákrokem Lichtenštejnů vedena přes Břeclav. Což v době počínající průmyslové revoluce znamenalo pro Mikulovsko a město Mikulov značné zbrzdění rozvoje. Pro město výstavba železnice znamenala obdobím úpadku. Město již nebylo křižovatkou hlavních cest ani centrem obchodu. V hospodářském směru zůstávalo město vinařsko-zemědělským městem, které neustále ztrácelo svůj vliv a význam. Město se postupně vylidňovalo, jeho obyvatelé odcházeli do Vídně a Mikulov se změnil v malé provinciální město. V druhé polovině 19. století byl Mikulov spojen železniční dráhou s hlavními tratěmi do Vídně přes Břeclav a Znojmo. To bylo impulsem k oživení v stavební činnosti a rozrůstá se městská zástavba. Vzniká zde také několik činžovních domů.

Mikulovsko za první světové války (1914 – 1918)

První světová válka poznamenala Mikulov stejně jako jiné obce a města v českých zemích. Válka ochromila obchod i výrobu, klesla zemědělská produkce i průmyslová výroba. Kvůli odvodům na frontu scházela také mužská síla. Došlo také ke zdražení všeho zboží. 1915 byla zřízena ve vinařské škole nouzová nemocnice pro raněné. V roce 1917 bylo zabaveno jedenáct mikulovských zvonů pro válečné účely. V posledním roce války se situace zhoršila ještě více, potravinové lístky se vydávaly na veškeré potraviny, rozmohly se krádeže. Ve válce padlo 259 mikulovských mužů.

Mikulovsko v období první republiky

Roku 1918 byl vyhlášen samostatný Československý stát, jehož součástí bylo i Mikulovsko. Mikulovsko bylo ovšem region s převažujícím německým obyvatelstvem a zažádali o sloučení s německým Rakouskem. Dne 16. prosince 1918 Slovácká brigáda získala město pro Československou republiku. Vznik Československa nepřinesl Mikulovsku téměř žádné územě správní změny. Nejvýraznější změnu představovalo sloučení křesťanské a židovské obce v listopadu 1919.

Začátkem 20. století, před rokem 1918, představovala zemědělská produkce základ ekonomiky regionu. Vedle chovu dobytka se chovala také drůbež (Sedlec). Maso bylo zpracováváno i ve formě uzenin (Březí, Novosedly). Produkce měla odbytiště zejména ve Vídni, odkud bylo dodáváno průmyslové zboží. Vznikem Československé republiky 1918 byly tyto vazby zpřetrhány a území Mikulovska se se značnými problémy přeorientovalo na Brno. V regionu se uplatňovala textilní produkce (Perná) a v Mikulově byla továrna na oděvy, na prádlo, na háčkované a pletené zboží. Ve většině obcí na území Břeclavska byly za první

republiky cihelny, z nichž nejvýznamnější byly v Drnholci, Dolních Dunajovicích a v Perné. Největším mikulovským průmyslovým závodem bylo v tomto období Vápenné a cihelné těžířstvo. Rozrůstala se také továrna na výrobu zemědělských strojů a motorů. Nacházela se zde firma na výrobu kufrů. Po poválečné krizi ožil v Mikulově 1924 stavební ruch. Kvůli častým požárům došlo k postupné výměně doškových střech za břidlicové nebo eternitové střechy. Nejvýznamnějším počinem meziválečného období byla elektrifikace.

Mikulovsko za druhé světové války

Ve dnech 8. a 9. října 1938 bylo jihomoravské pohraničí obsazeno nacistickým vojskem. Celá oblast byla následně začleněna do rakouské župy Dolní Dunaj (Niederdonau). Okupace území jižní Moravy mělo pro Německo velký přínos. Kraj byl velice úrodný a zemědělsky i potravinářsky poměrně vyspělý. Nízká hustota osídlení kraje a velmi málo rozvinutý průmysl, který zde zaměstnával zanedbatelnou část obyvatel a vysoký podíl německého obyvatelstva, to vše znamenalo nepříznivé podmínky pro rozvoj protifašistického odporu.

Muzeum Československého opevnění U Starého lomu (Novosedly)

Východně od obce Novosedly bylo v objektu lehkého opevnění (tzv. řopíku) vzor 37 vybudováno Muzeum čs. opevnění z let 1935 – 1938. První objekty stálého pohraničního opevnění začaly vznikat v roce 1935. Jednalo se o železobetonové stavby různých odolností a typů takticky rozestých do krajiny. Do dnešní doby jich je 9000 zachováno.

V průběhu války byly částečně pozastaveny rozvojové práce města, jako výstavba nových bytů atd. Vybudováno však bylo koupaliště s padesátimetrovým závodním bazénem. Hospodářský vývoj se odehrával v několika rovinách, docházelo k přesunům majetkových poměrů do rakouského vlastnictví a zabavování židovského majetku. Modernizace se na Mikulovsku projevovala zaváděním mechanizace do zemědělské výroby, zlepšením dopravní infrastruktury a dopravního spojení. Nejzásadnější změnou bylo zavedení plánovaného hospodářství a povinných dodávek. Nacistická diktatura znamenala konec dříve bohatého místního politického a kulturního života. Zastavil se také počáteční hospodářský rozvoj a projekt modernizace Mikulova. Na Mikulovsku se naštěstí neodehrál žádný přímý válečný konflikt, ovšem útrapy doprovázející válku dolehly na zdejší obyvatele. Kromě odvodů na frontu sužovaly region také stále se zvyšující poptávky po zásobování potravinami a dalším zbožím. I když v roce 1944 bylo jasné, že je válka prohraná, docházelo ke stále větším

odvodům. Prakticky celá produktivní mužská populace odešla na bojiště. Na počátku dubna 1945 se i Mikulov ocitl v přímém válečném ohrožení. Civilní obyvatelé byli evakuováni a město se plnilo ustupujícími vojáky a zraněnými. Ve dnech 16. až 20. dubna dopadly na Mikulov sovětské bomby a granáty, které poškodily část města. Německá moc se v Mikulově definitivně zhroutila 22. dubna, tento den je zároveň smutným dnem historie města, protože byl téměř do základů vypálen Mikulovský zámek.

Obr. 49 Zámek po požáru v dubnu 1945 (zdroj: www.castles.cz)

Zámek Mikulov

Zámek stojí na výrazném skalním útesu a tvoří po dlouhá staletí nepřehlédnutelnou dominantu Mikulova a jeho okolí. Původní hrad byl Přemyslem Otakarem II. v roce 1249 udělen jako léno Lichtenštejnům. Na konci 16. století se dostal do majetků Dietrichštejnů a za jejich vlády získal po požáru v roce 1719 zámek svou dnešní podobu. V roce 1945 při ústupu německé armády zámek do základů vyhořel, avšak v 50. letech byl náročně opraven. K nejzajímavějším částem zámku patří zámecká knihovna a sál předků. Nyní v zámku sídlí Regionální muzeum v Mikulově.

Obr. 50 Mikulovský zámek (zdroj: i-senior.cz)

Mikulovsko po druhé světové válce

Konec války a přisun nového českého obyvatelstva znamenal pro místní německou komunitu konec. V poválečném období došlo k odsunu Němců z celého regionu. Další vývoj města byl ovlivněn unikátní přírodou, omezeným prostorem pro expanzi města, absencí významnějšího průmyslového potencialu, přetrvávajícím velkým významem zemědělství a blízkostí železné opony. Poválečná revoluce proměnila obraz zdejšího života. Nastolená vláda Komunistické strany Československa znamenala socializaci zemědělství, živností, řemesel a obchodu. To vše vedlo vyrovnávání rozdílů nové společnosti. Bylo zrušeno mnoho místních podniků, jako třeba výroba lisů a sodovkárna, továrna na laky a tmely a tiskárna. Znamenalo to zbrzdění již tak pomalé industrializace. Do pohraniční oblasti se po válce stěhovali lidé, kteří si od toho slibovali ekonomický a sociální vzestup. Zemědělská atraktivita regionu způsobovala velký zájem o půdu. Kromě vinařství a průmyslu kamene a zemin zde v podstatě nebyl zastoupen žádný jiný průmysl. Noví obyvatelé se zemědělstvím zabývali zpočátku soukromě a postupně v rámci státního statku či družstev.

Kenotaf Obětem 1. a 2. světové války (Mikulov)

Památník je umístěn v areálu bývalého hřbitova v Mikulově. Památník pochází z roku 1993. Vznikl za podpory bývalých obyvatel města a uctívá památku na generace předků a na v cizí zemi odpočívající oběti obou světových válek a vlády násilí

V průběhu šedesátých let vzniklo na Mikulovsku několik průmyslových podniků, které znamenaly pro region rozvojovou injekci. Přibývaly nové provozovny, především závod podniku Gala vyrábějící sportovní potřeby, Strojírny masného průmyslu vyrábějící zařízení pro porážku, skladování a zpracování masa a pobočný závod První brněnské strojírny. I vinařství prodělalo jisté změny. Vinohrady byly združstevněny a v každé vinařské obci bylo ustanoveno vinařské družstvo za vedení odborníků. V Mikulově následně vznikl jeden z národních podniků Jihomoravské vinařské závody a byla vystavěna také lahvozna. V roce 1982 byla v Mikulově vyhlášena městská památková rezervace. Nejvýznamnějším zásahem do panoramatu města se vedle sídliště stala průmyslová zóna na jihozápadním okraji města, která začala vznikat v sedmdesátých letech.

Pád železné opony a pád komunistické ideologie po roce 1989 znamenal pro Mikulovsko velké změny. Nejdůležitější byl rozvoj cestovního ruchu a oprášení židovské minulosti Mikulova. V posledních dvaceti letech proběhla renovace většiny historických staveb. Došlo k obnovení styků s Rakouskem. Řada obyvatel Mikulova našla v Rakousku práci a i některé děti navštěvují rakouské školy.

PŘEHLED A CHARAKTERISTIKA OBCÍ

Region Mikulovsko zahrnuje 18 obcí, které se od roku 2000 začaly seskupovat, a vzniklo Sdružení obcí Mikulovska. Mikulovsko tedy sdružuje obce Bavory, Brod nad Dyjí, Břeží, Dobré Pole, Dolní Dunajovice, Dolní Věstonice, Drnholec, Horní Věstonice, Jevišovka, Klentnice, Mikulov, Milovice, Novosedly, Nový Přerov, Pavlov, Pasohlávky, Perná a Sedlec.

Plocha území mikroregionu je 271, 49 km². Jedná se o geograficky jednotné území. Region představuje ucelenou turistickou destinaci se společnou turistickou nabídkou. Obce spojuje také společný zájem ve vztahu k ochraně přírody, jelikož velká část území mikroregionu leží na území CHKO Pálava.

Obr. 51 Mikroregion Mikulovsko (zdroj: www.dpa.cz)

BAVORY

Bavory jsou půvabnou vinařskou obcí ležící na jižní Moravě s překrásnou přírodní scenérií na úpatí Pavlovských vrchů. Obec leží v centru CHKO Pálava pod jihozápadním svahem národní přírodní rezervace Tabulová hora.

Obyvatelé Bavor pěstovali vinnou révu ve vinohradech pod Pálavou od nepaměti.

Vyráběla se zde především bílá vína, která se prodávala do okolí. Zemědělský a především vinařský ráz si obec uchovává dodnes. Na obecní pečetí Bavor je vyobrazena kostelní věž mezi 2 révovými ratolestmi.

Historie

První zmínka o obci sahá až do 13. století, odkdy je vzpomínána tato starobylá osada na mikulovském panství. První doložené písemné prameny o existenci obce se datují k roku 1322, kdy byla tato obec nazývána Pairdorf. Archeologické nálezy ovšem dokládají mnohem starší přítomnost lidí v této oblasti. Nalezeny byly sídliště a různé artefakty z doby kamenné a mladší doby bronzové.

Nejstarší budovou je asi farní kostel sv. Kateřiny z roku 1742, který byl původně postaven jako kaple na místě starší gotické stavby. Věž byla ke kostelu přistavěna v roce 1791. V obci jsou na seznamu státem chráněných památek také socha sv. Jana Nepomuckého, kaplička u státní silnice Brno-Mikulov a boží muka u hřbitova.

Počet obyvatel: 403 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 500 ha

Nadmořská výška: 230 m n. m.

Obr. 52 Obec Bavory (zdroj: bavory.cz)

BROD NAD DYJÍ

Vinařská obec Brod nad Dyjí leží na jihozápadním břehu Novomlýnských nádrží asi 15 km severozápadně od Mikulova. Severně od obce se nachází tzv. Ptačí poloostrov, vybíhající do horní Mušovské nádrže, který je velmi cennou ornitologickou lokalitou. Do jižní části katastru zasahují Dunajovické kopce, které jsou místy pokryty stepní ladou.

Počet obyvatel: 502 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 1160 ha

Nadmořská výška: 175 m n. m.

Historie

Na dnešním území obce existovalo osídlení již od pravěku. Sídliili zde pravěcí zemědělci a doloženo je také osídlení z doby římské. Kolonizační obec Guldenberg nebo také Guldenfurt vznikla někdy ve 13. století. Z roku 1355 pochází první zmínka v písemných pramenech. Český název Brod nad Dyjí získala obec poměrně pozdě, a to v roce 1950.

Podle německých pramenů vznikla obec až v roce 1568 jako nové osídlení po zničené

obci Neudorf. Guldenfurt patřil panství Drnholec. Obec byla zpusťošena za Napoleonských válek a v roce 1809 byla obsazena. Většina obyvatel obce pracovala v zemědělství a vinařství.

Roku 1930 žilo v obci téměř 1000 obyvatel a většina byla německé národnosti. Po rozpadu Rakouska-Uherska se stal Guldenfurt součástí Československé republiky. Mnozí němečtí obyvatelé uprchli z obce v obavách před represemi a tak roku 1945 žilo v obci už jen kolem 500 německých obyvatel. Nově se přistěhovalo na 350 Čechů a Slováků. V roce 1946 byly odsunuty i zbytky německého obyvatelstva na základě Benešových dekretů. Obec byla v následujících letech nově osídlena.

Obr. 53 Kostel sv. Jana Nepomuckého z roku 1770 (Foto Andrea Kovařiková)

BŘEZÍ

Obec se nachází při státní hranici s Rakouskem a sousedí s obcemi Dobré Pole, Dolní Dunajovice, Bavory a Mikulov.

V minulosti byla obec známá knoflíkářstvím, šitím rukavic, výrobou sítěk na vlasy, okurkářstvím a vinohradnictvím. Dominantou obce je novorománský kostel sv. Jana Křtitele z roku 1860, který nahradil starší kostel z roku 1696. K dalším zajímavostem

patří budova fary, sochy sv. Floriána a sv. Jana Nepomuckého, kaplička u silnice do Mikulova a bunkr československého opevnění.

V obci se nachází také lovný rybník a letní koupaliště s možností stanování. Souběžně s železniční tratí spojující Znojmo a Břeclav vede tzv. signálka (komunikace někdejší železné opony), která je dnes využívána jako cyklostezka (cyklotrasa Greenways Praha – Vídeň).

Historie

Původní obec byla založena v 11. až 12. století v blízkosti tehdejšího Schaflerhofu. Německý název obce byl Bratelsbruun a první zmínka o obci se datuje k roku 1249, kdy je jmenována jako součást majetku kounického kláštera. Starý Bratelsbrunn byl zničen válkami a srovnán se zemí. Následující zmínka o obci pochází z roku 1576, kdy hrabě Thurn pobízí ke stěhování do Bratelsbrunnu. Prvními osídlenci byli Němci. V obci se vyučovalo od roku 1696 a téhož roku byl vybudován také kostel. V roce 1880 byla v obci postavena železniční zastávka.

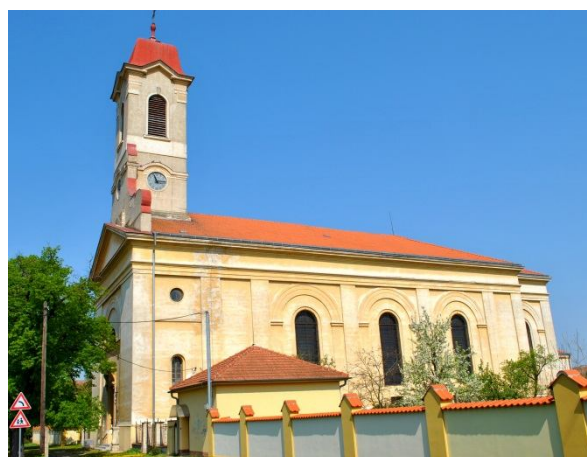
První kostel byl v obci vybudován v roce 1696, dnešní kostel sv. Jana Křtitele byl stavěn v románském slohu a byl vysvěcen r. 1860.

V kostele se nachází lustr pocházející pravděpodobně z r. 1860. Jde zřejmě o největší lustr svého druhu v celé republice. Má na výšku 4 m a průměr je 2 m. Nachází se na něm celkem 13 684 skleněných křišťálových přívěsků.

Počet obyvatel: 1542 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 1315, 14 ha

Nadmořská výška: 191 m n. m.

Obr. 54 Kostel sv. Jana Křtitele Břeží (Foto Andrea Kovaříková)

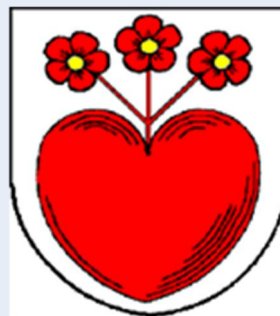
DOBŘÉ POLE

Vesnice se nachází při státní hranici s Rakouskem, na jihu je ohraničena železniční tratí (Znojmo – Břeclav). Název obce, jeho chorvatský název (Dobře Polje) a i německý ekvivalent (Gutenfeld) naznačují úrodnost půdy v této oblasti. Dobré Pole je zemědělsko – vinařskou obcí. Přímo v obci nesídlí žádná vinařská firma, i když ve viničních tratích vlastní vinohrady významné tuzemské firmy. Vinařskou tradici zachovává množství drobných vinařů.

Počet obyvatel: 438 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 697 ha

Nadmořská výška: 186 m n. m.

V obci se nachází tak jedna evropsky cenných lokalit slanomilných rostlin. Tři červené kvítky v obecním znaku pocházejí z velmi vzácné sivěnky přímořské, která se zde vyskytuje.

Historie

Ves má kolonizační původ a vznikla v půlce 13. století. O sto let později se obec drnholeckého panství poprvé objevuje v písemných pramenech. V 15. století za česko-uherských válek ves zpustla. Znovu pak byla obydlena až v půlce 16. století chorvatským obyvatelstvem.

Z 18. století se v obci dochoval farní kostel sv. Cecílie a také škola. Počátkem roku 1919 byla tato škola zřízena jako první česká škola na Mikulovsku. V roce 1938 se místní Charváti hlásili k německé národnosti a hlásili ve službě německé armády. To byl důvod, proč byli po válce Charváti násilně vystěhováni. Noví kolonisté sem přišli z Valašska, Hodonínska a Břeclavska.

V obci je památkově chráněn farní kostel sv. Cecílie z 18. století, jemuž předcházela stavba drobné kaple. V obci se nachází také socha sv. Jana Nepomuckého, kříž z roku 1835 u kostela a kaplička v polích za obcí.

Obr. 55 Historická pohlednice z obce Dobré pole (zdroj:www.dobrepole.cz)

DOLNÍ DUNAJOVICE

Dolní Dunajovice jsou jedna z nejvýznamnějších vinařských obcí. Leží na úpatí Dunajovických kopců. Kromě vinic se na Dunajovických kopcích nachází velmi cenná stepní území, která jsou chráněna jako národní přírodní památka.

Obec je spjata především s vinařstvím, mezi místní rozšířené odrůdy patří Ryzlink vlašský a Veltlínské zelené. V obci se podařilo vytvořit dobré turistické zázemí s početnými pohostinskými a ubytovacími zařízeními.

Na katastrálním území obce se nachází přírodní ložisko zemního plynu, na kterém je vybudovaný zásobník s kapacitou 700 000 000 m³. Jedná se o největší zásobník zemního plynu v České republice.

Historie

Obec má dlouhou historii. Archeologické nálezy dokládají osídlení již v 6. - 8. století. Byly zde nalezeny stopy po římském vojsku z 2. století. První písemné zmínky o obci pocházejí z 12. století. Počátkem 15. století byly Dunajovice povýšeny na městečko s právem dvou jarmarků. Již v dávné minulosti byly Dunajovice proslulé svými vinohrady a patřili k jedné z nejproduktivnějších oblastí. 18. století přineslo řadu pohrom a to ničivé požáry, kdy obec

Obr. 56 Budova školy (Foto Andrea Kovaříková)

Počet obyvatel: 1709 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 1795 ha

Nadmořská výška: 183 m n. m.

lehla popelem. V 19. století obec trpěla přechodem francouzských vojáků a cholerou. Za první republiky byla v činnosti cihelna, výroba vápna, mlýn, elektrotechnické závody, výroba vlasových sítěk a konzervárna. Po roce 1945 vznikly v obci vinařské závody Mikulov.

Po válce byla obec dosídlena obyvateli z Hustopečska, Hodonínska a Zlínska.

DOLNÍ VĚSTONICE

Dolní Věstonice leží na úpatí Pavlovských vrchů, na jižním břehu Novomlýnských nádrží a sousedí s CHKO Pálava.

Obec patří k nejvýznamnějším světovým archeologickým lokalitám. Nejslavnějším objevem je soška Věstonické Venuše, která je považována za nejstarší keramickou sošku na světě. Nedaleko obce leží unikátní Kalendář věků, 30 metrů silná vrstva usazenin od doby ledové. V okolí se nachází také množství cenných přírodních rezervací (Děvín a Střední/Věstonická vodní nádrž).

Počet obyvatel: 322 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 876 ha

Nadmořská výška: 174 m n. m.

Obr. 57 Renesanční dům (zdroj: obecdolnivestonice.cz)

Historie

Dolní Věstonice byly před 25 000 lety nejvýznamnějším tábořištěm člověka na naší planetě. Jsou místem vzniku nejstarší keramiky na světě, jsou nalezištěm nejstaršího dochovaného souboru kostér Homo sapiens na světě a také místem nejstarší výroby textilu na světě.

Oblast Dolních Věstonic patří k nejvýznamnějším sídlištním aglomeracím starší doby kamenné. Slovanské osídlení území je doloženo velkomoravskými hradišti v blízkosti obce.

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1312. Roku 1460 povýšil věc na městečko král Jiří z Poděbrad. V 16. století se zde usídlili novokřtění, proslulou svou keramikou, zpracováním přírodních surovin, zemědělstvím a vinařstvím. Habánské vinné sklepy zde tvoří celé uzavřené náměstíčko.

Od 16. století za Dietrichštejnů nastala silná rekatolizace obyvatelstva. V roce

1945 bylo městečko poškozeno velkým požárem.

Obr. 58 Dolní Věstonice z Děvína (zdroj: turistik.cz)

DRNHOLEC

Městys Drnholec leží na vysoké terase nad nivou řeky Dyje. Jižně od obce se dochovaly menší porosty lužních lesů. Drnholecký luh je součástí soustavy chráněných oblastí Natura 2000.

Drnholec disponuje pobočkou České pošty, zdravotnickým zařízením, základní školou. V obci je zaveden vodovod, kanalizace a proběhla zde také plynofikace. K rozvoji městyse přispívá blízkost Horní Novomlýnské nádrže a cyklistické trasy. Drnholem prochází trasa Moravské vinné stezky a v blízkosti trasa Mikulovské vinařské stezky a Greenways.

Počet obyvatel: 1728 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 3465 ha

Nadmořská výška: 171 - 240 m n. m.

Obr. 59 Drnholecký renesanční zámek (Foto Andrea Kovaříková)

Zámek Drnholec

Nad městysem Drnholec se zvedá budova zámku, který stojí v místech někdejšího středověkého hradu. Počátky hradu spadají do první poloviny 13. století. Koncem 14. století se stal hrad spolu s městečkem majetkem Lichtenštejnů. Ti jej v druhé polovině 15. století výrazně přestavěli. Na renesanční zámek jej roku 1585 přestavěl Krištof z Tiefenbachu. Od roku 1770 sloužil zámek různým nadacím. Poslední úpravy byly provedeny kolem roku 1830. Během 20. století nebyl objekt udržován a chátral.

Historie

Dávné osídlení oblasti je doloženo mnoha archeologickými nálezy z mladší doby kamenné, doby bronzové a železné. Sídliili zde Keltové, Římané, Germáni i Slované.

První zmínka o obci pochází z roku 1046. První listinou, která je historicky považována za pravou, je dokument z roku 1249, kde je zmínka o Vilému z Drnholce. Ve 13. století se zde usadili němečtí kolonisté, kteří zde žili až do konce druhé světové války. V 15. století za držení Lichtenštejnů patřilo k drnholeckému panství dalších deset obcí. V městečku se za vlády Lichtenštejnů nalézaly

lázně, masné a pekařské krámy, rybářství a rychta. Nalézal se zde také drnholecký hrad s tržištěm. Místem procházela důležitá obchodní cesta spojující Moravu s Rakouskem. V 16. století patřilo městečko pod správu Teuffenbachů, došlo k přebudování chátrajícího hradu na renesanční zámek. Za třicetileté války bylo panství rozšířeno, ale také poničeno drancováním vojska. V 18. století zde Marie Terezie zřídila nadaci pro šlechtické děti. Obnovuje zde také výsady jako výroční trhy, týdenní trhy. V této době se z Drnholce stalo důležité středisko obchodu a řemesla. Největší počet obyvatel měl Drnholec v roce 1900, kdy zde žilo téměř tři tisíce osob. V poválečném období došlo k odsunu velkého množství německého obyvatelstva a obec byla nově osídlena českým obyvatelstvem.

HORNÍ VĚSTONICE

Vinařská obec Horní Věstonice se rozkládá na úpatí Pálavy. Na území obce zasahuje národní přírodní rezervace Děvín, která je součástí CHKO Pálava. Vinice v okolí obce jsou vyhlášené svou kvalitou. Obcí vede Vinařská naučná stezka Mikulov a zelená pěší trasa ke známé horolezecké lokalitě Martinka.

Mezi chráněné památky v obci patří kromě kostela sv. Rosalie také budova fary z poslední čtvrtiny 18. století, kříž u kostela, socha sv. Floriana a boží muka.

Historie

Obec byla založena kolem roku 1312 na tehdejší majetku hradu Děvičky. V roce 1334 získali Lichtenštejnové Děvičky i mikulovské panství a od té doby byl osud obce s tímto panstvím úzce spojen. Roku 1769 byl v obci vystavěn kostel sv. Rosalie, který později prošel

Obr. 60 Obec Horní Věstonice (zdroj: www.horni-vestonice.cz)

Počet obyvatel: 449 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 783 ha

Nadmořská výška: 210 m n. m.

rekonstrukcí. Na katastrálním území obce se nachází pozůstatek Nového hradu – Neuhausu. Hrad byl postaven ve 14. století jako královská protiváha lichtenštejnskému majetku v oblasti, byl však zničen již v roce 1426 při husitském tažení.

JEVIŠOVKA

Obec Jevišovka tvoří západní hranici mikroregionu Mikulovsko, leží na soutoku řeky Jevišovky a Dyje.

Obec protíná Moravská vinná stezka a v její těsné blízkosti prochází trasy Greenways Praha-Vídeň a Jantarová stezka z Krakova přes Brno do Vídně.

Zajímavé jsou původní chorvátské domy s bohatou štukovou výzdobou. Přítomnost Chorvátského obyvatelstva připomíná i památník a Chorvátské domy. Od roku 1990 se každou druhou sobotu v září při příležitosti konání tradičních hodů scházejí v obci původní obyvatelé nejen z Jevišovky, ale přijíždějí Chorvaté z celé České republiky a Slovenska.

V obci se nachází zdravotnické zařízení, vodovod, kanalizace a byla provedena plynofikace.

Obr. 61 Chorvátské domy Jevišovka (Foto Andrea Kovaříková)

Počet obyvatel: 627 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 1265 ha

Nadmořská výška: 177 m n. m.

Historie

Ves byla založena v půli 13. století, ovšem první dochovaná písemná zmínka o obci pochází až z roku 1353, kdy se uvádí jméno držitele vsi, jímž byl Smil z Frélichova.

V roce 1395 se ves stává součástí Lichtenštejnského panství. Za česko-uherských válek ve třetí čtvrtině 15. století ves zpustla a v 16. století byla obsazena Charváty. Za třicetileté války obec trpěla přechody vojsk. Za vlády Marie Terezie již žilo při prvním sčítání lidu v obci 371 osob. Největšího počtu osob měla obec v roce 1930, kdy zde žilo na 1268 osob z nichž velká většina Charvátů. Po druhé světové válce došlo k odsunu Němců a Charvátů z obce a byli nahrazeni reemigranty z Bulharska a Jugoslávie.

Kostel sv. Kunhuty byl v letech 1929 – 1931 zásadně přestavěn. Ze starších fází stavby se zachovala pouze věž. Památkově chráněná je kromě kostela socha sv. Jana Nepomuckého a kříž u polní cesty.

Chorvátské domy

Chorvátské domy v Jevišovce dokládají přítomnost vysídlených Chorvátských obyvatel v obci. Domy reprezentují původní lidovou architekturu s bohatou štukovou výzdobou. V domě č. p. 1 vzniklo Muzeum moravských Chorvátů.

KLENTNICE

Vinařská a rekreační obec Klentnice leží přibližně 4 km severně od Mikulova na úpatí Stolové hory v chráněné krajinné oblasti Pálava. Do jejího katastru zasahují přírodní rezervace Růžový vrch, národní přírodní rezervace Děvín a Tabulová hora a přírodní památky Kočičí kámen a Kočičí skála.

Počet obyvatel: 534 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 769 ha

Nadmořská výška: 334 m n. m.

Nejvýznamnější památkou je zřícenina Sirotčího hradu postaveného počátkem 14. století. Hodnotná jsou také boží muka při cestě do Pavlova, kostel sv. Jiří původně z 16. století, fara a sochy sv. Floriana a Jana Nepomuckého.

Historie

Území bylo od pravěku osídleno lidmi různých kultur. Od doby bronzové se zde nachází stopy po téměř nepřetržitém osídlení. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1322. V roce 1414 se na území obce nacházel Sirotčí hrad, rychta, lázeň, rybník a několik domů. Za vlády Lichtenštejnů došlo v oblasti k významnému etnickému a hlavně kulturnímu obohacení německo-českého obyvatelstva usazením židů a habánů. Od roku 1575 patřilo panství Ditrichštejnům, za jejichž vlády dosáhla oblast velkého kulturního a hospodářského rozkvětu. V roce 1645 a 1663 dolehl na Klentnici Tatarský nájezd, který znamenal velké pustošení a zničení poloviny obce i vinic. V 18. století proběhlo osídlení Charvátskými uprchlíky a po druhé světové válce došlo k vystěhování německého i charvátského obyvatelstva a dosídlení oblasti obyvatelstvem ze Slovácka.

Obr. 62 Letecký snímek Klentnice a Sirotčího hrádku (zdroj: www.zivefirmy.cz)

Sírotčí hrádek (Klentnice)

Romantická zřícenina hradu na vrcholu Růžového vrchu se tyčí nad obcí Klentnice v CHKO Pálava. Hrad byl založen na přelomu 13. a 14. století. Brzy hrad přešel do vlastnictví Lichtenštejnů, kteří hrad drželi po více než dvě století. Kolem poloviny 16. století byl hrad opuštěn a ponechán osudu. Hradní objekt je vystavěn na dvou skalních útesech, oddělených roklí. Zpřístupněna je dnes pouze jižní část, kde dodnes stojí asi 8 metrů vysoké zdivo paláce, který je směrem na západ zakončen věžicí.

Obr. 63 Sírotčí hrad (Foto Andrea Kovaříková)

Pověst o Sírotčím hradu

Před mnoha staletími bývala Pálava a kraj okolo Dyje pravým rájem. Už tenkrát byly stráně osázeny vinnou révou, v nížinách kvetla šafránová pole a na pastvinách se pásli dobytek.

Ze Sírotčího hradu dnes stojí jen zříceniny. I podle toho se dá poznat, že to býval velmi pevný hrad. Lidé sem utíkali v době nebezpečí, v době nájezdů. Hrad odolával všem nepřátelům. Tenkrát ovládali jižní Moravu templáři, a bylo to období rozkvětu a blahobytu. Na hrad byl dosazen rytíř Čičos, který si vzal za manželku Růženu. V té době bylo vyhlášeno křížácké tažení do Palestiny a rytíři se připravovali na daleké tažení. Jen Čičos stále zůstal doma, na vojnu se mu nechtělo. Proto se na hrad vydala soudní výprava.

Růžena se s radostí dívala na veselý průvod. V náručí držela svého synka, který se jim před nedávnem narodil. Na hradě byli templáři slavnostně uvítáni. Čičos s chloubou ukazoval hostům celý ten požehnaný kraj a šťastný lid. Avšak rytíři zasedli na soudnou stolicí a obvinili jej ze zrady a z neplnění povinností. Čičos se bránil, že nenávidí válku a že za největší štěstí považuje mír. Templáři se Čičosovi vysmáli a chystali se jej potrestat. V tom přistoupila Růžena a prosila mistra rytířů o křest syna, ten chvíli váhal, ovšem po chvíli pokřtil jejich syna na Orphanus. Čičos se zhroutil a jen vydechl, Orphanus.. Sírotek.. A v téže chvíli byl vykonán rozsudek. Čičos padl k zemi a jeho ženě Růženě puklo srdce žalem. Rytíři zničili vše, co se dalo, hrad nad Klentnicí zapálili a malého Orphana vzali sebou.

Po letech přijel na hrad mladý rytíř a našel zde rozjímajícího starce. Ten mu pověděl smutnou historii hradu. Mladý rytíř byl právě Orphanus. Hledal svůj domov a teď jej konečně našel. Od té doby žil Orphanus na hradě, ve staré věži.

MIKULOV

Město Mikulov obklopené pálavskou přírodou, je starobylé vinařské město mezi Brnem a Vídní. Město nabízí především poznávání. Pro mnohé je důvodem k návštěvě historie a architektura, pro milovníky přírody a aktivního odpočinku nabízí jedinečné přírodní podmínky regionu.

Na kraji města leží dvě významné přírodní rezervace chráněné krajinné oblasti Pálava. První je Turolď, vápencové bradlo s geoparkem a jeskyní. Druhou je Svatý kopeček s kostelem sv. Šebestiána ze 17. století s křížovou cestou.

Mikulovem prochází modrá a červená pěší trasa, dálková cyklotrasa Greenways Praha-Vídeň, Moravská vinná stezka, regionální cyklotrasy Mikulovská vinařská stezka, cyklistický okruh Stará hora a Vinařská naučná stezka Mikulov.

Mikulov se také nachází v centru vinařství, nechybí zde ani vinařské stezky se zastávkami v místních a rodinných vinných sklípčích. V souvislosti s oslavou vína na Mikulovsku se každý rok koná tradiční Pálavské vinobraní.

V Mikulově je zastoupen průmysl strojírenský a stavební. Město ovšem proslulo především kvůli své produkci vína.

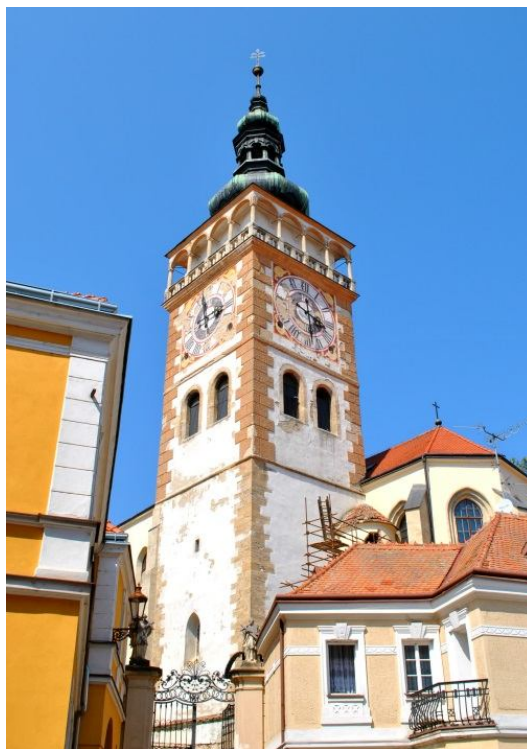
Historie:

Město vyrostlo na jantarové stezce při moravsko-rakouské hranici. Díky vládě Lichtenštejnů a Ditrichštejnů se z města stalo významné politické a duchovní centrum. Olomoucký biskup kardinál František Ditrichštejn povýšil v 17. století Mikulov na hlavní město Moravy. Přičinil se na výstavbě honosného zámku, poutního areálu na Svatém kopečku a zasloužil se o vznik prvního loretánského kostela v našich zemích a prvního piaristického gymnázia. Nedílnou součástí Mikulovské historie je židovská obec, tu připomíná jeden

Počet obyvatel: 7443 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 4533 ha

Nadmořská výška: 242 m n. m.

Obr. 64 Kostel sv. Václava (Foto Andrea Kovaříková)

z největších židovských hřbitovů u nás. K dominantám města patří pozdně barokní kostel sv. Jana Křtitele, sgrafitový dům U Rytířů ze 16. století, Ditrichštejnská hrobka s monumentální fasádou od J. B. Fischera z Erlachu, Lengelacherův sloup Nejsvětější Trojice či původně gotický kostel sv. Václava.

Jak byl založen Mikulov

Tři bratři byli na výpravě do Jeruzaléma a tam prý složili takový slib: Jakmile se vrátí domů na Moravu, dají postavit kapličku. Na zpáteční cestě se domlouvali: „Kdepak tu kapli máme postavit?“ Jeden radil to, druhý zase ono, a ten třetí najednou povídá: „Bratři, podívejte se! Před námi letí vlaštovka. Všiml jsem si, že s námi létá celou cestu. Víte co? Ať nám ukáže, kde máme kapličku vystavět. Ať se někde posadí, zastavíme se i my a začneme s prací.“ Tak dobře. Domluvili se na tom a cestovali dál. V noci si odpočinuli a ráno pokračovali v cestě – a hned ta vlaštovka před nimi znovu poletovala. Tak to šlo den za dnem, až konečně došli na Moravu. Na jednom kopci – dnes tam stojí mikulovský zámek – padla vlaštovka na zem. Byla mrtvá. Bratři s lítostí vlaštovičku zahrabali do země a rozhodli se: „Tady kapli postavíme.“ Povídá se, že tak povstal Mikulov. Jedno předměstí nazvali Bratrov – prý podle těch tří bratrů, a v kupoli zámecké kaple je vymalovaná vlaštovka.

Obr. 65 Nejstarší známý pohled na Mikulov z 2. poloviny 16. století, anonymní grafika (Foto Andrea Kovařiková)

Židé v Mikulově

Synagoga

Jedná se o synagogu tzv. polského typu s salmemorem neseným čtyřmi sloupy uprostřed prostoru. Byla založena v roce 1450 a byla několikrát přestavována. Poslední přestavba byla provedena 1719 a vtiskla synagoze dnešní podobu. V současné době patří pod správu Regionálního muzea a je zde umístěna expozice o mikulovské židovské obci a její historii.

Strategická poloha města na obchodní cestě a vstřícný postoj vrchnosti přivedly do Mikulova početnou židovskou komunitu, která zde postupně vybudovala nejvýznamnější židovskou obec. První zmínka

o židovské přítomnosti pochází *Obr. 66 Synagoga v Mikulově (Foto Andrea Kovaříková)*

z druhé poloviny 14. století. Židovská obec jako taková vzniká v 15. století. Židé znamenali pro město hospodářský přínos a tak se stal Mikulov na tři století až do roku 1851 centrem moravských Židů a sídlem moravského rabína. Židé vynikali obchodem a řemesly. Obchodovali hlavně s kramářským zbožím, dobytkem, kůžemi, vínem, vlnou i peřím a především s penězi. Měli vlastní čtvrť se svými školami, obchody, lázněmi, modlitebnami i hřbitovem.

Obr. 67 Židovský hřbitov Mikulov (Foto Andrea Kovaříková)

Židovský hřbitov a obřadní síň

Židovský hřbitov v Mikulově patří mezi největší židovské hřbitovy v České republice. Nachází se zde na 4000 náhrobků. Nejstarší dochované náhrobky pocházejí ze 17. století, z roku 1605. Nejnavštěvovanější částí hřbitova je „rabínský vršek“, kde byli pohřbíváni místní rabíni. V areálu se nachází také obřadní síň, postavená rakouským architektem Maxem Fleischerem roku 1898. Památky židovské kultury popisuje naučná stezka, jejíž začátek je umístěn v Husově ulici.

Po dlouhou dobu byla židovská obec v Mikulově nejvýznamnější a nejpočetnější moravskou komunitou. V první polovině 19. století tvořili Židé 42 % obyvatel města. Rok 1848 znamenal plné občanské zrovnoprávnění, což mělo za následek odchod židovských obyvatel z města. Poslední tečku do historie mikulovských Židů vepsala druhá světová válka, po jejímž skončení se vrátilo zpět pouze pár jednotlivců. V Mikulově zbylo z židovské čtvrti pár zrekonstruovaných budov, horní synagoga a židovský hřbitov.

O mikulovském rabínovi

Židé v mikulovském ghettu měli jednoho slavného rabína – jmenoval se Šmelke. On to byl moudrý učitel a duchovní, také štědrý a laskavý člověk. Ačkoliv měl dost velký důchod, po setmění už v domě žádné peníze nezůstaly – všechny je rozdál potřebným. A když už doma žádné peníze nebyly a ještě u dveří zaklepal nějaký žebrák, dal mu rabín aspoň boty a kalhoty.

Jeden žebrák prý přišel k rabínovi až po setmění, a tak není divu, že rabín všechny peníze rozdál a neměl už ani halíř. Tak co teď? Nezbyvalo než darovat tomu chudákovi drahocenný prsten. Sotva žebrák odešel, začala rabínova žena naříkat: „Víš ty vůbec, cos tomu člověku daroval? Vždyť ten prsten má obrovskou hodnotu – stál čtyři sta rýnských! A já už nemám za co dětem koupit jídlo.“

Rabín Šmelke se polekal, vyběhl za žebrákem a volal na něho, ať se vrátí. „Poslyš, nevěděl jsem, že je ten prsten tak drahocenný. Ne aby ses dal napálit, až ho budeš prodávat! Prý stál čtyři sta rýnských – tak ať tě někdo neošidí, dej si na to pozor!“

Dlouho si mikulovští Židé vyprávěli tuto historku – jestli se to skutečně stalo, to už nám nikdo nepoví.

Rabínové v Mikulově

Město Mikulov bylo po staletí centrem Židů na Moravě a sídlil v něm od 16. Století i zemský rabín. Na zdejším židovském hřbitově je pohřbena většina předních moravských rabínů. K neslavnějším z nich patřil Mordechaj Benet, který byl považován za svatého muže pro svou údajnou schopnost uzdravovat. K mikulovským rabínům patřil též ten nejslavnější, rabín Löw (Jehuda Löw ben Becalel), který je spojován hlavně s Prahou. V Mikulově působil jako moravský zemský rabín přes 20. Let, poté odešel do Prahy, kde vznikla legenda, že stvořil člověka z hlíny Golema. Podle pověstí jej pohřbil v Mikulově.

Obr. 68 Rabín (cz.depositphotos.com)

MILOVICE

Malebná obec Milovice je proslulá především přírodními krásami a vínem. Na území obce se nachází dvě cenné přírodní lokality. První z nich je národní přírodní rezervace Křivé jezero a druhou cennou lokalitou je Milovická stráž se suchomilnou stepní vegetací.

V obci převládá zemědělská činnost, rostlinná výroba – vinohradnictví. Nachází se zde několik výrobců vín. Nachází se zde firmy na výrobu vzduchotechniky, strojírenská výroba, výroba žaluzií, produkce drůbeže a prodejna a opravna jízdních kol.

Historie

Počátky obce se datují hluboko do minulosti. Ves původně stávala 1,5 km jihovýchodním směrem od své nynější polohy. Stará osada vznikla při cestě z Mikulova a původně patřila ke královskému hradu Děvičky.

Vesnice byla roku 1252 zcela zničena při nájezdu Kumánů. Kolem roku 1259 byla osada vybudována znovu, na nynějším místě. Roku 1332 se staly Milovice součástí Lichtenštejnského panství. Jako všechny okolní vsi i Milovice trpěly různými válečnými událostmi. Za třicetileté války zde zanikla většina z původních selských usedlostí a obec patřila k nejvíce postiženým na mikulovském panství. Další ranou byly pro obec Napoleonské války, prusko-rakouské války

Obr. 69 Výhled na vinice při jižním okraji obce (Foto Andrea Kovaříková)

Počet obyvatel: 420 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 654 ha

Nadmořská výška: 180 m n. m.

a značný vliv měla také druhá světová válka. Po skončení druhé světové války došlo k vystěhování německého obyvatelstva a následnému osídlování obyvatelstvem z Čech, Moravy a Slovenska.

NOVOSEDLY NA MORAVĚ

Obec Novosedly patří k nejvýznamnějším vinařským obcím v republice. Zdejší rozsáhlé vinice navazují na Dunajovické kopce a tvoří základ dlouhodobého rozvoje vinohradnictví a vinařství. Významně je zde zastoupen také automobilový průmysl a výroba zdících materiálů a tradiční výroba cihel.

Počet obyvatel: 1146 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 1674 ha

Nadmořská výška: 173 m n. m.

Obec žila převážně ze zemědělství, teprve ve druhé polovině 20. století se v obci rozmohla průmyslová výroba. Významnými firmami jsou Wienberger, AVIA a firma HTS. Z vinařských firem je největší vinařství Kovacs a Víno Marcinčák.

V roce 1993 byla vyhlášena národní přírodní rezervace Slanisko Novosedly. Z pamětihodností stojí za zmínku farní kostel sv. Oldřicha s kaplí sv. Rocha, mariánský sloup na návsi, kaple Krista Trpícího.

Obr. 70 Vinné sklepy (Foto Andrea Kovaříková)

Obec je napojená na řadu cyklostezek, nejvýznamnější je trasa Jantarové stezky – Greenways Krakov-Morava-Vídeň, dále naučná stezka Stará hora, Moravská vinná stezka a Mikulovská vinařská stezka.

Historie

Původ obce je datován do 12. století, kdy ves náležela k Drnholeckému panství. V roce 1552 získala obec od Jana Lichtenštejna výsadu obecního vinohradu a právo vinného šenku. V roce 1576 byla povýšena na městečko. Obec trpěla ve válkách, nejvíce za válek česko-uherských, ve třicetileté válce a počátkem 19. století při vpádech francouzských vojsk. Do konce druhé světové války žila v obci většina obyvatel německé národnosti, která po ukončení války musela Novosedly opustit.

Obr. 71 Historická pohlednice Novosedel (zdroj: novosedlynamorave.cz)

NOVÝ PŘEROV

Jako všechny obce Mikulovského regionu je i Nový Přerov vinařskou obcí. Obec leží při hranicích s Rakouskem přibližně 15 km od Mikulova. Nový Přerov býval tradičně zemědělskou obcí, většina obyvatel vždy pracovala v zemědělství, což v dnešní době probíhá formou vinohradnictví. Ostatní lidé dojíždějí za prací do okolních vesnic a měst.

Místní infrastruktura nabízí veřejný vodovod, plynovod a také kanalizaci a čistírnu odpadních vod, jež je ve výstavbě.

Počet obyvatel: 324 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 610 ha

Nadmořská výška: 180 m n. m.

Historie

Původní vesnice Przerow patřila k drnholeckému panství. První písemná zmínka o obci pochází z poloviny 14. století. Za česko-uherských válek ves na celé století zpustla. Ve druhé polovině 16. století byla vesnice nově vystavena podél cesty z Novosedel směřující na jih ke Starému Přerovu (Alt Prerau - nacházející se nyní na území Rakouska). V nově vystavené vsi se usídlilo charvátské obyvatelstvo, které zde žilo až do 20. století. Rozkvět obce byl často oslabován válkami. Za třicetileté války zde působila císařská vojska a ves byla vydrancována i za švédského vpádu v polovině 17. století. Dalším důležitým mezníkem byla druhá světová válka, po jejímž skončení se konal odsun nejen německého ale i charvátského obyvatelstva. Nové obyvatelstvo sem přišlo z okresů Šternberk, Šumperk a Litovel, avšak vesnice byla hlavně

dosídlena reemigranty z Bulharska.

Obr. 72 Kostel archanděla Michaela (zdroj: www.cyklo-jizni-morava.cz)

Nejvýznamnější památkou je kostel archanděla Michaela přebudovaný v 17. století. Dochovalo se barokní jádro kostela. Dále je v obci památník a modlitebna Českobratrské církve husitské.

PASOHLÁVKY

Pasohlávky jsou obcí s největším kempem na jižní Moravě. Leží na severním břehu Horní nádrže vodního díla Nové mlýny. Na východ od obce se nachází přírodní památka Betlém.

Zdejší rekreační oblast patří k nejoblíbenějším místům vodní rekreace u nás. Obcí prochází také několik cyklostezek,

dálková cyklotrasa Jantarová stezka spojující Vídeň, Brno a Krakov a regionální okruh kolem

Obr. 73 ATC Merkur (zdroj: www.ilovejiznimorava.cz)

ATC Merkur. U kempu začíná také modrá turistická trasa, která vede kolem Beltéma na Pouzdřanskou step.

Historie

První písemná zmínka o Pasohlávkách, které se původně nazývaly Uherčice na Bílém břehu, pochází z roku 1276. Za česko-uherských válek ves zpustla a v první polovině 16. století byla znovu osídlena chorvátským obyvatelstvem. Rok 1612 znamenal pro Pasohlávky příchod novokřtěnců (habánů), kteří po deseti letech museli opustit naše země. Po bitvě na Bílé hoře získal obec kardinál František Ditrichštejn a natrvalo ji připojil ke svému panství. Za třicetileté války byla obec zplundrována, toto období přežilo pouhých 9 obyvatel. Následovala obnova obce, roku 1675 byla vybudována kaple sv. Anny (roku 1811 byla tato kaple přestavěna na kostel). Ve 20. století zde tvořilo většinu německé obyvatelstvo, které bylo po druhé světové válce odsunuto. Rozmach obce nastal po roce 1982, kdy došlo k výstavbě Vodního díla Nové mlýny, a z Pasohlávek se stalo centrum turismu s jedním z neznámějších kempů v ČR.

Kostel sv. Linharta

Kostel je jediným pozůstatkem kdysi významného středověkého městečka Mušov, které muselo ustoupit Novomlýnským nádržím. Nachází se na ostrůvku uprostřed Střední Novomlýnské nádrže. Kostel je původně románská stavba z přelomu 12. a 13. století. Ve 14. století proběhla velká přestavba kostela ve stylu gotiky.

Obr. 74 Kostel sv. Linharta (zdroj: www.beremes.cz)

Počet obyvatel: 727 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 2559 ha

Nadmořská výška: 175 m n. m.

PAVLOV

Obec Pavlov leží na východním úpatí nejvyššího vrcholu Pálavy Děvína (550 m n. m.). Obec proslavilo především zdejší víno, památky a archeologie. V poslední době je Pavlov známý také díky zdejší přírodě a vodní rekreaci. Obec leží na území CHKO Pálava v sousedství třetí Novomlýnské nádrže. Díky vybudovanému přístavišti pod obcí dnes znají Pavlov jachtaři z celé republiky.

Historie

Území obce Pavlov bylo osídleno již v dávnověku pravěkými lovci mamutů. Lidé se zde usazovali také v pozdějších etapách. První zmínka o obci pochází z roku 1046. Na počátku 13. století se obec dostala pod správu hradu Děvičky a původně slovanská obec byla kolonizována německým obyvatelstvem. Ves byla velmi bohatá, více než polovina půdy byla na počátku 17. století osazena vinicemi, které patřily k selským gruntům v obci. Hlavním zdrojem bohatství obce bylo vinařství. Majetnost zdejších obyvatel dokládají honosné fasády gruntů na návsi. Ovšem ani Pavlovu se nevyhly přechody vojsk za válek. Nejhorší pohromu znamenala pro obec třicetiletá válka, při níž obec přišla o čtvrtinu obyvatel. Druhá světová válka znamenala pro obec další ztrátu obyvatel, německé obyvatelstvo bylo po skončení války odsunuto. Dosídlovací vlny nebyly tak silné a tak má obec nyní o více než polovinu obyvatel méně, než před válkou.

Významnou památkou je zřícenina středověkého hradu Děvičky z počátku 13. století, barokní sklepy a grunty v obci, kostel sv. Barbory, barokní vesnický hřbitov a socha sv. Floriána.

Památková rezervace

Památková rezervace v Pavlově zahrnuje devatenáct památkově chráněných sklepních domků a selských usedlostí s barokními fasádami. Domky jsou v Pavlově umístěny na náměstí a vyznačují se štítovou nebo okapovou orientací. Kromě domků patří do rezervace také barokní hřbitov a řada selských gruntů z 18. století na návsi. Průčelí gruntů jsou opatřena náročnou plastickou výzdobou.

Počet obyvatel: 577 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 1302 ha

Nadmořská výška: 245 m n. m.

Obr. 75 Naučná stezka Pavlovské vinice a vinné sklepy (Foto Andrea Kovaříková)

Obr. 76 Barokní domky na náměstí (Foto Andrea Kovaříková)

PERNÁ

Perná je půvabná obec na úpatí Pálavy. Je také významnou vinařskou obcí, mezi oblíbené odrůdy patří Ryzlink vlašský, Veltlínské zelené, Sauvignon a další. Vinice rozkládající se na úbočí Stolové hory a Kotle získaly věhlas již před stovkami let. Kromě vína je obec významná také krásnou okolní přírodou. Nachází se zde národní přírodní rezervace Děvín a Tabulová.

Počet obyvatel: 762 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 934 ha

Nadmořská výška: 228 m n. m.

V roce 1946 byla v Perné založena šlechtitelská vinařská stanice, která se stala centrem vinařského výzkumu. Mezi zde vyšlechtěné odrůdy patří Pálava, Aurelius atd. V katastru obce je vysázeno na 200 ha vinic, kterých stále přibývá spolu s rozšiřováním sklepního hospodářství v kombinaci s ubytováním pro turisty. Turisty sem kromě vína láká také jedinečná příroda a mnohé kulturní památky v okolí. Nad obcí se tyčí trosky Siroťčího hradu, blízke jsou také jezera Novomlýnské nádrže nabízející možnost vodního vyžití.

Obr. 77 Perná a Pavlovské vrchy (zdroj: mistopisy.cz)

Historie

Dle četných archeologických nálezů je okolí Perné osídleno již od pravěku. Ves se v písemných zmínkách objevuje již v roce 1305. Roku 1323 se stává obec součástí mikulovského panství. V 16. století zde byl postaven farní kostel sv. Mikuláše, věž byla ke kostelu přistavěna až v 18. století.

Obr. 78 Budova obecního úřadu (zdroj: www.turistika.cz)

SEDLEC

Jihomoravská vinařská obec Sedlec při státní hranici s Rakouskem leží na břehu největšího moravského rybníka Nesyt. Obec proslavily hlavně ryby a víno. V okolí obce je kromě Nesytu (součást národní přírodní rezervace Lednické rybníky) řada dalších cenných přírodních lokalit. Národní přírodní rezervace Slanisko u Nesytu je unikátním příkladem slanomilné vegetace, opakem pak je přírodní rezervace Liščí vrch jakožto výjimečná stepní lokalita.

Počet obyvatel: 420 (stav k 31. 12. 2014)

Velikost katastru: 2078 ha

Nadmořská výška: 187 m n. m.

Sedlec má také lázeňskou tradici, obec v 18. století proslavily sirté lázně. Sirté prameny přestaly být využívány po druhé světové válce. Lázně jsou zde uváděny již od 14. století, kdy se využívalo léčivého pramene sv. Víta s obsahem síry. Původní lázeňský dům byl zbořen a v 18. století zde vyrostla nová lázeňská budova. Místní lázně byly hojně navštěvované, ročně se zde vystřídalo až tisíc hostů z Moravy a Dolních Rakous. Po druhé světové válce byl provoz lázní ukončen.

Historie

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1305. Zakladatelem obce byl nejspíš královský místodržící Voit z obavy nebezpečných nájezdů Maďarů. Život Sedlece je ve své historii spojen s mikulovským panstvím a jeho majiteli Lichtenštejny a Ditrichštejny. Sedlec náleží k mikulovskému panství od roku 1332. Obec a její okolí si mikulovské panstvo vybralo jako místo odpočinku, dokládá to letohrádek na Portzinslu nebo kdysi velmi oblíbené sirté lázně. Jako všechny obce v regionu tak i Sedlec byl sužován přechody vojsk za válek. Žila zde značná německá část obyvatelstva, která byla po druhé světové válce odsunuta.

Zámeček u Sedlece

Nachází se na vyvýšenině zvané Tichý ostrov. Původně letohrádek později přebudovaný na lovecký zámek. Roku 1629 jej nechal postavit kardinál František Ditrichštejn. Okolí hradu je plné podzemních chodeb, atrakcí (fontány, vodotrysky, sochy), nachází se zde i místnost vyložená mořskými mušlemi, ve smyslu okrasné grotty.

Obr. 79 Zámeček v Sedleci (zdroj: agartha.cz)

5. VYHODNOCENÍ EVALUACE ČÍTANKY

Vyhodnocení vytvořené Vlastivědné čítanky Mikulovska bylo provedeno na základě řízeného rozhovoru s učiteli (Zeměpisu, Dějepisu, Přírodopisu a Občanské výchovy) 2. stupně ZŠ na Mikulovsku a v blízkém okolí. Učitelům byla poskytnuta k prostudování elektronická verze Vlastivědné čítanky Mikulovska. Kromě samostatných čítanek měli učitelé k dispozici také otázky, aby věděli, na které věci se mají zaměřit. Učitelům byl také poskytnut dostatek času na prostudování čítanky. V rámci šetření bylo formulováno několik otázek k vytvořené čítance. Otázky byly volné, a každý respondent k nim mohl vyjádřit svůj názor.

Orientační výzkum je zaměřen zejména na posouzení vhodnosti a využitelnosti Vlastivědné čítanky Mikulovska při výuce místního regionu na 2. stupni základní školy. Cílem rozhovoru bylo zjistit, zda je tento vytvořený učební materiál použitelný ve výuce, a zda je vytvořen přehledným a srozumitelným způsobem, a jestli dotazovaným učitelům vyhovuje struktura provedení. Na základě toho bylo formulováno několik otázek, které byly učitelům předkládány při rozhovoru.

- 1) Uvítali byste čítanku pro výuku místního regionu?
- 2) Co by podle vás měla čítanka obsahovat?
- 3) V čem vidíte rozdíl mezi učebnicí a čítankou, a rozdíl v používání učebnice a čítanky?
- 4) Jak se Vám líbí tento druh učebního textu?
- 5) Využívali byste tuto čítanku ve své výuce?
- 6) Líbí se Vám design a obrazový materiál v čítance?
- 7) Zdá se Vám čítanka přehledná a jasně strukturovaná?
- 8) Jak hodnotíte srozumitelnost a náročnost textu čítanky?
- 9) Co se Vám na čítance líbilo?
- 10) Co se Vám na čítance nelíbilo?
- 11) Změnili byste něco?
- 12) Další připomínky k čítance.

5.1. Hodnocení čítanky učitelí

Na hodnocení čítanky se podíleli učitelé několika škol z Mikulovska a blízkého okolí. Jedná se o učitele ze škol ZŠ Arménská Brno, ZŠ Zaječí, ZŠ a MŠ Drnholec, ZŠ Hrušovany nad Jevišovkou a Gymnázium a střední odborná škola Mikulov. Hodnocení proběhlo na základě řízeného rozhovoru s učiteli, jejich názory byly na většinu otázek obdobné, ovšem v některých částech se samozřejmě lišily. Názory na vytvořenou Vlastivědnou čítanku Mikulovska jsou shrnuty níže.

Na začátku rozhovoru jsem se učitelů ptala, zda by uvítali tuto čítanku pro výuku místního regionu. V tomto případě byly všechny odpovědi shodné, učitelé by tuto čítanku uvítali. Někdo tvrdil, že však pouze jako doplňkový materiál, ovšem čítanka je koncipována jako doplňkový materiál k výuce. Objevil se také názor velmi kladný, že by byla čítanka nejlepším zdrojem ucelených informací o místním regionu, urychlila a zjednodušila by vyhledávání faktů o kraji.

Následovala otázka, co by podle dotazovaných učitelů měla vlastně taková vlastivědná čítanka obsahovat. Jednotlivé odpovědi byly různé, ale vesměs se shodovaly s obsahem Vlastivědné čítanky Mikulovska. Z odpovědí vyplývá, že by čítanka měla obsahovat popis regionu z vícero pohledů, základní informace, fotografie a obrázky významných objektů, pověsti, recepty, tabulky, mapy, nářeční slova, historii atp. Jedna odpověď také zněla, že se dotazovaný s tímto typem čítanky nikdy nesetkal při výuce zeměpisu, a tak nemůže posoudit, co vše by se mělo v čítance objevit.

Rozdíl mezi učebnicí a čítankou a rozdíl v jejich používání vidí učitelé následovně. Čítanka obsahuje pouze text a obrázky s celistvým zpracováním regionu, na rozdíl od učebnice neobsahuje žádné otázky pro zopakování, úkoly pro žáky apod. Čítanka je také podrobnější, úzkoprofilově zaměřená s větším interdisciplinárním propojením (především Zeměpisu a Dějepisu). Jsou v ní také kladeny větší nároky na schopnost žáků pracovat s textem. Rozdíl v použití vidí všichni shodně, čítanka je použitelná jen jako doplňkový učební materiál do výuky, pouze pro téma výuky místního regionu, pro něž v současnosti žádná učebnice neexistuje.

Na otázku jak se jim líbí tento druh učebního textu, odpovědělo hned několik učitelů, že je to velmi zajímavé. Někteří vyslovili názor, že je to zajímavý koncept, něco mezi učebnicí a informačním materiálem pro turisty o kraji, který učitelům určitě zjednoduší práci při vytváření materiálů do hodiny.

Pátá otázka o tom, zda by učitelé tuto čítanku využili ve své výuce, měla poněkud rozporuplné odpovědi. Někteří učitelé se shodli v tom, že by čítanku určitě ve své výuce využili při výuce témat dotýkajících se místního regionu. Jedna odpověď dokonce zněla, že by uplatnění čítanky našli i při výuce jak na nižším stupni gymnázia, tak i na vyšším. Ovšem objevily se i odpovědi, že by zřejmě ve své výuce uplatnění nenašli. Týká se to hlavně učitelky Výchovy k občanství s kombinací Českého jazyka, která v čítance nenašla materiál uplatnitelný ve své výuce. Podle jiné odpovědi by ji učitel nepoužil proto, že se mu zdá pro žáky poněkud složitá.

Design a obrazový materiál v čítance se dotazovaným líbil. Poměr textu a obrazového materiálu se zdál adekvátní, někteří však vyslovili názor, že by bylo vhodné obrázky a fotografie zvětšit, či obohatit. Co se týče přehlednosti a struktury čítanky, vyslovili všichni dotazovaní kladný názor, zaznělo také doporučení na zvýraznění důležitých pojmů v textu pro lepší orientaci.

Osmá otázka o srozumitelnosti a náročnosti čítanky sklídila opravdu velmi odlišné odpovědi. Některým se text v čítance zdál srozumitelný a nenáročný až středně náročný pro žáky. Vyzdvihli srozumitelnost, řád i odborné termíny, které označili jako velké plus (žáci se naučí nové pojmy). Záleží také na ročníku a předmětu, ve kterém se čítanka využije, některé pasáže se pro mladší ročníky zdály složitější. Objevil se i opačný názor. Dotazovaný odpověděl, že jemu se čítanka četla dobře a přišla mu zajímavá, ovšem pro žáky základní školy se mu zdá těžká. Cizí pojmy, které jiní chválili, by zaměnil za český ekvivalent.

Na otázku co se nejvíce líbilo na čítance, odpověděl každý jinak. Názory se shodovaly pouze v přehlednosti a grafické úpravě. Kromě toho učitelé považovali za vhodně zvolený začátek čítanky pověst o založení Mikulova. U jednotlivých obcí se líbil rámeček se základními údaji o obci (počet obyvatel, nadmořská výška a velikost katastru) se znakem obce. Vyzdvihovány byly také tabulky, které působily přehledně

a efektivně. Celkově se čítanka líbila jako učební produkt k výuce o místním regionu, který zde chybí, někteří by jej však uvítali po zjednodušení.

Co se na čítance nelíbilo, byla již výše několikrát zmiňovaná složitost některých pasáží a také výběr informací u určitých částí kapitol, které by vyměnili za jiné, zajímavější. Někteří učitelé však byli spokojeni a nenašli nic, co by je v čítance rušilo. Názory na případné změny v čítance víceméně korespondují s tím, co se komu na čítance nelíbilo. Někdo by viděl změnu ve zjednodušení a zkrácení některých kapitol (např. historie). Jiný by zase rozšířil kapitolu o kultuře (rozepsat místní spisovatele, malíře a další umělce, jejich život a díla). Poslední změna, která byla zmíněna, se týkala rozšíření obrazového materiálu. Jiné připomínky k čítance již nebyly.

Z vyhodnocení odpovědí učitelů vyplynulo, že je vypracovaná Vlastivědná čítanka Mikulovska přínosným učebním materiálem, který by uvítali ke své výuce, a až na drobné odchylky odpovídá představám učitelů. Zpracování a forma čítanky byla hodnocena kladně. Při dotazování vyplynulo také několik poznámek k úpravě čítanky. Některým se zdály určité kapitoly příliš složité, některé příliš dlouhé a jiné zase příliš krátké. To je samozřejmě ovlivněno aprobační úlohou učitelů, kteří čítanku hodnotili z pohledu svých předmětů. Příliš složité se zdály kapitoly o geologii a paleontologii, kde učitel kritizoval i použití cizích pojmů, to však bylo v jiné odpovědi chváleno. Tomu stejnému učiteli se zdála také poněkud zbytečně dlouhá kapitola o historii, kterou by zkrátil. S tím bohužel nemohu souhlasit, protože čítanka je tvořena pro více předmětů, a tak by byl dle mého názoru předmět Dějepis poněkud ochuzen. Objevila se kritika krátké kapitoly o kultuře, s tím nemohu nesouhlasit. Určitě mohlo být této kapitole věnováno o pár stránek víc. Z hodnocení všech dotazovaných vyplývá, že až na drobné úpravy by se jim tento druh učebního textu líbil a využili by jej ve své výuce, protože učebnice a jiné učební texty o místním regionu chybí.

ZÁVĚR

Závěrečná práce se zabývá učebním textem využívajícím téma místní krajiny pro propojení výuky více předmětů. Vytvořená Vlastivědná čítanka Mikulovska je metodickou pomůckou určenou žákům a učitelům základních škol na Mikulovsku. Čítanka by měla sloužit žákům k poznání místní krajiny, pochopení souvislostí, vytvoření vztahu žáka s regionem a seznámení s místními specifiky.

Cílem diplomové práce bylo vytvořit Vlastivědnou čítanku Mikulovska pro výuku místního regionu na mikulovských školách. Nejedná se o vyčerpávající souhrn informací o regionu, ale o výběr základních a důležitých údajů. Tomu předcházelo studium literatury o učebnicích a učebních textech, jejich vlastnostech, funkcích a tvorbě.

Tvorba učebního materiálu byla časově náročná, především pak sběr a výběr informací do čítanky, fotodokumentace, grafická úprava čítanky atp. Čítanka je plánovaná pro formát tisku A4, tomu je přizpůsoben celkový design, velikost obrázků i písma, pro tisk v jiném formátu by bylo třeba úprav.

Hodnocení učebnice bylo také velkým oříškem. Jako velký problém se ukázalo shánění pedagogů z Mikulovska, kteří by byli ochotni se podílet na hodnocení čítanky. Po oslovení pedagogů i škol na Mikulovsku bylo k dispozici stále malé množství potřebných respondentů. Proto byli do hodnocení zahrnuti i učitelé z okolních škol v blízkosti zájmového regionu. Během komunikace s učiteli, zapojených do hodnocení čítanky, bylo objeveno několik překlepů, které byly odstraněny.

Pro výuku místního regionu stále chybí patřičné učební materiály. Značný potenciál v tomto směru mají právě Vlastivědné čítanky, které jsou takovými stručnými „encyklopediemi“ regionu, a mohou být vhodným prostředkem k seznamování žáků s krajem, v němž žijí. Záměrem této práce bylo vytvoření učební pomůcky, která by byla uplatnitelná při výuce místního regionu napříč předměty na základních školách na Mikulovsku.

SUMMARY

Final work deals with study text using the theme about local landscape to connect of teaching more subjects. The reading-book is methodical tool designated for pupils and teachers of basic schools in Mikulov region. The reading-book should serve pupils to recognize local landscape, comprehend connections, build relationship between pupil and region and familiarization with local specifics.

Creating of study text was arduous on time to made it, primarily data acquisition and selection of informations to the reading-book, photodocumentation, graphic adjustment of reading-book etc. The reading-book is designated for the form of printing A4, it is adjusted general design, size of pictures and font, there is needed some alterations for printing in another form.

The evaluation of the study text book was also tough. It has seemed as a big problem to get a teachers from Mikulov region, who would be willing to take a part of a job of evaluation the reading-book. There were a small amout of respondents after contacting the teachers and schools in Mikulov region as well. Thus teachers from another areas than the area of interest have been also included into the (work of) evaluation. It was discovered some mistakes, which have already been corrected, during the communication with the teachers involved in evaluation of reading-book.

SEZNAM ZDROJŮ A POUŽITÉ LITERATURY

Zdroje použité literatury a internetových zdrojů

- BALADA, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013. 142 s. [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/file/433_1_1/.
- DRAHOŠOVÁ, Renáta. *Hodnotenie zrozumiteľnosti textu učebnice*. Brno, 2014. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Vedoucí práce RNDr. Eva Trnová, PhD.
- GYMNÁZIUM MIKULOV. *Školní vzdělávací program, Osmileté studium - nižší stupeň* [online]. 2012 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <http://www.gymik.cz/gymnazium/informace-o-skole>
- KNECHT, Petr a Tomáš JANÍK. *Učebnice z pohledu pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2008. ISBN 978-80-7315-174-4.
- LALAU, Elena. *Teachers', Pupils', and Parents' Opinions on Primary Textbooks: Their Selection, Quality and Use* [online]. Buhalnita, 2014 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://eric.ed.gov/?q=how+it+looks+modern+textbooks&ft=on&id=EJ1053278>
- LEPIL, Oldřich. *Teorie a praxe tvorby výukových materiálů: zvyšování kvality vzdělávání učitelů přírodovědných předmětů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2489-7.
- MAŇÁK, Josef a Dušan KLAPKO. *Učebnice pod lupou*. Brno: Paido – edice pedagogické literatury, 2006. ISBN 80-7315-124-3.
- MAŇÁK, Josef a Petr KNECHT. *Hodnocení učebnic*. Brno: Paido – edice pedagogické literatury, 2007. ISBN 978-80-7315-148-5.
- PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7367-546-2.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Nové, rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. 3., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-047-X.
- PRŮCHA, Jan. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média: příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-49-4.

- ROCCA, Al. Integrating History and Geography. In: *National Council for the Social Studies* [online]. 1994 [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: <http://www.socialstudies.org/system/files/publications/se/5802/580215.html>
- SCHNEIDER, Alison. *Can Plot Improve Pedagogy? Novel Textbooks Give It a Try.: Chronicle of Higher Education* [online]. 2001 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/detail/detail?sid=08d8f263-a3aa-4250-ac22-dd771a15fd60%40sessionmgr102&vid=0&hid=115&bdata=Jmxhbm9Y3Mmc210ZT1laG9zdC1saXZl#AN=4433500&db=a9h>.
- ZÁKLADNÍ ŠKOLA HRUŠOVANY NAD JEVIŠOVKOU. *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání "Škola pro život"* [online]. 2010 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <http://www.zshrusovany.cz/dokumenty-skoly/>
- ZÁKLADNÍ ŠKOLA MIKULOV. *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání "S poznáním do života"* [online]. 2007 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <http://www.zsmikulov.cz/dokumenty/skolni-vzdelavaci-program/>

Zdroje informací použitých v čítance

- AUER, Petr. 2007. *Z historie Mikulovska v letech 1938-1948 se zaměřením na osídlování*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
- BALATKA, Břetislav. *Zeměpisný lexikon ČR*. Vyd. II. Editor Jaromír Demek, Peter Mackovčín. Brno: AOPK ČR, 2006, 580 s. ISBN 80-860-6499-9.
- BÁRTA, František. *Krajina v České republice*. Editor Jan Němec, František Pojer. Praha: Consult, 2007, 399 s. ISBN 8090348238.
- BIČÍK, Ivan et al. *Půda v České republice*. Ivo Hauptman, Zdeněk Kukul, Karel Pošmourný. Jan Němec. Praha: Pro Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo zemědělství vydal Consult, 2009, 255 s. ISBN 80-903482-4-6.
- BÍNA, Jan a Jaromír DEMEK. *Z nížin do hor: geomorfologické jednotky České republiky*. Vyd. 1. Editor Jaromír Demek, Peter Mackovčín. Praha: Academia, 2012, 343 p. ISBN 978-80-200-2026-0.
- CULEK, Martin, Vít GRULICH a Dalibor POVOLNÝ. *Biogeografické členění České republiky*. Praha: Enigma, 1996. 347 s. 1. ISBN 80-85368-80-3.
- CULEK, Martin. *Biogeografické regiony České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 447 s. Geoinovace. ISBN 978-802-1066-939.

- DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *Velká turistická encyklopedie*. Vyd. 1. V Praze: Knižní klub, 2007, 304 s. ISBN 9788024220147.
- DEMEK, Jaromír a Miroslav MACKA. *Pavlovské vrchy a jejich okolí: Regionálně geografická studie*. 1. vyd. Brno: Geografický ústav ČSAV, 1970, 198s.
- HOFMANN, Eduard et al. *Jedovnice a okolí Jedovnice a okolí: Jedovnice a okolí: modelová oblast pro terénní vyučování*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1999, 129 s. ISBN 8072041096.
- HRÁDEK, Mojmír, Rudolf ŠTANCL a Petra ČERMÁKOVÁ. *Podyjí: Turistický průvodce ČSSR*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1988. ISBN 27-046-88.
- CHLUPÁČ, Ivo a Rostislav BRZOBOHATÝ. *Geologická minulost České republiky*. Vyd. 2., opr. Praha: Academia, 2011, 436 s. ISBN 978-802-0019-615.
- KOSTKA, Jiří. 1962. *Mikulov*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství. ISBN 27-050-62.
- KVĚTOŇ, Vít a Vít VOŽENÍLEK. *Klimatické oblasti česka: klasifikace podle Quitta: za období 1961 - 2000*. 1. vyd. Olomouc, 2011. ISBN 978-80-244-2813-0.
- LANGEROVÁ, Blanka. 2006. *Jihomoravský kraj: the region of South Moravia = Südmährischer Bezirk*. 1. vyd. Praha: ACR Alfa. ISBN 80-86408-15-9.
- MACKOVČIN, Petr. *Brněnsko*. Vyd. 1. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2007, 932 s. ISBN 978-80-86064-66-6.
- PERNICA, Milan. *Podyjí a Pavlovské vrchy*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1965. ISBN 27-006-65.
- PEŠA, Zdeněk. *Čítanka vlastivědy Boskovicka*. 1. vyd. 2012.
- RIGASOVÁ, Milada, Petr MACHÁČEK a Vít GRULICH. *Krajinou luhů a stepí Břeclavska*. Břeclav: Moraviapress, 2002, 221 s. ISBN 80-86181-53-7.
- RICHTER, Václav, Ivo KRSEK, Miloš STEHLÍK a Metoděj ZEMEK. 1971. *Mikulov*. Vydání první. Brno: Blok. ISBN 47-006-71.
- RICHTER, Václav. *Lidská réva*. Břeclav: Moraviapress Břeclav, 1992.
- SVOBODA, Miroslav a Dobromila BRICHTOVÁ. *Mikulov*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2013, 450 s., [16] s. obr. příl. ISBN 978-807-4222-627.
- VOŽENÍLEK, Vít. *Národní parky a chráněné krajinné oblasti České republiky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, 156 s. ISBN 80-244-0468-0.

- ZEMEK, Metoděj. 1983. *Mikulov: památková rezervace*. 1. vydání. Praha. ISBN 54-015-83.

Internetové zdroje použité v čítance:

- ARC MIKULOV S.R.O., AMBER TRAVEL S.R.O. 2009. *Strategie rozvoje cestovního ruchu turistické oblasti Mikulovsko* [online]. Mikulov [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: http://www.mikulov.cz/digitalAssets/200301_Strategie_rozvoje_cestovn_ho_ruchu_TO_Mikulovsko.pdf
- *Bavory: O obci* [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://bavory.cz/index.php?IdKat=2>
- BK víno. [online]. 14. 4. 2015 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.bk-vino.cz/S-vinem-na-cestach.html>
- *Brod nad Dyjí: Obec Brod nad Dyjí, historie a současnost* [online]. 2011. Břeclav [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.brodnaddyji.cz/o-obci/historie-a-soucasnost>
- *Cimbálová muzika Fojt* [online]. [cit. 2016-04-03]. Dostupné z: <http://www.cm-fojt.estranky.cz/clanky/dokumenty.html>
- *Cyklo jižní Morava: Jantarovou stezkou z Brna do Nového Přerova* [online]. [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: <http://www.cyklo-jizni-morava.cz/jantarovou-stezkou-z-brna-do-noveho-prerova>
- *Dobré Pole: O obci* [online]. 1999. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.dobrepole.cz/index.php?IdKat=2>
- *Dolní Dunajovice: Historie obce* [online]. 2013. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.dolni-dunajovice.cz/o-obci/d-1001/p1=52>
- *Dolní Dunajovice: Historie* [online]. 2010. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://dolnidunajovice.webnode.cz/historie/>
- FILIPOVÁ, Lydie. DHV CR, spol. s r. o. *Strategie rozvoje mikroregionu Mikulovsko: Životní prostředí*. 2004. Dostupné z: <http://www.mikulovskoregion.cz/data/1656.pdf>
- *Historie Pálavy* [online]. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.borderkolie.com/index.php/historie-palavy>

- HOLLÝ, Ladislav. 2004. *Rejstřík: Historie osídlení a archeologické nálezy CHKO Pálava* [online]. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://rejstrik.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=123936>
- *Horní Věstonice: O obci Horní Věstonice* [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.horni-vestonice.cz>
- *ITRAS: Lom u Mariánského mlýny* [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://itras.cz/lom-u-marianskeho-mlyna/>
- *Jevišovka: Základní informace* [online]. 2010. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.jevisovka.cz/o-jevisovce/>
- JURČI, Miroslav. *Pálavské vršky. Písničky pro všech* [online]. [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: http://pesnicky.orava.sk/index.php?option=com_mjoosic&view=song&id=8527:palavske-vrsky
- KÁŇOVÁ, Alena. *Podluží: Kroje na Podluží* [online]. 2009 [cit. 2016-04-04]. Dostupné z: http://www.podluzi.cz/podluzi/cat_view/96-podluzi/97-folklor-na-podluzi/98-kroje-na-podluzi
- MEDIA AGE DIGITAL, s. r. o. *Povodí Moravy* [online]. 2010 - 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: www.pmo.cz
- *Městys Drnholec: O obci* [online]. 2011. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.drnholec.eu/obec-a-okoli/obec>
- *Mikroregion Hrušovansko: Jevišovka* [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.hrusovansko.cz/obce-mikroregionu/jevisovka/>
- *Mikulov: Město s vůní jihu* [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.mikulov.cz/cz/>
- *Mikulovsko* [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.mikulovskoregion.cz>
- *Místopisný průvodce po České republice: Nový Přerov* [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: http://www.mistopisy.cz/novy-prerov_8482.html
- *Místopisný průvodce po České republice: Nový Přerov* [online]. 2009. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: http://www.mistopisy.cz/pamatky_novy-prerov_8482.html
- *Moje Brno: Sprašový profil Kalendář věků* [online]. 2007. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.mojebrno.jecool.net/inka--morava-dolni-vestonice-kalendar-veku.html>

- *Muzeum čs. opevnění: Historie objektu* [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.muzeum-opevneni-novosedly.estranky.cz/clanky/historie-objektu.html>
- *O jižní Moravě: Sedlec* [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.jizni-morava.cz/?tpl=24&typ=1&id=181>
- *Obec Březí: Historie* [online]. 2011. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.breziumikulova.cz/historie.html>
- *Obec Klentnice* [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.klentnice.cz>
- *Obec Milovice: Historie obce Milovice* [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.obec-milovice.cz/informace-o-obci/historie/>
- *Obec Perná: Historie obce Perná* [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.obec-perna.cz/informace-o-obci/historie/>
- *Pavlov: Obec Pavlov* [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.obec-pavlov.cz/obec-pavlov/strucna-charakteristika>
- *Pedosféra* [online]. [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: http://galerie.gymjil.cz/zahradnik/pedosfera/pudni_druhy_pudni_typy.htm
- PETRÁNEK, Jan. *Geologická encyklopedie: Geologický čas* [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/aplikace/encyklopedie/term.pl?o=57>
- POKORNÝ, Karel. *Staré chodby* [online]. 2007 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: http://www.starechodby.cz/stare_chodby.html
- *Regionálně geologické minimum* [online]. [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://departments.fsv.cvut.cz/k135/wwwold/webkurzy/rg/regionalka.html>
- ROTREKL, Luděk. *Příroda Jižní Moravy: Dobové zvyky a tradice* [online]. 2015 [cit. 2016-04-04]. Dostupné z: <http://www.rotrekl.cz/jmzvyky.html>
- *Ředitelství silnic a dálnic ČR* [online]. 2012 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.rsd.cz>
- *Sedlec: Historie* [online]. 1999. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.sedlecumikulova.cz/index.php?IdKat=63&PodKat1=75>
- *Slovácko: Nový Přerov* [online]. 2008. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.slovacko.cz/lokalita/349/novy-prerov>
- SOLAŘÍK, Michal. *Strategický plán LEADER: MAS Mikulovsko 2007-2013*. Mikulov, 2006, 57 s. Dostupné z:

- http://www.masmikulovsko.cz/file/strategy/PLATNA_VERZE/SPL%20MAS%20Mikulovsko_aktualizace_082010.pdf
- *Spolek pro vojenská pietní místa: Mikulov* [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.vets.cz/vpm/mista/obec/680-mikulov/Sadová/>
 - *Správa CHKO Pálava* [online]. 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://palava.ochranaprirody.cz>
 - *Správa jeskyní České republiky: Jeskyně Na Turoldu* [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.jeskyne.cz/cz/jeskyne/jeskyne-na-turoldu/o-jeskynech/charakteristika/>
 - *Turistik: Zámek Drnholec* [online]. 2000. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.turistik.cz/cz/kraje/jihomoravsky-kraj/okres-breclav/drnholec/zamek-drnholec/>
 - *Ústav územního rozvoje: Monitoring mikroregionů a rozvojových dokumentů mikroregionů* [online]. 2005. [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.uur.cz/default.asp?ID=3783>
 - *Vodní nádrž Nové Mlýny*. [online]. [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://nove-mlyny.ceskehory.cz>
 - *WEWINE: ZA HRANICE ČESKÝCH A MORAVSKÝCH VÍN* [online]. [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.wewine.cz/#!/za-hranice-ceskych-a-moravskych-vinic>
 - *Židé v Mikulově: Historie a památky* [online]. 2012. Mikulov [cit. 2015]. Dostupné z: http://www.mikulov.cz/digitalAssets/321110_zide_cz_2012_web.pdf

Zdroje použitých obrazových příloh v čítance

- *Data processing agency: Digitální mapové podklady* [online]. [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: http://www.dpa.cz/uploaded/dig_mapy/_detaily_max/mikulov_600x500.png
- Fotografie úvodní strany: autor Emil Kalous
- Obr. 1: [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: ces.mkcr.cz/en/psb.php?idpsb=1687

- Obr. 2: [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: i-love-jizni-morava.webnode.cz/products/vinarske-naucne-stezky-mikulovsko/
- Obr. 3: [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: www.uur.cz/default.asp?ID=3779
- Obr. 4: Foto Andrea Kovaříková, 2015
- Obr. 5: Foto Andrea Kovaříková, 2015
- Obr. 6: Foto Andrea Kovaříková, 2015
- Obr. 7: [online]. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: foto.turistika.cz/foto/11885/52632/full_be7f02_IMG_3032.JPG
- Obr. 8: [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: www.geology.cz/aplikace/fotoarchiv/fotoarchiv.php?foto=22506
- Obr. 9: [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: www.mikulov.cz/multimedia/fotogalerie/album/?contentId=80899
- Obr. 10: [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: www.jeskynecr.cz/editor_files/Image/turoid/jezovka.jpg
- Obr. 11: Foto Andrea Kovaříková, 2015
- Obr. 12: Foto Andrea Kovaříková, 2013
- Obr. 13: Foto Andrea Kovaříková, 2015
- Obr. 14: [online]. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: https://encrypted-tbn3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSrMqeMVwSwQuUp2-zcRtNiA0VmVNnIoov_LA2KAhFB4Bxdy7rsdQ
- Obr. 15: [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: files.pancelcino.webnode.cz/200000501-42a0643802/Mapka.jpg
- Obr. 16: [online]. [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: www.birdwatcher.cz/vdnm1.jpg
- Obr. 17: [online]. [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: www.freeport.cz/novomlynske-nadrze
- Obr. 18: autor: Emil Kalous, 2015
- Obr. 19: Vlastivědná čítanka Boskovicko (Květoň, Voženílek)
- Obr. 20: [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: snaturou2000.sk/zivocichy/sysel-pasienkovy
- Obr. 21: [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.hbw.com/species/grey-heron-ardea-cinerea>

- Obr. 22: [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://hrustmo.deviantart.com/art/Lacerta-viridis-166517436>
- Obr. 23: [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: botany.cz/cs/dobre-pole/
- Obr. 24: [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://itras.cz/kocici-skala-mikulov/galerie/7904/>
- Obr. 25: [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: marijakes.rajce.idnes.cz/Lednicke_rybniky_a_okoli/#P1220481.JPG
- Obr. 26: [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: www.cittadella.cz/europarc/fg_one.php?gid=175&site=NPP_kalendar_veku_cz&site=NPP_kalendar_veku_cz&id=7461&p=index
- Obr. 27: [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: itras.cz/dunajovicke-kopce/galerie/16838/
- Obr. 28: Foto Andrea Kovaříková, 2015
- Obr. 29: [online]. [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: www.cittadella.cz/europarc/sites/Image/_mapy/chko_palava_cz.jpg
- Obr. 30: [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: www.photolumir.com/galerie/99-madarsko-n-p-hortobagy-orli-kanata.html
- Obr. 31: [online]. [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://www.lorm.cz/download/HMN/obsahCD/brozura/brozura.html>
- Obr. 32: [online]. [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://www.rmm.cz/fotogalery/expozice/gajdos/foto.html>
- Obr. 33: Foto Andrea Kovaříková, 2016
- Obr. 34: Foto Andrea Kovaříková, 2016
- Obr. 35: [online]. [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: www.moraviavitis.cz/index.php?UrlQuery=0&value2=oblast-morava
- Obr. 36: Foto Andrea Kovaříková, 2015
- Obr. 37: Foto Andrea Kovaříková, 2014
- Obr. 38: www.wineofczechrepublic.cz/images/kalendar_akci/0773-1.jpg
- Obr. 39: [online]. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: tipynacestu.cd.cz/simple/media?action=view&id=4195
- Obr. 40: [online]. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: www.jevisovka.cz/data/uploads/hody2015/dsc0070.jpg
- Obr. 41: [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://drbnik.cz/casopis/new3/index.php/archiv-zakladky/manska-kola-284>

- Obr. 42: [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: www.gssmikulov.cz/theme/gss/img/mf-01.jpg
- Obr. 43: [online]. [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/1118768-vestonicka-venuse-na-vylete-londynska-vystava-zacina
- Obr. 44: [online]. [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: <http://calanda1610.blogspot.cz/2011/04/1590-el-ano-decisivo.html>
- Obr. 45: [online]. [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: http://www.rmm.cz/dietrichstein/foto/foto_frantisek.html
- Obr. 46: Foto Andrea Kovaříková, 2016
- Obr. 47: [online]. [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: www.castles.cz/zamek-mikulov/galerie-obrazky-nakresy-historie.html
- Obr. 48: Foto Andrea Kovaříková, 2016
- Obr. 49: [online]. [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: <http://www.castles.cz/zamek-mikulov/galerie-obrazky-nakresy-historie.html>
- Obr. 50: [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: www.i-senior.cz/vino-zpevkultura-a-priroda-letosni-dovolena-jedine-na-jizni-morave/
- Obr. 51: [online]. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: www.dpa.cz/digitalni-mapy
- Obr. 52: [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://bavory.cz/index.php?IdKat=2>
- Obr. 53: Foto Andrea Kovaříková, 2015
- Obr. 54: Foto Andrea Kovaříková, 2015
- Obr. 55: [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: www.dobropole.cz/index.php?IdKat=5
- Obr. 56: Foto Andrea Kovaříková, 2015
- Obr. 57: [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.obecdolnivestonice.cz/obec/o-obci/>
- Obr. 58: [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://www.turistik.cz/cz/kraje/jihomoravsky-kraj/okres-breclav/dolnivestonice/kategorie/historie-a-umeni/muzea-a-galerie/galerie/51171/ir/files/gallery/14762/51171--c946x600.jpg>
- Obr. 59: Foto Andrea Kovaříková, 2015
- Obr. 60: [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: www.horni-vestonice.cz
- Obr. 61: Foto Andrea Kovaříková, 2015

- Obr. 62: [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: www.zivefirmy.cz/obec-klentnice_f225684
- Obr. 63: Foto Andrea Kovaříková, 2015
- Obr. 64: Foto Andrea Kovaříková, 2014
- Obr. 65: Foto Andrea Kovaříková (fotografie z regionálního muzea v Mikulově), 2016
- Obr. 66: Foto Andrea Kovaříková, 2016
- Obr. 67: Foto Andrea Kovaříková, 2016
- Obr. 68: [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://cz.depositphotos.com/85304134/stock-illustration-jew-man-semite-israel.html>
- Obr. 69: Foto Andrea Kovaříková, 2015
- Obr. 70: Foto Andrea Kovaříková, 2015
- Obr. 71: [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://www.novosedlynamorave.cz/stranka/historie-obce.html#prettyPhoto>
- Obr. 72: [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.cyklo-jizni-morava.cz/file/9646/Jantarovou%20stezkou%20Brno-NovýPřerov35.jpg>
- Obr. 73: [online]. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: <http://www.ilovejiznimorava.cz/dovolena-v-pasohlavkach/>
- Obr. 74: [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <https://www.beremese.cz/forum/misto-svatby/palava-kostel-musov/>
- Obr. 75: Foto Andrea Kovaříková, 2015
- Obr. 76: Foto Andrea Kovaříková, 2015
- Obr. 77: [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: http://www.mistopisy.cz/soubory/main/org/8484_perna_1.jpg
- Obr. 78: [online]. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://www.turistika.cz/fotogalerie/85563/perna-obec>
- Obr. 79: [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://agartha.cz/html/pruzkumy/morava/sedlec/index.php>
- Znak obce Bavory - [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bavory#/media/File:Bavory_znak.jpg

- Znak obce Brod nad Dyjí - [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Brod_nad_Dyjí#/media/File:Coat_of_arms_of_Brod_nad_Dyji.jpeg
- Znak obec Břeží - [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coat_of_arms_of_Brezi.jpeg
- Znak obce Dobré Pole - [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Dobré_Pole#/media/File:Dobre_pole_znak.png
- Znak obce Dolní Dunajovice - [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dolnidunajovice_znak.jpg
- Znak obce Dolní Věstonice - [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Znak_obce_Dolní_Věstonice.gif
- Znak městys Drnholec - [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Drnholec_CoA_CZ.jpg
- Znak obce Horní Věstonice online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coat_of_arms_of_Horni_Vestonice.jpeg
- Znak obce Jevišovka - [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coat_of_arms_of_Jevisovka.jpeg
- Znak obce Klentnice - [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Klentnice_znak.png
- Znak města Mikulov - [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mikulov_znak.png
- Znak obce Milovice - [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Milovice_BV_CZ_CoA.jpg
- Znak obce Novosedly - NEHYBA, Michal. [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coat_of_arms_of_Novosedly_\(Breclav_District\).jpeg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coat_of_arms_of_Novosedly_(Breclav_District).jpeg)
- Znak obce Nový Přerov - [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coat_of_arms_of_Nový_Prerov.jpeg
- Znak obce Pasohlávky - [online]. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pasohlávky_znak.jpg
- Znak obce Pavlov - [online]. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pavlov_BV_CZ_CoA.jpg

- Znak obce Perná - [online]. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Perna_znak.jpg
- Znak obce Sedlec - NEBYLA, Michal. [online]. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coat_of_arms_of_Sedlec_\(Breclav_District\).jpeg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coat_of_arms_of_Sedlec_(Breclav_District).jpeg)

Další obrázky:

- http://www.ilovejiznimorava.cz/wp-content/uploads/2014/06/logo_starka_plna_barva.png